

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞINI
YORDAYAN PSİKO-SOSYAL DEĞİŞKENLERİN
İNCELENMESİ**

Erol ESEN

**İzmir
2010**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞINI
YORDAYAN PSİKO-SOSYAL DEĞİŞKENLERİN
İNCELENMESİ**

EROL ESEN

**Danışman
Doç. Dr. Diğdem Müge SİYEZ**

**İzmir
2010**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Deđiřkenlerin İncelenmesi” adlı tez çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűőecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gűsterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

20/05/2010

Erol ESEN

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	373168
Yazar Adı / Soyadı	Erol ESEN
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 19337102196
Telefon / Cep Telefonu	0232 716 03 79 0555 671 00 49
e-Posta	midfielder_1912@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-Sosyal Değişkenlerin İncelenmesi
Tezin Tercümesi	Examining Psycho-Social Variables That Predict Internet Addiction Among Adolescents
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2010
Sayfa	119
Tez Danışmanları	Doç. Dr. Diğdem Müge SİYEZ
Dizin Terimleri	Yaşam doyumu=Life satisfaction Algılanan sosyal destek=Perceived social support Ergenler=Adolescents Yalnızlık=Loneliness
Önerilen Dizin Terimleri	İnternet addiction=Internet addiction
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelenmesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezimin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

30.06.2010
Erol ESEN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ferda AYSAN.....
Uye: : Yard. Doç. Dr. Yelda BEKTAş.....
Uye: : Doç. Dr. Diğdem M¼ge SİYEZ.....

Onay
Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylım.

.../.../...

Prof. Dr. h.c. İbrahim ATALAY

Enstit¼ M¼d¼r¼

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma boyunca benden desteğini ve değerli katkılarını esirgemeyen baŐta tez danıŐmanım Doç. Dr. Diğdem Müge SİYEZ olmak üzere, aileme, üzerimde emeği olan bütün ğretmenlerime, Yahya Kerim Onart Kız Teknik ve Meslek Lisesi Müdürü Raziye TANDOğAN'a, eŐme Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Z. Figen ŐİRİKI'ye, Ulusoy Denizcilik Meslek Lisesi Müdür Yardımcısı EŐref UZUN'a, değerli meslektaŐlarım Fevzi ESER, Eylem YILMAZ ve Naciye BOZKURT'a, Damlacık İlköğretim Okulu Müdürü Ercan MERMER'e, Eğitim Bilimleri Enstitüsü görevlilerine, öğrencilerime ve verilerin analizinde sabırla yardımcı olan Öğr. Gör. Serkan DENİZLİ'ye çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Tablo Listesi.....	i
Şekil Listesi.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	iv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	7
1.3. Problem Cümlesi.....	10
1.4. Alt Problemler.....	11
1.5. Sayıtlılar.....	11
1.6. Sınırlılıklar.....	11
1.7. Tanımlar.....	11
1.8. Kısaltmalar.....	12

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. İnternet Bağımlılığı Kavramı.....	13
2.2. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri.....	17
2.2.1. Young Kriterleri.....	17
2.2.2. Goldberg Kriterleri.....	18
2.2.3. Suler Kriterleri.....	19
2.3. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar.....	20
2.3.1. Young Dört Kategori Kuramı.....	20
2.3.2. Grohol'un Sosyalleşme Kuramı.....	22
2.3.3. Suler İnternet Bağımlılığı Kuramı.....	24

2.4. İnternet Bağımlılığı ve Ergenler.....	26
2.4.1. Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı	29
2.4.2. İnternet Bağımlılığının Ergenler Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	30
2.5. Psiko-sosyal Faktörlerin İnternet Bağımlılığı ile İlişkisi	33
2.5.1. Yalnızlık.....	33
2.5.1.1. Yalnızlık ve Ergenlik	34
2.5.1.2. Yalnızlık ve İnternet Bağımlılığı	36
2.5.2. Yaşam doyumu	37
2.5.2.1. Yaşam doyumu ve Ergenlik.....	37
2.5.2.1. Yaşam doyumu ve İnternet Bağımlılığı.....	38
2.5.3. Algılanan Sosyal Destek	39
2.5.3.1. Sosyal Destek ve Ergenlik	40
2.5.3.2. Sosyal Destek ve İnternet Bağımlılığı	42
2.5.4. Romantik İlişkiler	43
2.5.4.1. Romantik İlişkiler ve Ergenlik.....	44
2.5.4.2. Romantik İlişkiler ve İnternet Bağımlılığı.....	46
2.5.5. Demografik Faktörler.....	47
2.5.5.1. Cinsiyet ve İnternet bağımlılığı.....	47
2.5.5.2. Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi ve İnternet Bağımlılığı.....	48
2.5.5.3. Akademik Başarı ve İnternet Bağımlılığı	48
2.6. İlgili Araştırmalar.....	49
2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	49
2.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	55

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	59
3.2. Evren ve Örneklem	59
3.3. Veri Toplama Araçları	62
3.3.1. İnternet Bağımlılığı Ölçeği	62

3.3.2. UCLA Yalnızlık Ölçeği	63
3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	64
3.3.4. Yaşam Doyumu Ölçeği	65
3.3.5. Kişisel Bilgi Formu	66
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	66

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Ergenlerde İnternet Kullanımı ile İlgili Bulgular	67
4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	70
4.2.1. Ergenlerin İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlere İlişkin Bulgular	70
4.2.2. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	73
4.2.3. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	74
4.2.4. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	74
4.2.5. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	77

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma	79
5.1.1 Ergenlerde İnternet Kullanımı ile İlgili Bulguların Tartışılması.....	79
5.1.2. İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması	80
5.1.3. İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Romantik İlişki, Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi ve Algılanan Akademik Başarı Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Tartışılması	83
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	84

KAYNAKÇA	86
-----------------------	----

EKLER

Ek-1 İnternet Bağımlılığı Ölçeği.....	109
Ek-2 UCLA Yalnızlık Ölçeği	113
Ek-3 Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	114
Ek-4 Yaşam Doyumu Ölçeği	116
Ek-5 Kişisel Bilgi Formu	118

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1. Evren ve Örneklemdaki Öğrenci Sayıları.....	60
Tablo 2. Örneklem Grubunun Sosyo-demografik Özellikleri.....	61
Tablo 3. Ergenlerde İnternet Kullanımı İle İlgili Bilgiler	67
Tablo 4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği' nden Alınan Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler	69
Tablo 5. Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Psiko-sosyal Değişkenlerle Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	71
Tablo 6. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Karşılaştırmasına İlişkin Betimleyici İstatistikler ve t-testi Sonuçları.....	73
Tablo 7. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırmasına İlişkin Betimleyici İstatistikler ve t-Testi Sonuçları	74
Tablo 8. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	75
Tablo 9. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	75
Tablo 10. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	76
Tablo 11. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Betimleyici İstatistikler	77
Tablo 11. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	78

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1. Grohol'un İnternet Bağımlılığı Modeli	22
Şekil 2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Piramidini Temel Alan Suler'in İnternet Bağımlılığı Kuramı	24

ÖZET

Bu araştırmada ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenler olarak yalnızlık, algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, karşı cinsle romantik ilişki durumu, cinsiyet, algılanan akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzey değişkenleri seçilmiştir. Bu araştırma betimsel yöntemli ilişkisel tarama modellenli bir yordama çalışması niteliğindedir.

Araştırmaya 2009-2010 eğitim öğretim yılından İzmir ili Çeşme ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında 9. ,10. ,11. ve 12.sınıflarda öğrenim gören 333' ü kız, 367' si erkek 700 öğrenci katılmıştır.

Bu araştırmada ergenlerde internet bağımlılığını değerlendirmek için “İnternet Bağımlılık Ölçeği”; yalnızlık düzeylerini belirlemek için “UCLA Yalnızlık Ölçeği”, algılanan sosyal desteği ölçmek için “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”, yaşam doyumunu ölçmek için “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Ergenlerin demografik özelliklerine ve internet kullanımına ilişkin verilerin elde edilmesinde “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 15.0 paket programından yararlanılarak frekans dağılımları, Pearson Korelasyon Katsayısı Tekniği, t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi Tekniği ve Hiyerarşik Regresyon Analizi Tekniği kullanılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İnternet bağımlılığı, ergenler, yaşam doyumu, yalnızlık, algılanan sosyal destek

ABSTRACT

The purpose of the study was to determine some psychosocial variables that to predict internet addiction among adolescents. These psychosocial variables were loneliness, perceived social support, life satisfaction, romantic relationship status, gender, perceived academic success and socio-economic status. This study is a descriptive regression study.

700 high school students (9th, 10th, 11th and 12th grades) were enrolled in this study. They were chosen from high schools in Çeşme, Izmir at the education year of 2009-2010. 333 of sample were female, 367 of them were male.

“Internet Addiction Scale” was used to assess internet addiction at adolescence. “UCLA Loneliness Scale”, “Multidimensional Perceived Social Support Scale” and “Life Satisfaction Scale” were used for assessing psychosocial variables. “Personal Information Form” was given to adolescents in order to have their demographic information and data about their internet use habits.

SPSS 15.0 was used for all statistical analysis. Frequency distribution, Pearson Correlation Coefficient, t-test, one-way ANOVA and Hierarchical Regression Analysis were used for statistical analysis.

Gender, perceived academic success, loneliness and perceived social support from family were found to have predictive value on internet addiction among adolescents.

Key Words : Internet addiction, adolescents, life satisfaction, loneliness, perceived social support

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla, araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Geçtiğimiz yüzyılın son on yılı içinde insanlık belki de şimdiye kadar hiç karşılaşmadığı kadar önemli bir gelişme ile yüz yüze gelmiştir. Bütün dünyayı saran, dünyanın her yerinden sadece bir bilgisayar ve telefon ile kolayca ulaşılabilen bir ağ, kendisine bağlanan her bilgisayara hayal edilmesi zor bir bilgi birikimini ve iletişimi sağlamaya başlamıştır. Artık her birey internet aracılığı ile dünyadaki diğer insanlara ve ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşabilmektedir (Gönül, 2002).

Hızla gelişen ve her geçen gün daha fazla insana ulaşan bir iletişim ve paylaşım ağı haline gelen internetin iki taraflı iletişim özelliği dikkate alındığında, başlangıcını 19. yüzyılın ilk yarısında telgrafın icat edilmesine kadar götürmek mümkündür (Stratton, 2002). Sonrasında bu iletişim şekli kendisini en iyi telefonla karakterize etmiş (Robinson, Kestnbaum, Neustadt ve Alvarez, 2000) ve nihayet çok sayıda bilgisayarın birbirine bağlanarak oluşturdukları dünya çapında bir ağa dönüşmüştür (Yalçın, 2003). Günümüzde tüm dünyayı saran internet ağının ortaya çıkışına doğru giden yolun ilk kilometre taşlarından biri de Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından uygulanan askeri amaçlı Advanced

Research Projects Agency (ARPA) tarafından desteklenen ARPANET ağıdır. Bu kapsamda Amerikan Hava Kuvvetleri tarafından ilk bilgisayar ağı 1969 yılı Eylül ayında California'da kurulmuştur. 1971'de Amerikan Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) gibi birçok kuruluş bu ağ kapsamına katılmıştır, 1972 yılına gelindiğinde ise terminal sayısı 23'e ulaşmış ve elektronik posta kavramı ortaya çıkmıştır. 1976'da radyo ve uydu bağlantıları sayesinde ABD ve Amerika kıtası bu ağ üzerinden birleştirilmiştir (Bölükbaş, 2003). 1980'lerde akademik ve ticari çevrelerin, önceleri askeri amaçlı çalışmalar yapılan üniversite ve kuruluşlara açılan bu ağın, şu anki kullanımı anlamında serbest kullanıma açılmasına bağlı olarak bu bilgisayar sistemine ilgi göstermeleriyle birlikte internet kullanıcı sayısı 1990'lı yıllara gelindiğinde katlanarak artmıştır. Ticari kurumların, üniversitelerin, organizasyonların ve devlet kurumlarının bu gelişime ayak uydurmasıyla birlikte internet toplumsal bir boyut kazanmıştır (Arısoy, 2009). 2000'li yıllarla birlikte hızla artan internet kullanımı ve yaygınlığı, toplumsal boyutun yanı sıra internetin bireysel boyutunu da gündeme getirmiştir.

Dünyadaki bu gelişmeler ülkemizi de etkilemiştir. Türkiye'ye internet teknolojisi ilk olarak 1987 yılında Ege Üniversitesi öncülüğünde kurulan Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile gelmiştir (Kurtaran, 2008). Daha sonra, 1991 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi –Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından TR-NET adlı projeye gerekli çalışmalar yapılarak 12 Nisan 1993 tarihinde ODTÜ Ankara- Washington arasında kurulan kiralık bir hatla kullanıma sunulmuştur. Bu hat, çok uzun bir süre, tüm ülkenin tek çıkışı olmuş ve internet tüm Türkiye'de öncelikle akademik ortamlarda yaygınlaşmaya başlamıştır. 1994 yılından itibaren kurumlara ve firmalara internet hesapları verilmeye başlamasıyla birlikte Ege Üniversitesi (1994), Bilkent Üniversitesi (1995), Boğaziçi Üniversitesi (1996), İstanbul Teknik Üniversitesi (1996) bağlantıları gerçekleştirilmiştir (İçel, 1998).

İnternet, bireylere her tür bilgiye kolaylıkla ulaşmasını sağlayan ve mesafe tanımaksızın diğer bireylerle hızlı şekilde iletişime geçmelerini olanaklı kılan bir iletişim ve bilgi paylaşım aracı haline gelmiştir. Elektronik posta yoluyla dünyanın

bir ucundaki insanlarla haberleşmek, video konferanslar yoluyla yapmak, dünya çapındaki veri tabanlarından, kütüphanelerden bilgi sağlamak, dünyada olup bitenlerden anında haberdar olmak, müzik dinlemek veya film seyretmek, oyun oynamak, sınırsızca ve zahmetsizce alışveriş yapabilmek, oturulan yerden tüm finansal işlemleri yapabilmek internetin bireylerin hayatlarına kattığı sayısız kolaylıktan sadece bir kaçı. Gün geçtikçe internet hayatımızın televizyon ve bilgisayar gibi bir parçası olmaktadır (Aydoğdu, 2003). Bu durumun nedenleri arasında, bu araçların sunduğu olanaklar, hizmetler ve hizmetlerin kolaylıkla elde edilebilir olması (Gölge ve Arlı, 2002) ve internet teknolojisinin kendine has esnek, görsel ve etkileşimli yapısı (Şendağ ve Odabaşı, 2007) ön plana çıkmaktadır.

İnternetin hızla gelişmesi insan yaşamını birçok yönden kolaylaştırmakla birlikte, erişimin kolay ve yaygın hale gelmesi, internet kullanım süresinin artması internet ile ilgili olumsuzlukları da gündeme getirmeye başlamıştır. Bireylerin bir kısmı gereksinimleri doğrultusunda internet kullanımını sınırlarken, bir kısım kullanıcının bu sınırlamayı yapamadığı, iş, sosyal ve akademik hayatlarında bu sınır getirilemeyen kullanım nedeniyle kayıplarla karşılaştıkları gözlenmeye başlanmıştır (Gönül, 2002). İnternetin toplumdaki bireyin yalıtılması, yalnızlık hissi, depresyon, toplumsal ilişkilerde zayıflama ve yakın arkadaş ilişkilerinde azalma gibi bazı sonuçlara neden olabildiği yapılan bir takım araştırmalarla belirlenmiştir (Yalçın, 2006). Diğer yandan obezite, uyku bozuklukları ve epileptik nöbetler de yoğun internet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan fizyolojik sorunlar olarak kabul edilmektedir (Young, 2004). Bu bağlamda internetin uygun biçimde kullanılmadığı zaman insan yaşamını olumsuz bir biçimde etkileme ve bağımlılık oluşturabilme potansiyeli söz konusudur (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). Araştırmalar, internet kullanıcılarının ilaç, alkol ya da kumar gibi diğer bağımlılıklara benzeyen davranışları internet kullanımı içinde göstermeye başladığına ilişkin bulgular ortaya koymaktadırlar (Griffiths, 1996; Young, 1997). Artan internet erişimi, kullanım süresi ve popülerite ile birlikte internete ilişkin psikolojik bağımlılık ya da problemler internet kullanımı yeni ve büyük bir araştırma alanı haline gelmektedir.

“İnternet bağımlılığı” terimini ilk kullanan kişi olan Goldberg (1996) Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1994’te yayınlanan ve “DSM-IV” kısaltmasıyla isimlendirilen “Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı” nda yer alan alkol bağımlılığı tanı ölçütleri doğrultusunda, internet bağımlılığı için göstergeler geliştirmiştir (Souza ve Barbara, 1998). Aslına bakıldığında internet bağımlılığı terimi Goldberg’in DSM-IV’ten alınan yapmacık kriterler listesini meslektaşlarına elektronik posta yolu ile gönderdiği bir şaka olarak düşünülmüşse de, sonrasında meslektaşlarının internet bağımlısı oldukları yönündeki itirafların gelmesi çok uzun sürmemiştir (Gonzalez, 2002). Goldberg’in hemen ardından bazı klinisyenler bu belirtileri taşıyan vakalar bildirmişlerdir. Ardından Young (1996) DSM-IV’ ün “patolojik kumar oynama” tanı ölçütlerinden uyarladığı göstergeler doğrultusunda, klinik vakalar bildirmeye başlamış ve bu kişilerin tedavisi için İnternet Bağımlılığı Merkezi’ni kurmuştur (O’Reilly, 1996; Griffiths, 1999). Young’un bildirdiği vakaların ardından internet kullanımının gerçekten diğer madde ve olgu bağımlılıklarındaki gibi patolojik davranışlar mı oluşturduğu, yoksa aşırı internet kullanımının var olan psikolojik sorunların davranışsal bir göstergesi olup, kendini internet ile mi gösterdiği tartışmaları başlamıştır (Young, 1997; Gönül, 2002).

"İnsanlar internete bağımlı olabilirler mi?" ve "Patolojik internet kullanımı bir klinik bozukluk olarak DSM-IV'ün gelecek revizyonuna eklenebilir mi?" gibi sorular, bu fenomenle ilgili hala en çok merak edilen sorular arasındadır (DiNicola, 2004). Cevap aranan bu sorularla ilgili tartışmalara bağlı olarak, yaşamları olumsuz bir biçimde etkilenen bireylerin aşırı internet kullanım davranışlarını açıklamak için internet bağımlılığı (Young, 1996; Ceyhan, 2008; Johansson ve Göttestam, 2004), internet bağılılığı (Scherer, 1997; Wang, 2001), problemlı internet kullanımı (Shapira, Goldsmith, Keck, Khosla ve McElroy, 2000; Shapira ve ark., 2003; Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007; Yellowlees ve Marks, 2007), patolojik internet kullanımı (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; Gönül, 2002; DiNicola, 2004), kompulsif internet kullanımı (Greenfield, 1999) ve internet davranış bağımlılığı (Hall ve Parsons, 2001) gibi farklı kavramlar araştırmacılar tarafından gündeme getirilmiştir. Farklı kavramların, terimlerin kullanılması, problemlı internet

kullanımını açıklayan farklı yaklaşımların her birinin, problemleri internet kullanımının duyuşsal, davranışsal ve bilişsel bileşenlerinden birine odaklanmasından kaynaklanmaktadır (Davis, 2001).

İnternet bağımlılığının gündeme gelmesiyle birlikte internet bağımlılığının ölçülmesi, değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar da literatürdeki yerini almıştır. Örneğin Brenner (1997) İnternetle İlgili Bağımlı Davranış Envanteri adında 32 maddelik, doğru-yanlış olarak yanıtlanabilecek bir ölçek geliştirmiştir (Griffiths, 1999). Morahan-Martin ve Schumacher (2000) patolojik internet kullanımı olarak adlandırdıkları davranışı incelemişler ve patolojik internet kullanımını 13 maddelik bir ölçek ile değerlendirerek 4 ya da daha çok olumlu yanıt verenleri patolojik internet kullanıcıları olarak tanımlamışlardır. Davis, Flett ve Besser (2002) bilişsel-davranışçı yaklaşımla çerçevesinde internet bağımlılığını değerlendirmek için İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ)'ni geliştirmiştir. Caplan (2002) ise likert tipi 29 maddeden oluşan Genellenmiş Problemleri İnternet Kullanım Ölçeği'ni literatüre kazandırırken daha birçok araştırmacı çalışmaları kapsamında internet bağımlılığını ölçmeye yönelik farklı ölçme araçları geliştirmişlerdir (Young, 1996; Günüç, 2009).

Ülkemizde ise internet bağımlılığı 2000'li yılların başından itibaren araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Örneğin Bayraktar (2001) internet kullanımının ergen gelişimindeki etkisini araştırırken, Ayaroğlu (2002) üniversite öğrencilerinin internet kullanımları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Ersoy ve Yaşar (2003) ile Orhan ve Akkoyunlu (2004) ise ilköğretim öğrencilerinin internet erişim ve kullanım amaçlarını araştırmışlardır. Özcan ve Buzlu (2005) problemleri internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç olarak İBDÖ' nün Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Cengizhan (2005) aşırı internet kullanımını belirlemeye çalışarak öğrencilerin sorun olarak nitelendirdikleri bulgular üzerinde dururken, Yalçın (2003) da interneti sosyolojik açıdan ele almıştır. Bunun yanı sıra, Esen (2007) internet bağımlılığını, akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenleri açısından incelerken; Kurtaran (2008) yalnızlık, depresyon ve benlik saygısı değişkenlerinin

ergenlerin internet bağımlılığını yordamadaki katkısını belirlemeyi amaçlayan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ceyhan (2008) üniversite öğrencilerinde problemlerini internet kullanımının belirtilerini çalışırken, Tahiroğlu, Çelik, Uzel, Özcan ve Avcı (2008) ergenlerin internet kullanımı alışkanlıklarını ve ergenlerde problemlerini internet kullanımını incelemiştir. Oğuz, Zayim, Özel ve Saka (2008) üniversite öğrencilerinin internet kullanım örüntülerini ve internetin patolojik hale gelmesindeki etkenleri saptamaya yönelik bir çalışma gerçekleştiren, Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbaşı (2009) lise öğrencilerinin internet kullanma sürelerinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisini araştırmıştır.

İnternete erişimin giderek kolaylaştığı ve internet kullanımının hızla arttığı ülkemizde, internet bağımlılığını yordayan değişkenleri saptamaya yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu ve son 2-3 yıl içerisinde gündeme geldikleri görülmektedir. Bu bağlamda ülkemizde internet bağımlılığını yordama gücüne sahip değişkenleri belirlemeye yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. İlgili literatürde internet bağımlılığına ilişkin çalışmalara bakıldığında araştırmacıların yaş, cinsiyet gibi demografik özellikleri (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Pawlak, 2002; Thatcher ve Goolam, 2005; Günüş, 2009); yalnızlık (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Neilsen, 2000; Pawlak, 2002; Nalwa ve Anand, 2003; Ceyhan, 2008; Kurtaran, 2008), depresyon (Young ve Rodgers, 1998; Bayraktar, 2001; Özcan ve Buzlu, 2005; Ceyhan, 2008; Kurtaran, 2008), benlik saygısı (Kurtaran, 2008), kişilik özellikleri (Cao ve Su, 2007), akran baskısı (Esen, 2007), psikolojik iyilik (Caplan, 2002), sosyal destek (Özcan ve Buzlu, 2005; Chen, Li ve Long, 2007; Esen, 2007) ve dürtü kontrolü (Treuer, Fabian ve Füredi, 2001) değişkenlerini kullandıkları görülmektedir.

Yalnızlık, bireyin kişiler arası ilişkilerindeki yakınlık ihtiyacını gideremediğinde ya da yetersizlik hissettiği zamanlarda ortaya çıkan, çoğunlukla istenmeyen ve hoş olmayan bir deneyimdir (Sullivan, 1953; Akt: Koçak, 2008). Yalnızlık ile internet bağımlılığı arasında ilişki olduğunu gösteren araştırma bulguları (Caplan, 2000; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Bayraktar, 2001; Whang, Lee ve Chang, 2003; Nalwa ve Anand, 2003; Kurtaran, 2008) söz konusudur.

Yaşam doyumu süregelen yaşamdan doyum, yaşamı değiştirme isteği, geçmişten doyum, gelecekte doyum ve kişinin yaşamı hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır (Diener ve Lucas, 1999). Bireylerin yaşamları ve yaşamlarının tüm boyutları yaşam doyumu kavramı içinde yer almaktadır (Vara, 1999). İnternet bağımlılığı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi ele alan sınırlı sayıda araştırmadan (Ko, Yen, Chen, Chen ve Yen, 2005; Wang, Chen, Lin ve Wang, 2008; Ko, Yen, Yen, Lin ve Yang, 2007) söz etmek mümkün olup ve bu araştırmalar internet bağımlılığı ile yaşam doyumu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadırlar.

Sosyal destek, kişinin sosyal ihtiyaçlarını başkalarıyla etkileşimleri yoluyla giderme derecesi (Ben-David ve Leichtentritt, 1999; Akt: Altay, 2007); bireye etrafındaki insanlarca yapılan yardım (Çakır ve Palabıyıkoglu, 1997) olarak tanımlanmaktadır. Artan ve yaygınlaşan internet kullanımıyla birlikte internet bireylerin başkalarından destek aradığı kaynaklardan biri haline gelmektedir (Andrade, 2003). İnternet bağımlılığı ile sosyal destek arasındaki olumsuz bir ilişki bulunurken, düşük sosyal desteğin internet bağımlılığı açısından risk faktörlerinden biri olabileceği görüşü ortaya konmuştur (Özcan ve Buzlu, 2005; Chen ve ark., 2007).

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnternet kullanımı giderek tüm dünyada artmaktadır. İnternet World Stats'ın, internet araştırmalarında önde gelen kuruluşların (Nielsen/NR, eTForcasts, C.I.Almanac, ITU, IWS, CIA) verilerine dayanarak verdiği bilgilere göre, dünya genelindeki toplam internet kullanıcı sayısı, 31 Mart 2009 tarihi itibarıyla yaklaşık 1 milyar 596 milyon kişiye ulaşmıştır. Ülkemizde de internet kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Örneğin Türkiye' de 2001 yılında internet kullanım oranı % 1.71 iken bu oran 2005 yılında % 13.9'a çıkmıştır (Özcan, 2004), 31 Mart 2009 tarihi itibarıyla ise % 35'e ulaştığı ve ülkemizde yaklaşık 26 milyon 500 bin internet kullanıcısının olduğu tahmin edilmektedir (İnternet World Stats, 2009).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2007 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması Sonuçlarına göre ailelerin % 18.9'u internete erişim olanağına sahiptir. 2007 yılı Nisan-Haziran döneminde 16-74 yaş grubundaki aile bireylerinin internet kullanım oranı % 26.8'dir. Aynı dönemde İnternet kullanan hanehalkı bireylerinin % 61.1'i İnterneti hemen hemen her gün kullanmakta iken % 25.5'i haftada en az bir kez İnternet kullanmıştır. TÜİK (2007) verilerine göre öğrencilerin % 86.8'ü bilgisayar ve % 81.9'u İnternet kullanmaktadır.

İnternet kullanımı kişilerin ilgi duydukları alanlarda araştırma yapmalarına hatta sosyal ilişkilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Ancak internet kullanım süresinin artması internet bağımlılığı problemini ortaya çıkarmıştır. İnternet bağımlılığı, internet kullanımına sınırlama getirememe, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı durumlarda anksiyete duyma gibi belirtilerle kendini göstermektedir.

İnternet bağımlılığı, her yaşta görülebilecek bir bağımlılık türü olmakla birlikte ergenler en önemli risk gruplarından birisidir (Öztürk, Odabaşoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, 2007). Ergenlerin teknolojiye olan yakın ilgileri buna bağlı olarak interneti diğer yaş gruplarına göre daha fazla kullanmaları (Treuer ve ark., 2001; Widyanto ve McMurrin, 2004) ve henüz psikolojik olgunluğa erişmemiş olmaları, bu gelişim dönemindeki bireyleri internet bağımlılığı açısından potansiyel bir risk grubu haline getirmektedir (Ceyhan, 2008). Bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim süreçleri sonlanmadığından, çocuk ve ergenler internetin olumsuz etkileri açısından daha fazla risk taşırlar (Tsai ve Lin, 2001; Yang ve Tung, 2007). Araştırmalar ergenlerin çoğunlukla iletişim ve eğlence amaçlı olarak internet kullandıklarını, bu kullanım amacını ise bilgi arama amacının takip ettiğini belirtmektedir (Tsai ve Lin, 2003; Bayraktar ve Gün, 2007). Yine ergenlerin internet kullanım davranış örüntüleri ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bakıldığında, ergenlerin interneti kullanım amaçları ile internet bağımlılığının meydana gelmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu; özellikle eğlence ve iletişim amaçlı internet kullanımının ergenlerin internet bağımlılığı geliştirmelerinde önemli bir etmen olduğu düşünülmektedir (Chou, Condrin ve

Belland, 2005). İnternet bir açıdan ergenlerin bilgiye ulaşmalarını, araştırma yapmalarını kolaylaştıran, bu sayede problem çözme yaratıcılık, kritik düşünme gibi kişisel özelliklerin gelişimini destekleyen bir kaynak olarak gündeme gelirken (Berson ve Berson, 2003) bir başka açıdan ise aşırı, kontrol ve amaç dışı kullanılmasına bağlı olarak kişisel becerilerin gelişimini olumsuz etkileyebildiği de düşünülmektedir (Colwell ve Kato, 2003; Kerber, 2005).

Literatürde internet bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu üniversite öğrencileri ve yetişkinlerle gerçekleştirilmiştir (Leung, 2004; Özcan ve Buzlu, 2005; Ceyhan, 2008; Ferraro, Caci, D'Amico ve Blasi, 2007; Yim, Kim, Jang, Chung, Yoon ve Kim, 2006; Oğuz, Zayim, Özel ve Saka, 2008; Bakken, Wenzel, Göttestam, Johansson ve Øren, 2009). Ancak ergenlerin giderek interneti en çok kullanan grup haline gelmesiyle (Subrahmanyam ve Lin, 2007; TÜİK, 2007) birlikte ergenlerde internetin olumsuz etkilerini deneyimlemeye başlamışlardır (Young, 2004). Buna bağlı olarak son yıllarda ergenlerde internet bağımlılığı ile ilişkili faktörleri inceleyen çeşitli araştırmalar (Kurtaran, 2008; Aslanbay, 2006; DiNicola, 2004; Kim ve ark., 2006; Bayraktar ve Gün, 2007; Jang, Hwang ve Choi, 2008; Ha ve ark., 2007; Mythily, Qiu ve Winslow, 2008) yapılmış olmakla birlikte bu araştırma sonuçlarının birbirinden farklı bulgulara ulaştığı görülmektedir. Örneğin Pawlak (2002), Kim ve ark. (2006), Jang ve ark. (2008), Bayraktar ve Gün (2007) tarafından yapılan çalışmalarda ergenlerde internet bağımlılığı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulunurken, Johansson ve Göttestam (2004), DiNicola (2004), Cao ve Su (2007), Siomos, Dafouli, Braimiotis, Mouzas ve Angelopoulos (2008) tarafından yapılan çalışmalarda erkeklerin kızlara oranla daha fazla internet bağımlısı oldukları bulunmuştur. İnternet bağımlılığı ile ilgili faktörlere ilişkin genel bir yargıya ulaşabilmek için alanda farklı araştırmaların yapılmasına gereksinim duyulduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın da bu yönüyle alana bir katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Bu çalışmada ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenler olarak yalnızlık, algılanan sosyal destek, yaşam

doyumunu, romantik ilişki durumu, algılanan akademik başarı ve cinsiyet değişkenleri seçilmiştir.

Ülkemizdeki genç nüfusun yoğunluğunun fazla olması ile birlikte son yıllarda internet kullanımının yaygınlaşma hızı göz önüne alındığında, internet bağımlılığı ve internet bağımlılığı için risk faktörlerine dair farklı yaş gruplarında çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın da bu ihtiyacın giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İnternet bağımlılığın bireyin ruh sağlığı ve fiziksel sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında bu problemin erken dönemde fark edilmesi ve önleme çalışmalarının planlanmasının oldukça önemli olduğu ve bu bağlamda ergenlerde internet bağımlılığının incelenmesinin, öğrencilerin bu bağımlılığa ilişkin sorunları ile ilgili olarak okul psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin önleyicilik rolüne önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İlgili yazında genç yetişkinlerde internet bağımlılığı ile ilişkili psiko-sosyal faktörler belirlenmiş olmasına rağmen ergenlerde internet bağımlılığına ilişkin risk ve koruyucu faktörler yeterince tanımlanmamıştır. Bu çalışmada da ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenler incelenerek ilgili yazına katkı sağlanacağına inanılmaktadır. Aynı zamanda bu araştırma sonucunda elde edilen verilerin psikolojik danışmanların ve eğitimcilerin, ergenlerde internet bağımlılığını yaşadığımız çevreye özgü sosyo-kültürel bağlam içinde ele almalarına, nedenleriyle birlikte anlamalarına yardımcı olabileceği ve internet bağımlılığını önlemeye yönelik geliştirilecek olan rehberlik programlarının oluşturulmasında kullanılabileceği düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

Yalnızlık, algılanan sosyal destek, yaşam doyumunu, romantik ilişki durumu, cinsiyet, algılanan akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzey olarak belirlenen psiko-sosyal değişkenler ergenlerde internet bağımlılığını yordamakta mıdır ve ergenlerde internet bağımlılığı cinsiyet, romantik ilişki durumu, sosyo-ekonomik düzey ve algılanan akademik başarıya göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Yalnızlık, algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, romantik ilişki durumu, cinsiyet, algılanan akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordama gücü nedir?
2. Ergenlerde internet bağımlılığı, romantik ilişki durumu değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ergenlerde internet bağımlılığı, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Ergenlerde internet bağımlılığı algılanan akademik başarı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Ergenlerde internet bağımlılığı ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

1.5.Sayıtlar

1. Katılımcıların veri toplama araçlarına samimi cevaplar verdiği kabul edilmiştir.

1.6.Sınırlılıklar

1. Araştırma örneklemini oluşturan 2009-2010 öğretim yılında İzmir ili Çeşme ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarının 9. ,10. ,11. ve 12.sınıflarında öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

İnternet Bağımlılığı: Kişinin internet kullanımını kontrol edememesine bağlı olarak bunaltıcı duyguların ortaya çıkması ve günlük aktivitelerindeki işlevselliğin bozulmasıdır (Shapira ve ark., 2003).

Yalnızlık: Peplau ve Perlman (1982)'a göre yalnızlık bireyin sosyal ilişkilerinde niceliksel veya niteliksel olarak önemli derecede yetersizlik meydana geldiğinde yaşanılan ve hoş olmayan bir duygudur (Akt: Kılınç ve Sevim, 2005).

Algılanan Sosyal Destek: Algılanan sosyal destek, sosyal ilişkinin algılanış biçimi, sosyal ağın kişi üzerinde bıraktığı etkiyle yakından bağlantılıdır. Sosyal ağ kişi ve çevresindeki diğer insanlar arasındaki bağları ve bu insanların birbirleriyle olan ilişkilerini anlatmak için kullanılan bir terimdir (Karadağ, 2007). Sorias (1988) sosyal ağın yeterince destekleyici olup olmadığı konusunda kişinin genel izlenimi algılanan sosyal destek olarak tanımlamaktadır

Yaşam Doyumu: Diener ve arkadaşları (1985) yaşam doyumunu bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde bireyin tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlamaktadır (Akt: Çeçen, 2008).

1.8. Kısaltmalar

Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı	DSM - IV
Türkiye İstatistik Kurumu	TÜİK
Amerika Birleşik Devletleri	ABD
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	ODTÜ
İnternette Bilişsel Durum Ölçeği	İBDÖ

BÖLÜM II

KAVRAMLAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İnternet Bağımlılığı Kavramı

Genel olarak internetin aşırı kullanılması isteğine engel olunamaması, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemsizleşmesi, yoksun kalınmasında aşırı sinirlilik halinin ve saldırganlığın ortaya çıkması, kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanan aşırı ve problemli internet kullanımı davranışını açıklamak için kullanılan kavramlar üzerinde araştırmacılar fikir birliği sağlayamamışlardır. İnternet bağımlılığı (Young, 1996; Ceyhan, 2008; Johansson ve Göttestam, 2004), internet bağılılığı (Scherer, 1997; Wang, 2001), problemli internet kullanımı (Shapira ve ark., 2000; Shapira ve ark. 2003; Ceyhan ve ark., 2007; Yellowlees ve Marks 2007), patolojik internet kullanımı (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Davis 2001; Gönül, 2002; DiNicola, 2004) , kompulsif internet kullanımı (Greenfield, 1999) ve internet davranış bağımlılığı (Hall ve Parsons, 2001) gibi farklı kavramlar araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır. Bu çalışmada da ilk kez Goldberg (1996) tarafından ortaya atılan internet bağımlılığı kavramı kullanılacaktır.

Bağımlılık denilince genellikle akla sigara, alkol ve uyuşturucu maddelere bağımlılık gelmektedir. Bu yaygın görüşe karşın diğer bazı davranışlarında (kumar oynama, bilgisayar oyunu oynama, aşırı yeme gibi) bağımlılık yaratabileceği görüşü giderek yaygınlık kazanmaktadır (Griffiths, 1999).

Kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıkların bağımlılık yaratıp yaratmadığını belirlemenin yolu, alkol-madde bağımlılığı için saptanmış olan klinik

ölçütlerle karşılaştırmaktır. İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan gözlemler sonucu, oluşturulan tanı ölçütlerinin daha çok madde bağımlılığına benzer özellikler gösterdiği görülmüştür. Bu bağlamda patolojik düzeyde internet kullanımı genel olarak davranışsal bağımlılıkların bir alt grubu olan “teknolojik bağımlılıklar” başlığı altında ele alınmaktadır (Young, 1996).

Griffths (1995)’e göre teknolojik bağımlılıklar; kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar kapsamında ele alınmakta olup, insan-makine etkileşimine dayanır. Teknolojik bağımlılıklar televizyon izleme gibi pasif bir bağımlılık şeklinde olabileceği gibi, bilgisayar oyunları oynama gibi aktif bir bağımlılık şeklinde de olabilir ve genellikle ilgili davranışın bağımlılık oluşturucu uyarıcı ve pekiştirici özellikleri vardır (Akt: Arısoy, 2009). Davranışsal bağımlılıklar da alkol-madde bağımlılıklarında olduğu gibi bağımlılığın ana bileşenleri olan fiziksel ve psikolojik bağımlılığın zihinsel meşguliyet, duygudurum değişkenliği, tolerans, yoksunluk, çatışma ve tekrarlama özelliklerini gösterirler (Griffths, 1999). Zihinsel meşguliyet, herhangi bir aktivitenin kişinin yaşamındaki en önemli şey haline gelmesidir, söz konusu eylem düşünce, duygu ve davranışlarda baskındır. Duygudurum değişkenliği, herhangi bir aktivitenin bireyin duygu durumunu belirlemesidir, bu aktivite bir başa çıkma stratejisi olarak görülebilir. Tolerans, aynı etkinin yaratılması için giderek daha fazla artan aktivite ihtiyacıdır. Yoksunluk, aktivitenin azalması ya da ortadan kalkması sonucunda ortaya çıkan hoş olmayan, istenmeyen belirtilere işaret eder. Çatışma, bağımlı kişilerin çevresindeki kişilerle, iş, sosyal yaşam, hobiler, ilgiler gibi diğer aktivitelerle ya da kendileriyle olan içsel çatışmalara işaret eder. Tekrarlama, yıllarca aktiviteden kaçınma ve aktiviteyi kontrolden sonra bağımlılığın tekrar en uç düzeyine dönülmesidir. Bu altı ölçüte uyan davranış “bağımlılık” olarak tanımlanmaktadır (Young, 1996).

Scherer ve Bost (1997; Akt: Griffiths, 1999) internet kullanımı açısından 531 öğrenciyi incelemişler, madde istismarı ve bağımlılığı belirtilerine paralel 10 klinik belirtiyi içeren bir kontrol listesi geliştirmişlerdir. Çalışma sonunda öğrencilerin % 13’ünün tolerans, yoksunluk gibi bağımlılık ölçütlerini karşıladıklarını saptamışlardır. Brenner (1997) internet bağımlılarının, tolerans, yoksunluk ve

kıvrınma (internette daha az zaman geçirmeye yönelik başarısız çabalar) deneyimlediklerini göstermiştir. Greenfield (1999) internet bağımlılığının madde kullanımı temelli bağımlılıklar gibi farklı bağımlılık türleri ile benzer özellikler gösterdiğini belirtmiştir (Gonzalez, 2002).

İnternet üzerinden çevrimiçi (online) oyun oynamanın dopamin salgısına yol açtığını saptayan bununda bağımlılık geliştirilmesinde etkili olan önemli bir nörokimyasal olay olduğunu belirten araştırmaların varlığı da problemlili internet kullanımını, internet bağımlılığı kavramını kullanarak ele alan araştırmacıları desteklediği düşünülmektedir (Mitchell, 2000).

İnternet üzerinden oynanabilen çevrimiçi (online) oyunlar, yeni insanlarla tanışma, cinsel içerikli sitelere ulaşabilme gibi olanaklar, biyolojik olarak ödül sistemlerini aynı psikoaktif maddeler gibi kullanarak, kişinin bu davranışları tekrarlayarak pekiştirmesine ve sonucunda bağımlılığın ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Nalwa ve Anand, 2003; Meerkerk, Eijnden ve Garretsen, 2006; Grusser, Thalemann, Albrecht ve Thalemann, 2005).

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1994'te yayınlanan ve "DSM - IV" kısaltmasıyla isimlendirilen "Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı" nda internet bağımlılığı halen bir bozukluk olarak tanımlanmamaktadır. Buna karşılık son yıllarda giderek artan bir internet kullanımı ile bazı kişilerde internet kullanma alışkanlıklarının bir bağımlılıktan söz edilebilecek boyuta ulaştığına dair yayımlar ve vaka bildirimleri hızla artmaktadır. Bu nedenle bazı araştırmacılar internet bağımlılığının giderek DSM-V'te yer alabilecek bir bozukluk adayı haline geldiğinden söz etmeye başlamışlardır (Block, 2008).

Günümüzde internet bağımlılığının tanı kriterlerinin tanımlanması için artan çabalarla birlikte bu tanının DSM-V'te kompulsif-impulsif spektrum bozuklukları başlığı altında yer alacağı görüşü gündemdedir (Block, 2008).

İnternet bağımlılığı tanımını ilk ortaya atan araştırmacılardan ve ilk tanı ölçütlerini oluşturan Young (1996)'a göre internet tıpkı kumar gibi bağımlılık yaratmaktadır ve internet bağımlıları çeşitli dürtü kontrol bozukluğu belirtileri göstermektedir (Greenfield, 1999).

Ancak DSM-IV'te tanımlanan bağımlılık ölçütleri sadece kimyasal maddeler için belirlendiğinden ve davranışsal bağımlılıkları kapsamadığından, kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar DSM-IV'te "dürtü kontrol bozuklukları" olarak değerlendirilmiştir. Young (1996) herhangi bir maddenin kötüye kullanımını içermeyen internet bağımlılığına en yakın bozukluğun DSM-IV'te dürtü kontrol bozuklukları başlığı altında yer alan "patolojik kumar oynama" olduğunu düşünmüştür (Greenfield, 1999).

Young (1996) patolojik internet kullanımı olanlarda davranışsal bir dürtü kontrol bozukluğu bulunmasından ve bu dürtü kontrol bozukluğunun da kimyasal bir madde alımını içermemesinden hareketle bu tanıma en çok uyan patolojik kumar oynama tanı ölçütlerini patolojik internet kullanımına uyarlamış ve internet bağımlılığı için ilk ciddi, kapsamlı tanı ölçütlerini oluşturarak yayınlamıştır (Greenfield, 1999).

Young (2007) internet bağımlılığını kullanıcının internet kullanımını, kontrol becerisini, ilişkisel, mesleki ve sosyal becerisini problemlere sebep olacak derecede etkileyen yeni ve genellikle tanınmamış klinik bir bozukluk olarak tanımlamıştır.

Kandell (1998) internet bağımlılığını, "internette yapılan aktiviteden, uğraştan bağımsız olan psikolojik bir bağımlılık" olarak tanımlarken, Hansen (2002)'e göre internet bağımlılığı; sanal seks bağımlılığı, sanal arkadaşlık bağımlılığı, bilgi yükleme bağımlılığı, kumar ve oyun bağımlılığı gibi farklı ve geniş çerçevedeki davranış ve dürtü kontrol problemlerini kapsayan genel bir kavramdır.

2.2.İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

Araştırmacılar ve klinisyenler internet bağımlılığının tanı kriterleri (ölçütleri) konusunda henüz ortak bir karara varamamışlardır. Konuyla ilgili farklı yaklaşımlar dikkat çekmektedir.

2.2.1. Young Kriterleri

Young (1996), internet bağımlılığı için tanı ölçütlerini DSM-IV'te yer alan ve internet bağımlılığına en yakın bozukluk olduğunu düşündüğü patolojik kumar oynama kriterlerini modifiye ederek oluşturmuştur. Young'ın tanımladığı 8 kriterden 5 tanesinin yaşanması durumunda kişi bağımlı olarak nitelendirilebilmektedir.

Problemlili internet kullanımının kavramsallaştırılması konusunda devam eden fikir ayrılıklarına rağmen, Young tarafından geliştirilen bu kriterlerin bir çok araştırmacı tarafından kullanılmıştır (Anderson, 2001; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Young ve Rodgers, 1998).

Young (1996) tarafından ortaya konan tanı ölçütleri şunlardır;

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (sürekli olarak interneti düşünme, internette yapılan aktivitelerin hayalini kurma, internette yapılması planlanan bir sonraki etkinliği düşünme, vb),
2. Doyuma ulaşmak için giderek daha fazla oranda internet kullanma ihtiyacı duyma,
3. İnterneti kullanımını kontrol etme, azaltma ya da bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması,
- 4.İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk, çökkünlük, kızgınlık veya irritabilite hissedilmesi,
5. Başlangıçta planlandan daha uzun süre internette kalma,
6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar, yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme,
7. Aile bireylerine, terapisteye veya başkalarına internette kalma süresi ile ilgili yalan söyleme,

8. İnterneti problemlerden kaçmak veya olumsuz duygulardan (örn: çaresizlik, suçluluk, anksiyete, depresyon) uzaklaşmak için kullanma.

2.2.2. Goldberg Kriterleri

İlk olarak Goldberg (1996) “madde bağımlılığı” kriterlerini uyarlayarak internet bağımlılığını tanımlamıştır. Sonrasında Goldberg (1997) internet bağımlılığı tanımını aşağıdaki ölçütlerle açıklamıştır;

On iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan aşağıdakilerin 3’ü veya daha fazlasıyla kendini gösteren, klinik olarak belirgin bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımı.

1. Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi

- a. İstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi
- b. Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması

2. Aşağıda tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi

Ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az 2 tanesinin günler içinde ortaya çıkması (1 ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişilerin bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda sıkıntı yaşamaları

- a. Psikomotor ajitasyon
- b. Bunaltı
- c. İnternette neler olduğu hakkında takıntılı düşünceler
- d. İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurma
- e. İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma
- f. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete veya benzeri servislere bağlanma

3. İnternet kullanımı genellikle planlandığından daha uzun süreler alır.

4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.

5. İnternet ile ilgili eylemlere çok uzun süreler ayrılır (internet kitapları almak, yeni internet tarayıcıları denemek, internetten indirilen dosyaları düzenlemek vb.).
6. İnternet kullanımı nedeniyle önemli toplumsal, mesleki etkinlikler veya boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır veya azaltılır.
7. İnternet kullanımı, yol açtığı bilinen fiziksel, sosyal, mesleki veya psikolojik sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma, mesleki sorumlulukları ihmal, vb.) rağmen aşırı olarak devam eder (Akt: DiNicola, 2004).

2.2.3. Suler Kriterleri

Suler (1999) sağlıklı ve problemlili internet kullanımının 8 kriterle ayırt edilebileceğini öne sürmüştür. Bu kriterler;

1. *İnternetteki etkinliğin karşıladığı ihtiyaçların sayısı ve türü.* İnternet kullanıcıları fiziksel, kişisel, kişilerarası veya manevi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyor olabilir. Karşılanmaya çalışılan ihtiyaç sayısı arttıkça internetin kullanıcı için önemi de o oranda artar.
2. *Karşılanmamış ihtiyaçların altında yatan yoksunluğun derecesi.* Kullanıcının ihtiyaçları ne kadar bastırılır ya da inkar edilirse, kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak için o kadar daha fazla başka yollar arar. İnternet genellikle bu ihtiyaçların gerçek hayatta olduğundan daha kolay karşılandığı bir yerdir.
3. *İnternet aktivitesinin türü.* İnternetteki bir tür etkinlik ne kadar çok sayıda niteliğe sahipse, kullanıcı interneti o kadar fazla sayıda ihtyacını karşılamak için kullanmak ister. Değişik türdeki internet aktiviteleri ihtiyaçları etkileyişleri bakımından çok fazla çeşitlilik gösterebilir. Birçok niteliğe birden sahip olan çevreler daha geniş bir spektrumda ihtiyaçlara karşılık verebilir; böyle bir çevre daha çekicidir (Suler, 1999).
4. *İnternetin kullanıcının gerçek hayattaki işlevselliğine etkisi.* Fiziksel sağlık, iş performansı ve önemli ilişkilerdeki işlevsellik etkilenmiş olabilir. İnternet kullanımına bağlı bozulmuş alanların sayısı ve bozulmanın boyutu patolojinin ciddiyetini gösterir.

5. *Bunaltıya dair öznel duygular.* Patolojik internet kullanımının uyarıcı işaretleri kullanıcının internet etkinliklerine ilişkin depresyon, hayal kırıklığı, öfke, suçluluk ve yabancılaşma duygularıdır.
6. *İhtiyaçlar hakkında bilinç düzeyindeki farkındalık.* Bastırılmış ihtiyaçlarını internet aracılığıyla karşılayan kişi katarsisle ilgili bir etkinlik ifşa etmektedir. Bu etkinlik, gerçek karşılanmamış ihtiyaç doyurulmadığı sürece sonsuza dek tekrar edilmek zorundadır. Suler (1999)'e göre kişi internet etkinliklerinin altında yatan karşılanmamış ihtiyaçları bilinç düzeyinde anlamalı, bu etkinliklerle ilgili çatışma ve yoksunluğu çözmelidir.
7. *Deneyim ve dahil olma süreci.* İnternet kullanıcıları deneyim kazandıkça internet etkinliklerinin gerçek hayat ihtiyaçlarını doyumadığını ve internetin cazibesinin yavaş yavaş kaybolduğunun farkına varırlar. Deneyim çoğunlukla kullanıcılara aşırı dahil olmayı gerektiren etkinliklerden kaçınmaları konusunda yardım eder.
8. *Gerçek hayat ve sanal hayat arasındaki denge ve entegrasyon.* Sağlıklı internet kullanımı, internet etkinlikleri ile gerçek dünya ilişkilerini/etkinliklerini entegre eder. Patolojik internet kullanımı, genellikle gerçek hayattan tamamen soyutlanmış 'online' bir hayat ile sonuçlanır.

2.3. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

2.3.1. Young Dört Kategori Kuramı

İnternet bağımlılığı alanında yaptığı kapsamlı araştırmalar, Young'ın neyin ya da nelerin internet bağımlılığına sebep olduğu konusunda kendi varsayımlarını oluşturmasına yardımcı olmuştur. Young (1997) internet bağımlılığının sebeplerini dört kategoride özetlemiştir: a) sosyal destek, b) yaşam koşulları, c) cinsel ergi ve d) yeni bir kimlik yaratma imkanı.

Sosyal Destek: Young'a göre sosyal destek kişinin devamlı olarak aynı sohbet grubunu, internet üzerinden oynanan çoklu kullanıcı oyunlarını veya haber gruplarını ziyaret/takip etmesiyle oluşabilir. Kişi, internette (çevrim içi-online) bir topluluğa katıldığında, tavsiye, sempati, anlayış ve romantik ilişki kurabilme şansına sahip

olur. İnternetin anonimliği bireye kendi duygu ve düşüncelerini kısıtlanmadan (sansürlenmeden) ifade edebileceği özgür bir ortam sağlar. İnternet bağımlıları sıklıkla sevdiklerine bile ifade etmekten kaçındıkları görüş ve inançlarını ifade etmelerine izin veren destek sistemlerini internette bulabildiklerini belirtmişlerdir.

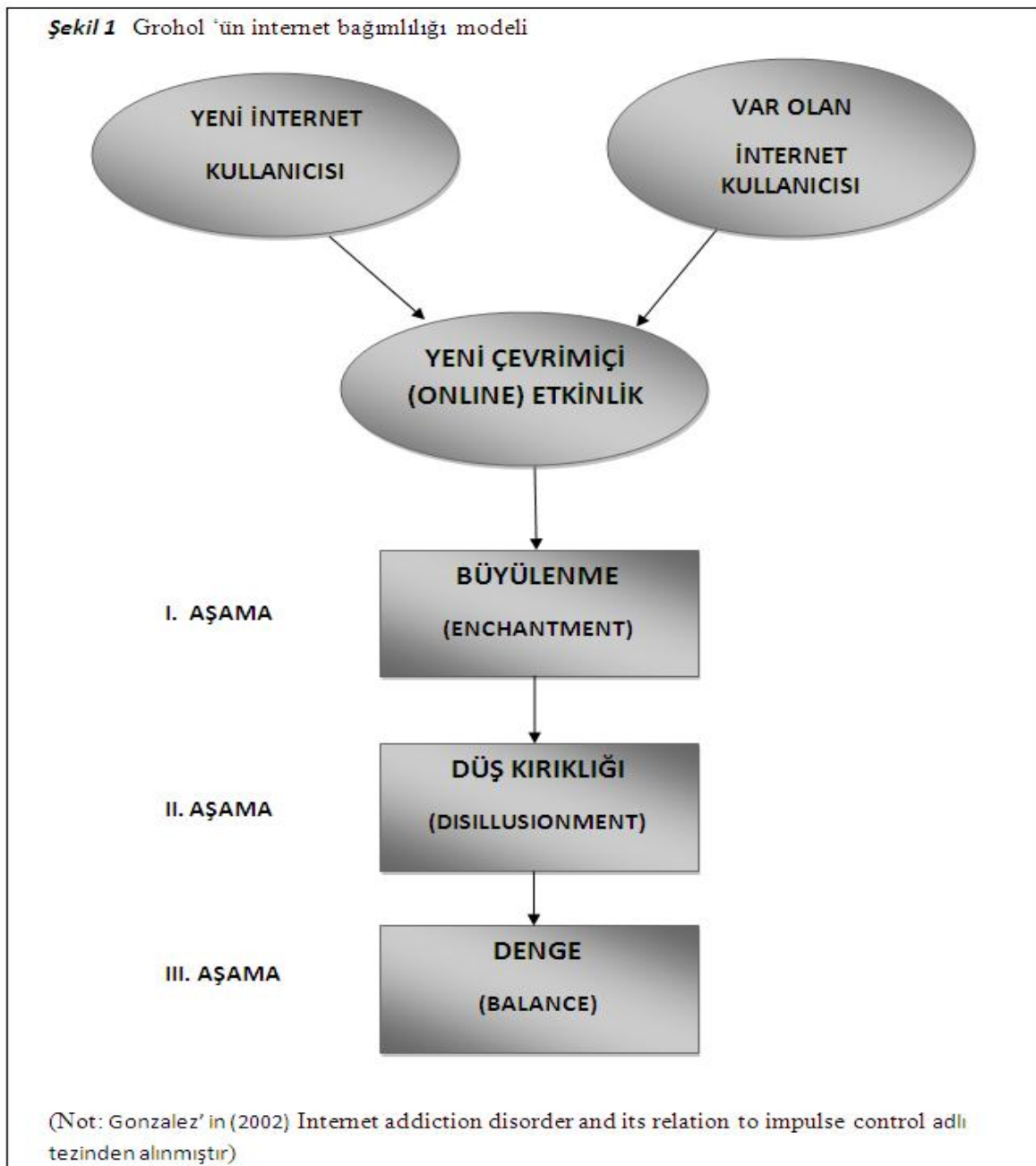
Yaşam Koşulları: Kişinin yaşam koşulları internet bağımlılığında önemli rol oynamaktadır. Emekliler, bakıcılar, ev işi yapanlar ve başkalarıyla normal yollardan fazla etkileşime giremeyenler internet bağımlılığına yakalanmaya daha yatkındırlar. İnternet sürekli evde kalmak zorunda olan bu tür kişilere evlerinin dışındakilerle sosyal bir bağ oluşturma imkanı sunmaktadır. Young (1997) ek olarak depresif, benlik saygısı düşük ve reddedilme korkusu olan kişilerinde internette (çevrimiçi) olmaya daha yatkın olduklarını bu sayede kendilerine bu zor anlarda yardımcı olan destek sistemlerini bulabildiklerini belirtmektedir.

Cinsel Ergi: Young'a göre internette bir çok farklı cinsel çıkış noktası mevcuttur. Sohbet odalarında sanalseksin (cybersex) her türüne (fetişizm, ensest, eşcinsellik v.b.) ulaşmak mümkündür (Young,1997). Bu tür çıkış noktaları herkesin gerçek kimliği bilinmeden tam bir gizlilik altında cinsel fantezilerini araştırmalarına izin vermektedir. Zimbardo tarafından "grubun bir parçası olarak var olarak anonimliğin ortaya çıkışı, kimliğin kaybolması ve sonucunda sosyal norm ve sınırların zayıflaması süreci" olarak tanımlanan bireylikten uzaklaşma internette cinselliğin sansürsüzce araştırılmasında önemli rol oynamaktadır (Akt: Young, 1997). Young (1997) normalde kendilerini çekici hissetmeyen veya gerçek hayatta sosyalleşme problemleri olanların kendilerini çekici olarak tanımlayabildiklerini, bununla kişilere reddedilme korkusu olmadan internette cinsel fantezilerini gerçekleştirmelerine izin verdiğini belirtmiştir.

Yeni Bir Karakter Yaratma: İnternetin bireye yeni bir kimlik yaratma imkanı sunması da internet bağımlılığı ile yakında ilişkilidir. İnternet insanlara olduklarından tamamen farklı bir kişilik yaratmalarına olanak sağlamaktadır. Young (1997)'a göre birey aklındaki ideal benlik imgesini yaratabildiği gibi isterse kişiliğinin başka parçalarına da bürünebilir.

2.3.2. Grohol'ün Sosyalleşme Kuramı

Grohol'e göre insanları internete bu kadar bağımlı hale getiren şey sosyalleşmedir. Grohol, Young'dan farklı olarak patolojik kumar oynama ile internet bağımlılığının farklı olduğunu, birinin sosyal arayış temelli bir davranış olduğunu diğeri ise ödül arayışı odaklı bir davranış olduğuna inanmaktadır. Grohol (1999) internet bağımlılığının hem yeni hem de var olan internet kullanıcılarında üç aşamalı basit bir geçişi takibi ettiğini belirtmiştir.

İnternet Bağımlılığının Üç Aşaması:

Grohol (1999)'e göre internet bağımlılığının olası nedeni de internet bağımlılığının aşamalı oluşudur. İnternet bağımlısı olanların çoğunun sanal alemde yeni kimselerdir. Grohol patolojik internet kullanımının üç aşaması olduğunu öne sürmüştür.

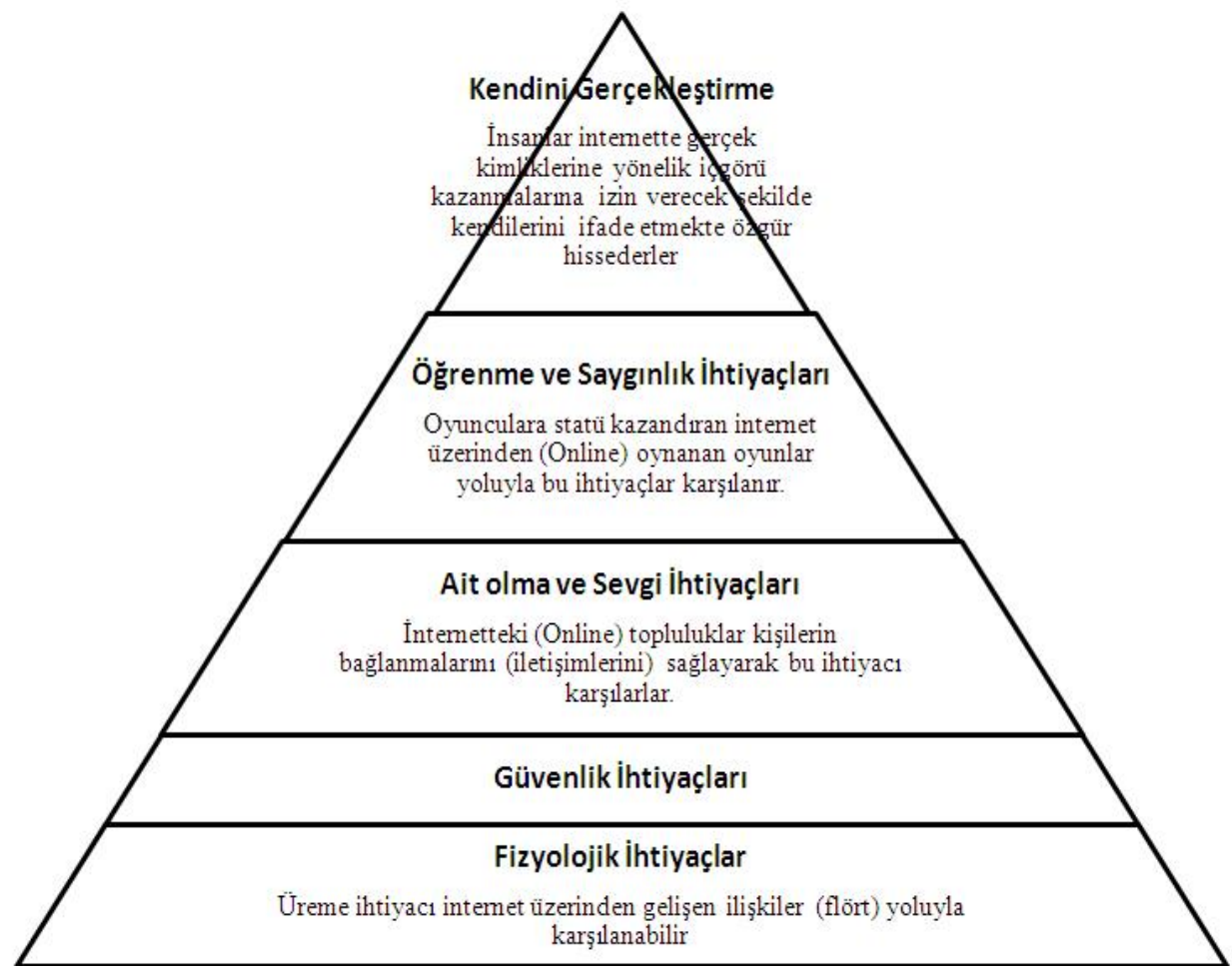
Büyülenme olarak adlandırılan birinci aşama boyunca, yeni heyecan verici bir çevre onları internette tutmaktadır. Kullanıcı internetteki yeni bir teknoloji ya da uygulamayla adeta büyülenmiştir. Yeni etkinliğe ilişkin bu büyülenme ya da takıntı ikinci aşamaya geçilene kadar internetin aşırı kullanımı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu aşamadan diğer aşamaya geçmek bazı kullanıcılarda daha uzun zaman alabilir. İkinci aşama, *düş kırıklığı aşamasıdır*, bu aşama insanların etkinlikleri tanıdık, bildik bulmasıyla başlar ve buna bağlı olarak internet kullanımı azalır. Kullanıcılarda teknolojinin aşırı kullanımına bağlı olarak düş kırıklığı hatta sıkılma baş göstermeye başlamaktadır, bunun sonucunda internet kullanımından kaçınma söz konusudur. Bu kaçınma davranışı kullanıcı üçüncü aşamaya geçene kadar devam eder. Üçüncü aşama, *denge aşamasıdır*, insanların takıntılarının üstesinden gelerek, internet ve gerçek hayat arasında dengeyi kurdukları aşamadır. Birey teknoloji kullanımını normal düzeye çekmeyi başarmıştır (Grohol, 1999).

Bu modele göre, var olan internet kullanıcılarının da yeni bir internet (online) etkinliği bulduklarında baştaki aşamaya geri dönerek, üç aşamayı da tekrar deneyimlemesi mümkündür. İnternet kullanıcılarının bir kısmı internette yeni teknoloji ya da uygulama ile karşılaştıklarında birinci aşamaya saplanıp kalabilirler. Bu bireyler ikinci ve üçüncü aşamalara ilerlemek için yardıma ihtiyaç duyabilirler. Model, tecrübeli internet kullanıcılarının, tecrübesiz ya da yeni internet kullanıcılarına göre bu üç aşama arasındaki geçişleri daha kolay gerçekleştirebildiğini varsaymaktadır. Grohol (1999) internet üzerindeki bütün etkinliklerin belirli bir dereceye kadar aşamalı olduğunu, nihayetinde tüm kullanıcıların kendiliğinden üçüncü aşamaya geçebileceklerini, interneti yaşamlarına uygun şekilde entegre edebileceklerini ancak bu ilerlemenin bazı bireylerde daha uzun sürebileceğini öne sürmüştür.

2.3.3. Suler İnternet Bağımlılığı Kuramı

John Suler (1996) Time-Warner's Palace adlı internet (online) topluluğu üzerindeki çalışması boyunca internetin neden bu kadar bağımlılık yapıcı olduğuna dair kendi kuramını geliştirmiştir. İnternetteki (online) etkileşimlerin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer olan ihtiyaçlara karşılık geldiği sonucuna varmıştır.

Şekil 2 Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidini temel alan Suler' in internet bağımlılığı kuramı

(Not:Gonzalez' in (2002) İnternet addiction disorder and its relation to impulse control adlı tezinden alınmıştır.)

Fizyolojik ihtiyaçlar: Hiyerarşinin en alt katında üreme (çoğalma), uyuma, yeme, içme gibi temel ihtiyaçlar vardır. Suler (1996) internette flört etmenin üst düzeyde olduğunu belirtir. İnternet üzerinden kur yapmanın (flört etme) yoluyla

bireyler üreme ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar. Gerçek hayat etkileşimlerinde bulunmayan anonimlik (gerçek kimliğin bilinmeyişi) başkalarıyla bir araya gelmenin çekiciliğine arttırmaktadır.

Kişilerarası Temas İhtiyacı: Maslow hiyerarşisinin 3. düzeyinde kişilerarası temas, sosyal tanınma ve ait olma hissine karşı duyulan ihtiyaç yer alır. Bu ihtiyaçlar internetteki (online) topluluklarda da karşılanır. Bu sanal çevre, kişilere kendilerini diğerleriyle bağlantılı ve temas halinde hissettikleri bir yer sağlar. Aynı kişilerle tekrar tekrar sosyalleşen bireyler tanışıklık hissini yaşamaya başlarlar. Suler (1996) online insanlar gerçek hayatta arkadaşlık kuramazlar düşüncesinin sadece kalıplaşmış bir yargı olduğunu savunur. Kullanıcıların çoğuna göre internet, ortak ilgileri olan insanların sosyalleşmesini sağlayan basit bir araçtır. Sosyalleşme interneti bağımlılık yapıcı hale getiren şeydir. İnternet kullanıcısı grubun bir parçası olarak görülmek istiyorsa devamlılık önemlidir. Bu, kişiyi internete bağımlı yapan şeydir.

Öğrenme ve Saygınlık İhtiyacı: Maslow'un hiyerarşisinde bir sonraki düzey öğrenme ve kişinin başarılarıyla gelişen benlik saygısı ihtiyacıdır. Rol yapma ortamında ve çoklu kullanıcıli internet oyunlarında bu ihtiyaç anında karşılanır. Suler (1996)'e göre internet üzerinden (online) oyun oynayan oyuncu, oyunun sıraladığı görevleri yerinen getirerek statü kazanabilen bir kişilik yaratır. Yükselme diğer kullanıcılar tarafından tanınırlığı da beraberinde getirir. Kazanılan statü, kullanıcıların olmak istedikleri 'büyücü'nün statüsüdür. Büyücü, diğer karakterler ve sıralamaların aksine diğer kullanıcıların sahip olmadığı özel yeteneklere sahiptir.

Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: Maslow'un hiyerarşisindeki en üst düzey kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır. Suler (1996)'in çalışmasına göre, internetteki çoğu kullanıcı internet üzerinde yarattıkları (online) karakterin benliklerinin derinliklerinden gelen doğru bir yansıma olduğunu hissederler. Kendilerini kişiliklerinin, gerçek hayatta ifade edemedikleri, başka yönlerini ifade etmekte ve nüktedan olmakta özgür hissederler. İnternette başka bir kimlik olarak yapılan keşifler ya da sadece araştırma amaçlı yapılan gezintiler, insanların gerçek hayatta

deneyimleyemedikleri bir içgörü kazanmalarını sağlar. İnternetin ödüllendirici ve pekiştirici yönü bazıları için bağımlılık yapıcı olabilir. Suler (1996)'e göre basit anlamda problematik bağımlılık ihtiyaçları hiçbir şekilde gerçekten karşılamayan ve uzun dönemde kişiyi mutsuz eden, hayatını bozan herhangi bir şeydir.

2.4. İnternet Bağımlılığı ve Ergenler

Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre 12-18 yaş arasındaki dönem bireyin kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşadığı kritik bir dönemdir. Ergenin kendi kimliğini sorgulamaya başladığı, çok önemli değişimlerin yaşandığı bu dönemde aileden çok akran grupları öne çıkmakta, buna bağlı olarak anti-sosyal davranışlar gözlenebilmektedir (Şendağ ve Odabaşı, 2007). Ergenlikte akran kabulü ve sosyal onay ön plana çıkarken, internet ergenlere elektronik posta, anlık mesajlaşma, günlük tutma ve sohbet odaları gibi iletişim uygulamaları bu beklentileri karşılama olanağı sunmaktadır (Subrahmanyam ve Lin, 2007). Ergenler internet üzerinden kurdukları iletişimlerde kolaylıkla onay ve kabul elde edebilmektedir (Tsai ve Lin, 2003). İnternet yoluyla iletişimden doyum almanın internet bağımlılığına olan yatkınlığı arttırdığı belirlenmiştir (Chou ve Hsiao, 2000).

Çoğunlukla ergenlerin interneti, iletişim ve eğlenme amacıyla kullandığını ortaya koyan araştırma bulguları da bu görüşü desteklemektedir (Tsai ve Lin, 2003; Bayraktar ve Gün, 2007). Wolak, Mitchell ve Finkelhor (2002) 10 -17 yaş aralığındaki ergenler üzerinde yaptıkları tarama çalışmasında internet kullanıcısı ergenlerin %25'inin internet üzerinden arkadaşlıklar geliştirdiklerini, % 14'ünün ise yakın arkadaşlıklar veya romantik ilişkiler gerçekleştirdiklerini saptamışlardır.

Kaltiala-Heino, Lintonen ve Rimpela (2004)'ya göre ergenlerin kişilik gelişiminin ve hızlı bir psikolojik gelişimin ortasında olmasına bağlı olarak madde ya da aşırı internet kullanımı gibi bağımlılık yapıcı ajanların zararlı etkilerine daha açık haldedirler. Kimlik kazanımı sürecinde zorlanan ergenler, interneti gerçek yaşamdaki sorumluluklarından ve gerçek kimliklerinden kaçmaya yardımcı olan bir mecra olarak görebilmektedir (Yang ve Tung, 2007).

İnternetin bireylere kimliklerini gizleme veya istedikleri bir kimlik ile görünme olanağını sunması, ideal ya da arzu edilen kimliği ortaya koyma çabasındaki ergenler için interneti, gerçek dünyadan daha cazip hale getirmektedir. İnterneti yoğun biçimde kullanan ya da internet bağımlılığı belirtileri göstermeye başlayan ergenler, aynı zamanda internet ortamında “ideal” kimliklerini gösterebilmektedirler, buna bağlı olarak ergenin bireysel kimlik değerlendirmelerinin gerçekçi olmayan biçimde şişebildiği düşünülmektedir. Bir başka açıdan, ergenlerin gerçek dünyadan önce internet üzerinden sanal dünyada daha fazla doyum verici yaşantılar deneyimlemesi ve bu sanal yaşantılar yoluyla meydana gelen kimlik duygusu, ergenlere sahip oldukları özellikleri tanıma fırsatını vermektedir. Ancak bu deneyimlerin gerçek dünyaya aktarımı her zaman mümkün olamaması ergenleri psikolojik olarak incinebilir hale getirmektedir (Ceyhan, 2008).

Ergenlerde aşırı internet kullanımının sosyal ve psikolojik iyilik hallerindeki azalma ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Kraut, Kiesler, Mukhopadhyay, Scherlis ve Patterson, 1998). İki yıllık boylamsal bir araştırmanın ilk yılı sonunda aile ile iletişim, sosyal çevrenin genişliği ve yalnızlık duygularını kapsayan sosyal katılım açısından önemli bir düşme olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda internetin aşırı kullanımı ile depresyon arasında önemli ilişkiler elde edilmiştir. Araştırmada yalnız ve depresif olanların internete yönelmedikleri, internetin kendisinin sosyal iyilik halindeki düşmeye neden olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak araştırmaya katılan ergenlerde internette aşırı zaman geçirenlerde yalnızlık ve depresyon artmıştır. Çünkü sohbet odalarında çok fazla "zayıf bağları" olan yabancılarla ve az tanıdıkları kişilerle çok uzun zaman geçirmişlerdir ve bu kişilerle gerçek yaşamda bağlantıya geçmemişler ve güçlü sosyal destek sağlayacak "güçlü bağları" olan aile ve arkadaşları ile ise daha az zaman iletişim kurmuşlardır (Kraut ve ark., 1998). Bu bulgulara paralel olarak internetin ergenlerde sosyal izolasyon ve yalnızlığı neden olabildiğini (Neilsen, 2000), ergenlerde aşırı internet kullanımının “zayıf sosyal bağlar” ile ilişkili olduğunu (Kraut ve ark., 1998; Sanders, Field, Diego ve Kaplan, 2000), internet bağımlısı ergenler ile bağımlı olmayan ergenlerin yalnız düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar belirleyen ve bağımlıların yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit eden (Nalwa ve

Anand, 2003), aşırı kullanıma bağlı olarak bireylerin yüz yüze konuşmalarının engellendiğini (Chou, Chou ve Nay-Ching, 1998) ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur. İnternet bağımlısı olan ergenlerde depresyon ve intihar düşüncesi düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösteren bulgular da bulunmaktadır (Kim ve ark., 2006).

Bazı araştırmalar, ergenlerin düşük benlik saygısı ve diğer uyum problemleri ile başa çıkma stratejisi olarak sağlıksız/problemlili internet kullanım davranışı sergilediğini ortaya koymaktadır (Lin ve Tsai, 2002).

Ergenlerde internet bağımlılığının ortaya çıkmasında internet kullanım davranış örüntüleri de önemli bir rol oynamaktadır (Davis, 2001). Ergenler özellikle, kızlar interneti arkadaşları ile iletişim kurmak, yeni insanlarla tanışmak, çeşitli internet gruplarına katılmak ve kişisel yardım almak amacıyla interneti kullandıklarını, hem yakındaki hem de uzaktaki arkadaşlarıyla olan ilişkilerini sürdürme açısından interneti kullanmalarının kendileri için çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. İnternetin “şimdi ve burada” olmayı mümkün kılmasıyla, günün gelişen haberlerinden ve dedikodulardan bilgi sahibi olmak için interneti sıklıkla kullandıklarını belirtmişlerdir (Kraut ve ark., 1998).

Davis (2001)'e göre yeni teknolojiler ile ilgili olumlu deneyimler, bireyleri söz konusu teknolojiyi kullanmaya devam etme davranışını pekiştirmektedir. Olumlu deneyimler bireyin daha önce deneyimlediği olumlu pekiştiricileri elde etmek için yeni teknolojiyi tekrar kullanma çabası geliştirmesine hizmet eder. Okul yaşantısı çerçevesinde ödev hazırlamak, araştırma yapmak için internet kullanan ergenlerinde elde ettikleri olumlu sonuçlara, deneyimlere bağlı olarak internet kullanımını pekişebilmektedir.

İnternete erişebilirlikte internet bağımlılığı açısından birincil nedenler arasında yer almaktadır (Young, 1996; 1997). İnternet günümüzde özellikle ergenler açısından oldukça erişebilir durumdadır, özellikle ödevlere ve derslere yardımcı olabileceği düşüncesiyle bilgisayar ve internetin bir çok eve girmesi, okullar da

kurulan internet sınıfları, giderek çoğalan internet kafeler ve giderek daha fazla yerden ulaşılabilen kablosuz internet bağlantıları interneti kolay ulaşılabilen bir kaynak durumuna getirmiştir.

Ergenlerin heyecan ve yenilik arayışının en temel kişilik özelliklerinden (Farley ve Cox, 1971; Akt: Ceyhan, 2008) biri olmasına bağlı olarak ilaç alma, dalma ya da paraşütle atlama gibi riskli ve tehlikeli davranışlara yönelebildikleri göz önünde bulundurulduğunda internetin sürekli güncellenen, değişen ve yeni uygulamalarla gelişen yapısı ergenlerin merak ve macera duygularına hitap etmektedir.

Bu bilgiler ışığında ergenlerin interneti en çok kullanan grup haline gelmesi (Subrahmanyam ve Lin 2007, Kaltiala-Heino ve ark. 2004); kullanım sıklığına, kullanım amaçlarına, kimlik gelişiminin tamamlanmamasına ve psikolojik olgunluğa erişmemelerine bağlı olarak internet bağımlılığı açısından ergenleri en önemli risk gruplarından biri haline getirmektedir (Block, 2008). Bu duruma bağlı olarak ergenlerde internet bağımlılığı son yıllarda önemli bir sorun haline gelmiştir (Tsai ve Lin, 2003).

2.4.1. Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı

Ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığına dair yapılan çalışmalar incelendiğinde % 1.1'den % 8.2'ye kadar değişebilen farklı oranlara rastlanmıştır. Bazı araştırmacılar oranlar arasındaki bu farklılığın örneklem seçiminden (Thatcher ve Goolam, 2005; Park, Kim ve Cho, 2008), kullanılan metodolojiden (Thatcher ve Goolam, 2005; Park ve ark., 2008), araştırmaların yapıldığı zaman diliminden (Park ve ark., 2008) veya kültürel farklardan (Bayraktar ve Gün, 2007) kaynaklanabileceğini belirtmektedir.

Ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığı Bayraktar ve Gün (2007) tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılan çalışmada % 1.1, Kim ve ark. (2006) tarafından Güney Kore'de gerçekleştirilen bir çalışmada % 1.6, Kaltiala-

Heino ve ark. (2004) tarafından Finlandiya’da yapılan çalışmada erkeklerde % 1.7, kızlarda %1.4, Johansson ve Göttestam (2004) tarafından Norveç’te yapılan çalışmada % 1.98, Pallanti, Bernardi ve Quercioli (2006) tarafından İtalya’da gerçekleştirilen çalışmada % 5.4, Ko, Yen, Yen, Lin ve Yang (2007) tarafından Tayvan’da gerçekleştirilen çalışmada % 7.5 ve Siomos ve ark. (2008) tarafından Yunanistan’da yapılan çalışmada ise % 8.2 olarak belirlenmiştir. Konuyla ilgili Çin’de yapılan iki ayrı çalışma birbirinden farklı sonuçlar bulunmuştur. Cao ve Su (2007), Çin’de ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığını % 2.4 olarak tespit ederken, Deng, Hu, Hu, Wang ve Sun (2007) ise bu oranı % 5.5 olarak belirlemiştir.

Mythily ve ark. (2008) ergenlerin aşırı internet kullanımını araştırdıkları çalışmalarında günde 5 saatten fazla internet kullanımını aşırı kullanım olarak değerlendirirken, Singapur’da ergenler arasında aşırı internet kullanımının % 17.1 oranında olduğunu tespit etmişlerdir.

Park ve ark. (2008) ergenlerle yaptıkları görülme sıklığı çalışmasında Güney Kore’deki ergenlerin % 10.7’sinin internet bağımlılığı açısından yüksek risk grubunda olduğunu belirlemiştir.

Ülkemizde internet kullanıcısı sayısı son on yıl içerisinde belirgin bir şekilde artmıştır (Tahiroğlu ve ark., 2008). Ülkemizdeki ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığını araştıran herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ergenlerin internet kullanımı örüntülerinin araştırıldığı çalışmada, ergenlerinin % 7.6’sının problemli internet kullanımının göstergesi olarak haftada 12 saatten fazla internet kullandıkları belirlenmiştir (Tahiroğlu ve ark., 2008).

2.4.2. İnternet Bağımlılığının Ergenler Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internet bağımlılığı da kullanıcının gerçek hayatını olumsuz etkileyen çeşitli sonuçlar doğurur. Bu sonuçlar kullanıcının akademik yaşamını, ilişkilerini, sosyal hayatını, gündelik işlerini ve sağlığını

etkileyebilir. Bu problemlerin hemen hepsi zaman algısındaki bozulma ile ilişkilidir (Chou ve ark., 2005) çünkü kullanıcılar planladıklarından daha uzun süre internette kalırlar ve diğer yaşamsal işlevler ikinci planda kalır. Tolerans ve yoksunluk belirtileri diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internet bağımlılığının da bileşenlerini oluşturur (Griffiths, 2000). Toleransın gelişmesiyle kullanıcı internette geçirdiği zamanı arttırır; huysuzluk, gerginlik, irritabilite gibi yoksunluk belirtileri internetin kullanımı azaldığında ya da ara verildiğinde ortaya çıkar. Tolerans kullanımı arttırırken yoksunluk belirtileri kullanımın azaltılmasını ya da kesilmesini istenmeyen bir durum haline getirir.

Yukarıda bahsedilen etki alanlarının hemen hepsi ergenler içinde geçerlidir. Ergenler de internet bağımlılığının olumsuz etkilerini akademik, sosyal, ilişkisel, ailesel ve sağlıkla ilgili alanlarda deneyimlemektedirler.

İnternet bağımlılığına bağlı oluşan akademik başarısızlık yaygın olarak çalışılan olumsuz etkilerden biridir. Young (1998) yaptığı çalışmada öğrencilerin % 58'inin aşırı internet kullanımına bağlı verimsiz çalışma alışkanlıkları, düşük notlar ve okuldan atılma gibi sonuçlardan muzdarip olduğunu bulmuştur. Iftene, Napoca ve Roberts (2004) internette aşırı zaman geçirme sonucu okul devamsızlığı ve okula gitmeyi reddeden öğrenci olguları bildirmişlerdir. Griffiths (2000) bütün geceyi internette uykusuz geçiren öğrencilerin ödevlerini tamamlayamadığı ve ders kaçırdığı olguları tartışmıştır. Ayrıca uykusuz kalan öğrencilerin derslerde dikkatini toplamakta zorlandıkları bildirilmiştir.

İnternet bağımlılığının sonuçlarının araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin % 31'i akademik başarılarında düşüş olduğunu belirtirken, % 21'i ise internette geçirdiklerini zaman nedeniyle derslerini kaçırdıklarını kabul etmişlerdir (Suhail ve Bargess, 2006).

Barber (1997; Akt: Young, 2004)'ın öğretmenler, kütüphaneciler ve bilgisayar koordinatörleri ile yaptığı anket çalışmasında, katılımcıların % 86'sı internet kullanımının ergenlerin okul başarısını arttırmadığını düşünmektedir;

katılımcılara göre internetteki bilgiler dezorganize ve okul müfredatıyla ilgisizdir bu yüzden internet kullanımı başarıyı arttırmak bir yana dikkat dağıtıcı bir unsur bile olabilir.

Diğer bağımlılıklarda olduğu gibi internet bağımlıları da problemi inkar ederler. Bu yüzden davranış problemini ilk fark edenler genelde aile ve arkadaşlar olur. Brenner (1997)'in çalışmasında katılımcıların % 58'i başkalarının problemleri internet kullanımından şikayet etmişlerdir. Çatışma bağımlılığın diğer bir bileşenidir (Griffiths, 2000). Kullanıcılar, kullandıklarında ya da bu konuda yalan söylediklerinde, zaman kısıtlamalarına uymadıklarında arkadaş ve aile ortamından soyutlandıklarında çatışma ortaya çıkabilir (Young, 1998). Kullanıcı ile yakınları internet kullanımına bağlı ortaya çıkan okul, iş ve sağlık problemleri hakkında tartıştığında da çatışma ortaya çıkar. Günlük işler de aşırı internet kullanımından dolayı aksar; kullanıcılar interneti günlük sorumluluklarından kaçmak için kullanıyor olabilir (Young, 1998). Problemi inkar eden kullanıcı yakınların problemi dile getirmesi sonucu savunmacı, öfkeli ve alıngan olurlar. Kullanıcının interneti ne kadar ve ne amaçla kullandığı konusunda yalan söylemesi ilişkilere zarar verir. Suhail ve Bargess (2006) tarafından yapılan araştırmaya katılan öğrencilerin % 25'i internete bağlanamadıklarında huzursuzluk hissettiklerini, anksiyetelerinin arttığını ve olumsuz duygu-durumu deneyimlediklerini belirtmişlerdir.

İnternet bağımlıları bilgisayarda geçirdikleri uzun saatler sonucu bazı sağlık problemleri de yaşayabilirler. Görünürde fiziksel bir olmasa bile başka alanlarda bozulmalar oluşabilir. Uykusuzluk internet bağımlıları tarafından fiziksel bir problem olarak görülmez ancak dikkat, okula devam, günlük işlevlerin sürdürülmesi ve kişiler arası ilişkiler de problemlere sebep olabilir. Aşırı yorgunluk, kişinin bağışıklık sistemini zayıflatıp hastalıklara karşı kırılganlığını arttırabilir. Young (1998)'a göre bazı kullanıcılar gece boyunca uyanık kalmak için kafein hapları kullanmaktadırlar, hareketsizlik aşırı bilgisayar kullanımıyla beraber kas kramplarına ve carpal tunnel sendromuna sebep olabilir. Suhail ve Bargess (2006)'in çalışmasına katılan öğrenciler internet kullanımı sonucunda baş ağrısı ve bel ağrısı deneyimlediklerini, daha az uyuduklarını belirtmişlerdir.

Ülkemizde Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan İnternet Kullanımı ve Aile (2008) araştırmasına göre aile bireylerinin internet/bilgisayar kullanımına bağlı olarak yaşadıkları fizyolojik sorunlar incelendiğinde, aile bireylerinin çoğunun internet/bilgisayar kullanımına bağlı olarak bazen sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte aile bireylerinin en çok yaşadıkları fizyolojik sorunun göz yorgunluğu/göz kızarıklığı olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu sırasıyla sırt/boyun ağrısı, baş ağrısı, eklem/kas ağrısı, yorgunluk ve uykusuzluk izlemiştir. Aile bireyleri tarafından en az yaşanan fizyolojik sorun ise yemek yeme düzeninin bozulması olarak tespit edilmiştir. Aile bireylerinin internet kullanım süreleri ve sıklıkları artıkça yaşanan fizyolojik sorunların da sıklığının arttığı ortaya çıkmıştır.

2.5. Pisko-sosyal Faktörlerin İnternet Bağımlılığı ile İlişkisi

2.5.1.Yalnızlık

Modern toplumda kişiler arası ilişkiler bir çok nedene bağlı olarak bozulmakta veya azalmaktadır, yakınlıktan mahrum kalan insanların sayısında hızlı bir artış gözlenmektedir (Kılınç ve Sevinç, 2005). Yalnızlık da bireyin yaşamını olumsuz olarak etkileyen, gün geçtikçe artan önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal ilişki yoksunluğu bireyleri yalnızlığa iterken, buna bağlı problemler de istenmeyen ve yaşamı tehdit eden sonuçlar doğurabilir (Peplau ve Perlman, 1982; Akt: Kılınç ve Sevinç, 2005).

Sullivan (1953; Akt: Koçak, 2008)'a göre yalnız bireyin kişiler arası ilişkilerindeki yakınlık ihtiyacının giderilemediği ya da yetersiz olduğu zamanlarda ortaya çıkan, çoğu zaman istenmeyen, hoş olmayan bir deneyimdir. Yine Weiss 1973'teki çalışmasında yalnızlığın, kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin olmaması veya değişik sosyal ilişkileri bulunmasına rağmen, bu ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepki olabileceğini ileri sürmüştür (Akt: Koçak, 2008). Peplau ve Perlman, (1982; Akt: Kılınç ve Sevim, 2005) ise yalnızlığı, bireyin sosyal ilişkilerinde niceliksel veya

niteliksel olarak önemli derecede yetersizlik meydana geldiğinde yaşanan ve hoş olmayan bir duygu olarak tanımlamışlardır. De Jong-Gierveld (1998)'e göre yalnızlık, bireyin arzu ettiği ilişkileri kurmada kendini kişisel olarak yetersiz hissettiğinde ortaya çıkan ve istenilen kişiler arası ilişkiler ile var olan olunan kişiler arası ilişkiler arasında fark yaşandığında hissedilen bir durumdur.

2.5.1.1. Yalnızlık ve Ergenlik

Gelişim dönemleri içerisinde yalnızlığın en yoğun ve yaygın olarak görüldüğü bir dönemdir. Pek çok araştırmacı, yalnızlığın ergenlik döneminde diğer gelişim dönemlerine göre daha yoğun ve yaygın bir şekilde yaşandığını ileri sürmektedir (Kılınç ve Sevim, 2005). Hartog (1980; Akt: Kılınç, 2005) da gelişim dönemleri içerisinde ergenliğin en yalnız gelişim periyodu olduğunu belirtmiştir. Bu gelişim döneminde, fiziksel değişim, kimlik ve kişilik gelişimi gibi kaçınılmaz ve önemli olaylar yaşanmakta ve özellikle de fiziksel değişimlerin sonucunda bireyler yalnız kalmak istemektedirler. Ergenler hem yalnız kalmayı istemekte hem de akran grupları onlar için önem kazanmaktadır. Bu dönemde arkadaşları tarafından dışlanan ergenlerin yoğun yalnızlık yaşadıkları ve bazı tipik yalnızlık belirtileri gösterdikleri vurgulanmaktadır (Cheng ve Furnham, 2002; Kılıncı, 2000). Ergenlerde yapılan bir çalışmada yalnızlık ve yaşam doyumu arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur (Schumaker, Shea, Mon, Fries ve Groth-Marnat, 1992; Akt: Bugay, 2007)

Brennan (1982; Akt: Kılınç ve Sevim, 2005), ergenlik dönemindeki yalnızlığın bu derece yoğun ve yaygın yaşanmasının nedenlerini üç şekilde sınıflandırarak incelemiştir. Yalnız gencin karakteristik özellikleri olarak tanımlanan yatkınlıklar (utangaçlık, düşük öz saygı, zayıf sosyal beceriler) yalnızlığın nedenlerinden biridir. Diğer bir neden, gelişimsel değişimler ve bu değişimlerin gereksinimler ve ilişkiler üzerine etkisidir. Üçüncü neden ise, sosyal yapılar ve kültürel süreç, kısacası bireyin içinde bulunduğu yaştaki sosyal konumudur. Ergenlik dönemindeki bir dizi karmaşık gelişimsel değişimler bireyin sosyal izolasyon hissini arttırabilir ve gelecek ile ilgili yönelimlerinde bir belirsizlik hissi ortaya çıkarabilir. Bu süreçler birincil olarak ergenlik döneminde anne babadan ayrılma, otonomi,

bireyselleşme ile ilgili olabilir. Bu süreçlerin her biri karmaşık bir şekilde işler ve birbiriyle karmaşık dinamikleri vardır. Ergenlik dönemindeki gelişimsel değişimler, özellikle fizyolojik değişimler, duygusal, entelektüel ve ahlaki kapasitenin artmasıyla beraber çocuk rolünün kaybolmasına ve gencin benlik kavramının karışmasına neden olur. Brennan (1982; Akt: Kılınç ve Sevim, 2005) ergen yalnızlığı ile intihar, suçluluk, utangaçlık, okul başarısızlığı, evden ya da okuldan kaçma, sosyal beceri gelişimi gibi değişkenlerin ilişkili olduğunu da belirtmiştir.

Yalnızlık, ergenler tarafından yaşanan kimlik krizinin sonucunda gerçekleşen bir durum olarak ifade edilmektedir. Erikson'un (1968; Akt: Cloutier, 1997) gelişim dönemleri kuramına göre ergen, kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası ve yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemi yaşamaktadır. Erikson, bireylerin kimlik kazanımından sonra diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmaya ve bağlılık yaşamaya hazır olduklarını belirtmiştir (Akt: Cloutier, 1997). Eğer başarılı bir kimlik kazanılmamış ise bu durumda bireyler yalıtılmışlık ve yalnızlık yaşamaktadırlar. Ergenler ve genç yetişkinler üzerinde yapılan bir araştırma da da bireylerin kişilerarası yakınlık kapasitesi konusunda kimlik gelişiminin önemine değinilmiştir. (Montgomery, 2005). Ostrov ve Offer, (1980; Akt: Kılınç ve Sevim, 2005) ergenlikte gencin özerkliğinin arttıkça, kimliğinin ve düşüncelerinin geliştiğini ve böylece yalnızlık riskinin de arttığını belirtir.

Uruk ve Demir (2003) akranların ve ailelerin ergenlerin yalnızlık düzeyleri üzerindeki rollerini inceledikleri araştırmalarında, akran ilişkilerinin % 34, aile yapılarının ise % 14 oranında yalnızlığı etkilediğini belirtmişlerdir. Demir (1990), kendi cinsinden ya da karşı cinsten arkadaş ilişkilerinden memnun olmayan gençlerin kendilerini daha fazla yalnız hissettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca, yakın arkadaş ilişki sayısı ile yalnızlık düzeyi arasında ters bir ilişki bulunmuştur (Bugay, 2007).

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere arkadaşlık ilişkileri ergenler açısından oldukça önemlidir. Olweus (1993; Akt: Richaud de Minzi ve Sacchi, 2004)'a göre ergen, başkaları tarafından kabul edilmediğinde kendini sosyal olarak yetersiz

hissetmekte, bunun sonucunda da içe çekilme, depresyon ve problemleri içselleştirmeye yatkınlık artmaktadır.

2.5.1.2. Yalnızlık ve İnternet Bağımlılığı

Yalnızlık ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin açıklanmasında bir birine zıt iki görüşten söz etmek mümkündür. İnternet bağımlılığına bağlı olarak yalnızlığın arttığı ya da bireylerin yalnızlıklarını gidermek için aşırı internet kullanımına yönelip internet bağımlısı haline geldikleri düşünülmektedir. Yalnızlıkla internet bağımlılığı arasında bir ilişki olduğunu gösteren araştırma bulguları (Morahan- Martin ve Schumacher, 2000; Sanders ve ark., 2000; Kraut, Patterson, Lundmark, Kiesler, Mukhopadhyay ve Scherlis, 2002; Whang, Lee ve Chang, 2003; Nalwa ve Anand, 2003; Caplan, 2002) olmasına rağmen bu ilişkinin yönü konusunda görüş farklılıkları söz konusudur.

Bazı araştırmacılar internet bağımlılığının yalnızlık düzeyini arttırmadığını, yalnızlık sonucunda internet bağımlılığının ortaya çıktığını belirtirken (Hamburger ve Ben-Artzi, 2003; Ceyhan ve Ceyhan, 2008), bazı araştırmacılar ise tam tersini öne sürmektedir (Kraut, Kiesler, Mukhopadhyay ve Scherlis, 1997; Morahan-Martin ve Schumacher, 1999; Akt: Pawlak, 2002).

Morahan- Martin ve Schumacher (1999) yalnız insanların daha çok internet kullandıkları ve interneti daha çok başkalarıyla iletişim kurmak, yeni insanlarla tanışmak ve duygusal destek almak için kullandıkları; internet üzerinden iletişimi yüz yüze iletişime tercih ettikleri ve internet üzerinden iletişimin anonimliğinden hoşlandıkları belirlenmiştir (Akt: Pawlak, 2002).

Ayrıca internet kullanımındaki artışın gerçek sosyal ilişkilere ayrılan zamanı ve yüz yüze ilişkileri azalttığı, sosyal izolasyonu sebep olduğu; bu tür insanların yalnızlıklarının arttığı belirtilmektedir (Chou ve Hsiao, 2000).

2.5.2. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu bir bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde bireyin tüm yaşamını olumlu değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985; Veenhoven, 1996; Akt: Çeçen, 2008). Diener ve Lucas'a (1999) göre yaşam doyumu hali hazır yaşamdan doyum, yaşamı değiştirme isteği, geçmişten doyum, gelecekte doyum ve kişinin yakınlarının o kişinin yaşamı hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır. Doyum alanları ise iş, aile, serbest zaman, sağlık, para, benlik ve kişinin yakın çevresi olabilmektedir.

Yaşam doyumu öznel iyi olmanın bilişsel bileşenidir ve bireyin kendisine yüklediği kriterler ve yaşam koşullarını algılayışı arasındaki karşılaştırılmaları, dolayısıyla yaşamı hakkında değer biçmesini içermektedir (Selçukoğlu, 2001; Deniz, 2006). Yaşam doyumu ile ilgili yapılan çalışmalar cinsiyetin, ırkın ve gelir durumunun yaşam doyumunu ve mutluluğu yordamada çok düşük etkiye sahip olduğunu, psikolojik değişkenlerin (kişisel eğilimlerin, yakın ilişkilerin) yaşam doyumunu açıklamada daha etkili olduğunu göstermektedir (Çeçen, 2008).

Yaşam doyumu bireylerin yaşamlarını ve yaşamlarının her boyutunu içerir. Yaşam doyumu, bireylerin belirli bir duruma, belirli bir sürece ilişkin doyumlarını değil, genel anlamda tüm yaşantılarının doyumu anlamına gelmektedir (Vara, 1999; Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005).

2.5.2.1. Yaşam Doyumu ve Ergenlik

Bradley ve Corwyn (2004) yaşam doyumunun ergenlikteki önemli psikolojik değişkenlerden biri olduğunu ileri sürerler. Bu düşünceyi ergenliğin hassasiyetin arttığı bir dönem olmasına, bu dönemde hedeflerin gözden geçirilmesine, hedeflere ulaşmak için gerekenlerin tekrar değerlendirilmesine ve dönüm noktası olabilecek değişimlerin yaşanma olasılığının yüksek olmasıyla açıklarlar. Bazı çalışmalar ergenlerin buldukları durum ile hedeflenen, özlenen hayat arasındaki farkı değerlendirebilecek daha kompleks bilişsel işlevlerin kazanıldığını bu yüzden yaşam

doyumunun önemli hale geldiğini savunur (Graber ve Brooks-Gunn, 1996; Eccles ve Gootman, 2001; Akt: Bradley ve Corwyn, 2004; Cummins ve Nistico, 2002). Çocuk ve ergenlerde yaşam doyumunu değerlendiren çalışmalar görece az olmasına rağmen yapılan çalışmalar yaşam doyumunu ile fiziksel sağlık, benlik algısı, depresyon ve sosyal ilişkilerin niteliği arasında ilişki olduğunu göstermektedir (Kaya ve Siyez, 2008). Dew ve Huebner (1994; Akt: Antaramian, Huebner ve Valois, 2008) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada yaşam doyumunun birçok demografik ve psikososyal değişkenle ilişkili olduğunu göstermişlerdir.

Gilman ve Huebner (2000) gerçekleştirdikleri çalışmada ergenlerdeki yaşam doyumuyla ilgili değişkenler saptamışlardır; bunlar yaşanan topluluk, demografik özellikler, ekonomik durum, aile ilişkileri, okul deneyimleri, akranlar arası kabul görme gibi çok çeşitli alanları içermektedir. Aynı çalışmada ergenlerde yaşam doyumunun çeşitli riskli davranışlarla (riskli cinsel davranış, alkol ve madde kullanımı gibi) ilişkili olduğu gösterilmiş ancak ilişkinin yönü belirlenmemiştir.

Young, Miller, Norton ve Hill (1995), ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumu, özellikle içsel destek ve yakınlığın, yaşam doyumunu ile olumlu olarak ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Shek (1999) genel ana-baba tutumu ve belirli ana-baba davranışlarının ergenlerde yaşam doyumunu ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Ergenlerde düşük yaşam doyumunu, depresyon (Lewinsohn, Redner ve Seeley, 1991; Akt: Kaya ve Siyez, 2008), olumsuz duygudurum (McCullough, Huebner ve Laughlin, 2000) ve olumsuz akran etkileşimi ile sosyal zorlanmayla (Furr ve Funder, 1998) ilişkili bulunmuştur.

2.5.2.2. Yaşam Doyumu ve İnternet Bağımlılığı

Yaşam doyumunu ve internet bağımlılığı arasındaki ilişki sınırlı sayıda araştırmaya konu olmuştur (Ko ve ark., 2005; Wang ve ark., 2008; Ko ve ark., 2007). Bu araştırmalar internet bağımlılığı ve yaşam doyumunu arasında ters ve yönde bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Wang ve ark. (2008) göre uzun süreli internet kullanımı, akademik başarıda düşüşe, kişiler arası ilişkilerde bozulmaya neden olarak

ve sorunlarla yüzleşmemek için bir bahaneye dönüşerek bireylerin yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

2.5.3. Algılanan Sosyal destek

Sosyal destek; bireye çevresindeki insanlar tarafından yapılan yardım olarak tanımlanır. Kriz ve emosyonel gerginlik durumlarında bireyler, doğal yardımcı olarak görülen aile üyeleri ve arkadaşlarına dayanma ihtiyacı duyarlar (Çakır ve Palabıyıköğlü, 1997). Sosyal desteklerin, sevgi, şefkat, benlik saygısı, bir gruba ait olma gibi temel sosyal gereksinimleri karşılayarak, fizik ve ruhsal sağlığı doğrudan ve olumlu etkilediği düşünülmektedir. Bunun yanısıra sosyal destekler yaşam güçlükleri ile başa çıkmada kişinin en önemli yardımcılarıdır (Sorias, 1988).

Güçlü bir sosyal destek ağına sahip olan bireylerin hem daha sağlıklı bir kişilik geliştirebildikleri hem de zorlayıcı yaşam olayları ile başa çıkabilmelerinde daha başarılı oldukları görülmektedir (Elbir, 2000). Sosyal destek, stres vericileri ortadan kaldırmaya bile kişilerin endişe ve çaresizlik duygusunu azaltmakta, stresle başa çıkmak için yeni yollar deneme konusunda daha istekli olmalarını sağlamakta, kişilerin kendine güvenini artırmakta ve stresin daha kolay tolere edilmesini sağlamaktadır. Sosyal desteğin fiziksel sağlık ve kendini iyi hissetme üzerinde olumlu bir etkisi vardır (Kahriman ve Yeşilçiçek, 2007).

Araştırmacılar, algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığı saptamışlardır (Yılmaz, Yılmaz ve Karaca, 2008).

Ben-David ve Leichtentritt (1999; Akt: Altay, 2007) ise sosyal desteği, kişinin sosyal ihtiyaçlarını başkalarıyla etkileşimleri yoluyla giderme derecesi olarak tanımlamaktadırlar. Temel sosyal ihtiyaçlar bilindiği gibi sevgi, saygı ya da kabul görme, ait olma, kimlik ve güvenliği kapsamaktadır. Çok boyutlu algılanan sosyal destek bu ihtiyaçların karşılanması amacıyla girişilen karşılıklı etkileşimlerdir.

Pek çok araştırma ve teorik açıklama ise üç farklı sosyal destek kategorisine odaklanmaktadır. Bunlar sosyal yerleşim, algılanan sosyal destek ve alınan sosyal destek olarak adlandırılmaktadır (Barrera, 1986; Akt: Altay, 2007). Algılanan sosyal destek kişiler arası bağların niteliği ve varlığının bilişsel değerlendirilmesidir. Bir anlamda kişinin destekleyici etkileşimleri yorumlama, bağlı olduğu kişilere kişisel anlamlar vermeye dayalı öznel değerlendirmesidir (Altay, 2007).

Helgeson (1993; Akt: Sürücü, 2005)'a göre sosyal desteğin algılanmış ölçümleri alınan desteğin yeterli olması ya da ihtiyaç duyulduğunda uygun desteğin algılanmasını değerlendirmektedir.

Algılanan sosyal desteğin çok boyutlu olduğunu ve bunun göz ardı edilemeyeceğini ileri süren Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988; Akt: Çakır, 1993) çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğini geliştirmişler ve bu araç sayesinde arkadaş, aile ve özel kişi alt boyutlarından yararlanarak daha geniş bir boylam çerçevesinde algılanan sosyal desteği inceleme olanağı bulmuşlardır.

Sosyal destek ile ilgili görüşler ve çalışmalar değerlendirildiğinde, sosyal desteğin ölçümünde algılanan sosyal destek ölçümlerinin çoğunlukla tercih edildiği görülmektedir. Çünkü algılanan sosyal destek hem alınan desteğin yeterli olması ya da ihtiyaç duyulduğunda uygun desteğin algılanmasını değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada sosyal desteğin ölçümünde algılanan sosyal desteğin değerlendirilmesine karar verilmiştir.

2.5.3.1. Sosyal Destek ve Ergenlik

Bireylerin ruh sağlığı ile yakından ilişkili olduğu vurgulanan sosyal desteğin çok hızlı değişimlerin ve duygulanımların yaşandığı ergenlik döneminde daha da önemli hale geldiği düşünülmektedir. Sosyal ilişkilerine istenilen düzeyde devam edebilmesinde, yalnızlığını gidermesinde, çevreye uyum sağlamasında ve psikolojik iyilik halini sürdürebilmesinde sosyal destek, genç için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliğini taşımaktadır (Kozaklı, 2006).

Aile ve arkadaşları tarafından desteklenen ergenler, birçok açıdan olumlu özelliklere sahip olmakta, daha az depresyon ve anksiyete yaşamakta, daha az fiziksel semptom deneyimlemekte, yüksek benlik saygısı ve güçlü bağışıklık sistemine sahip olmaktadır (Ross, Lutz ve Lakey, 1999).

Aynı zamanda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ergenlerin sosyolojik ve psikolojik sorunlarının önlenmesinde, çözümlenmesinde, zor durumlarla başa çıkabilmesinde, ruh sağlığını koruyabilmesinde ve akademik başarılarının yükseltilmesinde güçlü bir kaynak olarak da yer almaktadır (Cutrona, Cole, Colangelo, Assouline ve Russell, 1994).

Sosyal destek ile öğrencinin akademik başarısı arasında manidar ilişki olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Ergene ve Yıldırım, 2004; Osseiran-Waines ve Almacian, 1994). Yapılan çalışmalar, sosyal desteğin, öğrencilerin akademik başarılarının yanısıra, okula devam etmeleri ve okula uyum sağlamalarında da önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır (Lopez, Ehly ve Vazquez, 2002; Yıldırım, 2000).

Öğrencilerin en önemli sosyal destek kaynaklarını, aileleri ve arkadaşları oluşturmaktadır. Aile ve arkadaşlarından yeterli desteği alan öğrencilerin, sorunlarını çok büyük boyutlara ulaşmadan çözdükleri ve derslerinde daha başarılı oldukları görülmüştür (Özbay, 1996).

Ayrıca aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek, bireyin fiziksel ve psikolojik sorunlarının çözümünde, önlenmesinde, zor durumlarla başa çıkabilmesinde, bireyin ruh sağlığını koruyabilmesinde güçlü bir kaynak olarak yer almaktadır (Cutrona ve ark., 1994).

Yeterli sosyal destek almadığını düşünen ergenler kendilerini yalnız hissederler ya da dikkati çekmek için riskli davranışlarda bulunurlar (Siyez, 2008).

2.5.3.2. Sosyal Destek ve İnternet Bağımlılığı

İnternetin günlük hayatımızın her alanına girerek en önemli iletişim araçlarından biri haline gelmesiyle birlikte, internet insanların başkalarından destek aradıkları kaynaklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler internet üzerinden sohbet odalarına katılmak, elektronik posta yollamak gibi farklı yollarla duygusal destek veya sosyalleşme arayışına girebilirler (Andrade, 2003).

Son zamanlarda internet terapötik bir araç olarak yaygın olarak kullanılmak ve giderek artan sayıda internet üzerinden destek grupları kurulmaktadır. Hollander (2001)'e göre katılımcılarına deneyimlerini karşılaştırma, öğüt alma, diyalog kurma olanağı sağlayan bu bilgi paylaşım platformlarının sanal etkileşim yoluyla sağladıkları desteğin kalitesi halen tartışmalı ve açık olmayan bir konudur (Akt: Andrade, 2003).

İnternetin kullanımının sosyal destek üzerindeki etkisi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde birbirinden farklı iki görüş dikkat çekmektedir. Bazı araştırmacılar internet kullanımının sosyal etkileşim ve desteği arttırdığını öne sürerken (Silverman, 1999; Shaw ve Gant, 2002), bazı araştırmacılar ise internet kullanımının sosyal etkileşim ve destekte azalmaya neden olduğunu öne sürmektedir (Kiesler ve Kraut, 1999; Kraut ve ark., 2002; Özcan ve Buzlu, 2005).

Son zamanlarda internetin yaygınlaşması ile birlikte ergenlerin tanımadıkları kişilerden ziyade var olan arkadaşlarıyla internet üzerinden iletişim halinde oldukları, bu sayede internetin ergenler için daha tanıdık bir hal aldığı yönünde bulgular artmaktadır. Bu bulguların da internetin sosyal ilişki ağlarını zenginleştirdiği görüşünü öne çıkardığı düşünülmektedir (Valkenburg ve Peter, 2007).

İnternet kullanımının sosyal teması ve sosyal desteği zenginleştirdiğini öne süren araştırmacılar, internetin bireylere benzer ilgilere sahip insanlarla tanışma ve etkileşim kurma olanağı sağlamasının bu bağlamda önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir (McKenna ve Bargh, 2000). Benzerliğin uzun zamandır arkadaşlık

ilişkinin oluşmasına katkı sağladığı bilinmekte olup (Martin ve Anderson, 1995) internetin katkısını en üst noktaya taşıdığı gözlenmektedir. Swickert, Hittner, Harris ve Herring (2002) bir çok araştırmacının internet üzerinden arkadaşlık kurmanın ve bu arkadaşlıkların yüz yüze ilişkiler kadar yakın olarak algılanmasının bireyler arasında yaygın olduğunu belirlediğini kaydetmişlerdir.

Ancak Kraut ve arkadaşları (1998) internetin sosyal bağ kurma amacıyla kullanımı arttıkça, bireylerin aileleri ve arkadaşlarıyla olan temasının azaldığını; internet kullanımı ve algılanan sosyal destek arasında olumsuz bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir.

İnternet bağımlılığı veya problemlili internet kullanımı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişki de araştırmacılar tarafından ele alınmıştır (Chen, Li ve Long, 2007; Özcan ve Buzlu, 2005). Araştırmacılar problemlili internet kullanımı ile algılanan sosyal destek arasında olumsuz bir ilişki saptarken (Özcan ve Buzlu, 2005), algılanan sosyal destek ve sosyal destek düzeyi düşük öğrencilerde internet bağımlılığı görülme oranının yüksek olduğunu (Chen ve ark., 2007) ve düşük sosyal desteğin internet bağımlılığı için bir risk faktörleri arasında yer aldığını ortaya koymuşlardır.

2.5.4. Romantik İlişkiler

Klinik psikolog Edith Packer (1989; Akt: Özdemir, 2006)'e göre romantik ilişki, diğer ilişki türleri içinde biriciktir. Diğer ilişkilerden farklı olarak bu ilişki, bireyin tüm bireysel varlığı ile diğer bireyin tüm bireysel varlığının, birbirleriyle karşılıklı bir ilişki içinde olması gerekmektedir. Romantik ilişki; tutku, bağlılık ve yakınlık gibi üç belirgin özelliği ile arkadaşlıktan belirgin olarak farklılaşmaktadır.

Tüm romantik ilişkiler, karşı tarafın yanında olması için yoğun tutku ve istek, kişisel görüşlerin samimi bir şekilde paylaşılması, duygulanım ve saygı, ihtiyaç tatmini, mutluluk ve cinsel doyum gibi duygusal durumlar, partneriyle ilişkiye girme gibi cinsel davranışlar için istek ve psikolojik uyarılma oluşumlarını içerdiğinden

romantik ilişkiler genellikle istenmeyen ya da rahatsızlık veren cinsel faaliyetlerden öte her iki tarafın da istekli olduğu girişimler olarak tanımlanabilmektedir (Ömürüş ve Ehtiyar, 2008).

Moss ve Schwebel (1993; Akt: Eryılmaz, 2004) romantik yakınlığı beş etkenle açıklamışlardır:

- a) Bağlılık, bireylerin ilişkileri süresince yaşadıkları deneyimlerin sonucunda, sevgilileriyle birlikte olmayı istemeleri bağlılık olarak tanımlanmaktadır. Bağlılık, yakınlığın diğer boyutlarının gelişmesine olanak tanıyan bir kaynak olarak ele alınmıştır. Bağlılığın olumlu olduğu belirtilmiştir. Buradaki olumlu kelimesi, sevgililerin birbirlerini çekici kılan ve bundan dolayı duygusal, fiziksel etkileşime girmelerini sağlayan bir öge olarak tanımlanmasını ifade etmektedir.
- b) Duygusal yakınlık, bireylerin paylaştıkları duygusal değişimleri ve sevgililerin birbirinin duygusal dünyalarını fark etmelerini ifade etmektedir.
- c) Bilişsel yakınlık sevgililerin, paylaştıkları bilişsel değişimlere ve bireylerin bilişsel dünyalarını derin bir şekilde fark etmelerine işaret eder (değerler, amaçlar ve diğer bilgiler gibi).
- d) Fiziksel yakınlık, paylaşılan fiziksel etkileşimi ifade etmektedir.
- e) Karşılıklılık kavramı, karşılıklı etkileşime ve bireylerin enerjilerini ilişkilerini sürdürmek için kullanmalarına işaret etmektedir.

2.5.4.1. Romantik İlişkiler ve Ergenlik

Ergenlikle birlikte bireyin sosyal yaşantısında ve ilişkilerinde önemli değişiklikler ortaya çıkmaya başlamaktadır. Bu geçiş döneminde aileden alınan destek ve aile ile etkileşim azalırken (Laursen ve Williams, 1997), göze çarpan gelişmelerden biri de romantik ilişkilerin ortaya çıkmasıdır. 15-16 yaşına gelen ergenlerin çoğu bazı flört deneyimleri yaşamışlardır (Furman, Low ve Ho, 2009).

Romantik ilişkiler kişilerin duygusal iyilik halli üzerinde her gelişim döneminde önemli yere sahiptir. Duygusal ilişkiler ergenlik döneminde gelişimin önemli bileşenleri arasında yer aldığından bu gelişim dönemdeki bireyler daha ileri

yaşlardaki yetişkinler gibi romantik ilişkilerle yoğun olarak meşgul olmaktadır (Bahadır, 2006).

Ergenlerin romantik ilişkiyi başlatma deneyimleri yetişkinlerinkine benzer; başlangıçta akranlardan oluşan grubun içinde karşı cinsle iletişim kurarlar, sonra grup olarak çıkmalar başlar ve sonunda romantik ilişki başlar (Zimmer-Gembeck, 2002).

Romantik ilişkiler çoğu ergenin sosyal dünyasının en önemli yönünü oluşturmaktadır. Yapılan bir çalışmada ergenler anneleri ve arkadaşlarına oranla romantik partnerleriyle daha sık görüştiklerini belirtmiştir (Laursen ve Williams, 1997).

Ayrıca karşı cins akranlar, bir arada olmadıklarında bile ergenlerin ilgisini aynı cins akranlardan daha fazla çekmektedir. Eder (1993; Akt: Bahadır, 2006)'e göre romantik ilişkiler ergenler ve akranlarının çok sık konuştukları konulardan biridir.

McNelles ve Cannolly (1999)'in araştırmasına göre, akran grubu dışında partnerleriyle birlikte zaman geçiren ergenlerin, kendi bakış açılarını ifade ederken daha rahat oldukları ve özerkliklerini pekiştirdikleri görülmüştür. Bunun aksine, düzenli ve yakın romantik ilişki kuramayanların daha az sosyal oldukları gözlenmiştir.

Romantik ilişkiler ergenlerin gelişiminin diğer alanlarını da etkileyebilir. Örneğin, Furman (2002; Akt: Özdemir, 2006) romantik ilişkilerin kimlik gelişimine, aile ilişkilerinin değişimine, akranlarla yakın ilişkilerin gelişimine, cinselliğin gelişimine, eğitimsel başarıya ve kariyer planlamasına katkıda bulunduğunu söylemiştir.

2.5.4.2. Romantik İlişkiler ve İnternet Bağımlılığı

İnternet günlük hayatın bir parçası olmasıyla birlikte yaşamın her alanını etkilemeye, dönüştürmeye başlamıştır. Romantik ilişkilerde bu dönüşümden kaçınılmaz olarak etkilenmekte, internet ve romantik ilişkiler arasındaki bu yeni etkileşim de araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır (Gross, 2004; Blais, Craig, Pepler ve Connolly, 2008)

Artan internet kullanımı ile birlikte internet bireylerin romantik ilişki kurmak için partner aradıkları bir alan haline gelmektedir. Schentke (2007) lise öğrencileri örneğinde gerçekleştirdiği çalışmada; öğrencilerin % 12.1'inin internet üzerinden (sohbet odaları, elektronik posta ve/veya çöpçatanlık siteleri yoluyla) romantik partner bulma girişiminde bulduklarını, % 5.7'sinin de internet sayesinde (sohbet odaları, elektronik posta ve/veya çöpçatanlık siteleri yoluyla) başarılı bir romantik ilişkilerinin olduğunu saptamıştır.

Blais ve arkadaşları (2008) yakın ilişkilerin (arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler) niteliği ve internette gerçekleştirilen etkinlikler arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Anlık mesajlaşmanın romantik ilişkilerin kalitesiyle olumlu yönde ilişkili olduğu buna karşın oyun oynamak ya da genel anlamda eğlenmek için internet kullanımının ise romantik ilişkinin kalitesiyle arasında olumsuz etkilediğini bildirilmişlerdir.

Ergenlerin romantik ilişkiye sahip olup olmamaları ile internet kullanım süresi ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştıran Pawlak (2002), romantik ilişkiye sahip olma ile internet kullanımı süresi ve internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulmuştur.

2.5.5. Demografik Faktörler

2.5.5.1. Cinsiyet ve İnternet bağımlılığı

Cinsiyet değişkeni ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar bir birinden farklı sonuçlar vermektedir. Bazı araştırmalar internet bağımlılığı açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmadığını (Egger, 1996 ; Akt: Pawlak, 2002; Kim ve ark., 2006; Jang ve ark., 2008; Bayraktar ve Gün, 2007; Kaltiala-Heino ve ark., 2004, Pawlak, 2002), bazı araştırmalar ise erkeklerin kızlara oranla daha fazla internet bağımlılığı olduğunu söylemektedir (Scherer ve Bost, 1997; Akt: Griffiths, 1999; Di Nicola, 2004; Johansson ve Göttestam, 2004; Cao ve Su, 2007; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Siomos ve ark. 2008; Balta ve Horzum, 2008; Tahiroğlu ve ark., 2008; Ceyhan, 2008) .

Benzer bir durum cinsiyet değişkeni ve internet kullanım süresi arasındaki ilişki içinde söz konusudur. Bazı araştırmalar internet kullanım süresi açısından kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmadığını (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield ve Gross, 2001; Gross, 2004; Işık, 2007; Ferraro ve ark., 2007; Brenner, 1997; Subrahmanyam ve Lin, 2007), bazı araştırmalar ise erkeklerin kızlara oranla daha fazla internet kullandığını bulmuştur (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Bayraktar ve Gün, 2007; Davis, Smith, Rodrigue ve Pulvers, 1999; Tahiroğlu ve ark. 2008; Kelleci ve ark., 2009).

Subrahmanyam ve ark. (2001) göre internet kendisinden önceki bilgisayar teknolojileri kullanımında erkekler lehine olan farkın kapanmasına yardımcı olmaktadır. Lin ve Yu (2008) bu görüşe paralel olarak erkekler ve kızlar arasında internet kullanımı konusundaki farkın günümüz ergen jenerasyonunda azaldığını belirtmiştir.

Ancak ergenlerin internet kullanma amaçlarının cinsiyete göre değiştiği konusunda araştırmacılar arasında ortak bir kanı olduğundan söz etmek mümkündür (Tahiroğlu ve ark; 2008; Aslanbay, 2006; Işık, 2007; Gross 2004; Yang, 2001; Lin

ve Yun, 2008). Ülkemizde ya da yurtdışında yapılan araştırmalar kızların interneti çoğunlukla sosyal amaçlar için kullandığını belirtirken (Özcan, 2004; Kraut ve ark., 1998), Tahiroğlu ve arkadaşlarına (2008) göre erkekler en yaygın olarak oyun oynamak için, kızlar ise genel bilgi aramak amacıyla interneti kullanmaktadırlar.

2.5.5.2. Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi ve İnternet Bağımlılığı

Ülkemizde internet kullanımı ile ilgili öncü çalışmalardan birini gerçekleştiren Bayraktar (2001) ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi ile ergenlerin internet kullanımı arasında doğrusal bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Aslanbay (2006) lise öğrencileri örneğinde ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi ile internet kullanımı arasında olumlu yönde bir ilişki saptamıştır. Ancak günümüzde ülkemizde de internetin ucuzlaması ve internete erişimin kolaylaşması ile birlikte bu ilişkinin zayıfladığı düşünülmektedir (Park ve ark., 2008).

Bir çok araştırmacı internet bağımlılığı ile ilgili çalışmalarında internet bağımlılığı ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkiyi de ele almışlardır (Park ve ark., 2008; Balta ve Horzum, 2008; Yoo ve ark., 2004; Song, 2003). Söz konusu araştırmalar sosyoekonomik düzeyin internet bağımlılığı düzeylerine etkisinin anlamlı olmadığını bulmuştur.

2.5.5.3. Akademik Başarı ve İnternet bağımlılığı

İnternet dünyadaki ergenler arasında akademik amaçlarla kullanılan bir araç haline gelmiştir. Ergenler akademik başarılarını arttırmak için interneti kullanmaya teşvik edilmektedirler. Bir araştırmada öğrencilerin % 62.8'i internetin akademik başarılarını olumlu etkilediğini belirtirken, % 7.9'u internetin akademik başarılarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir (DiNicola, 2004). Lenhart, Rainie ve Lewis (2001)' e göre ebeveynlerin %87'si internetin çocuklarına okul yaşamında yardımcı olduğunu düşünürken, ergenlerin % 78'i de bu görüşe katılmaktadır. Diğer yandan internetin aşırı kullanımı birçok olumsuz sonucu da beraberinde getirmektedir, internet bağımlılığı ciddi problemler yaratan sonuçlardan biridir. İnternet bağımlısı

olan ergenler genellikle hayatın her alanında problem yaşarlar, buna akademik başarıda dahildir (Lin ve Tsai, 2002; Young ve Rodgers, 1998).

Birçok araştırma aşırı internetin aşırı kullanımının, internet bağımlılığının akademik başarıyı olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur (Young, 1998; Anderson, 2001; Kubey, Lavin ve Barrows, 2001; Kandell, 1998; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000). İnternet bağımlılığı; yalnızlığa, geç saatlere kadar uyanık kalmaya, yorgunluğa ve ders kaçırmaya sebep olarak akademik başarıyı olumsuz etkilemektedir (Kubey ve ark., 2001). Bu araştırmalara karşın akademik başarı ve internet bağımlılığı arasında ilişki olmadığını belirleyen araştırmalarda vardır (Pawlak, 2002).

İnternet bağımlılığı ve akademik başarı ilişkisini ele alan çalışmalar genellikle üniversite öğrencileri üzerinde yapılırken, son yıllarda ergenlerle yapılan çalışmalarda bulunmaktadır (Bayraktar ve Gün, 2007; Hur, 2006; Mythily ve ark., 2008). Bu çalışmalar ergenlerde internet bağımlılığının akademik başarıyı olumsuz etkilediğini bulmuştur.

2.6. İlgili Araştırmalar

2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Hızla artan ve yaygınlaşan internet erişimi ile birlikte giderek popüler bir hale gelen internet bağımlılığı ile ilgili yurt dışında çok sayıda araştırma yapıldığı, özellikle Uzakdoğu'da konuyla ilgili araştırmaların oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan yakın tarihli ve araştırma konumuzla ilintili olanlar özetlenmeye çalışılmıştır.

Konuyla ilgili öncü araştırmacılarından biri olan Young (1996) daha öncede belirtildiği üzere internet bağımlılığını DSM-IV'te yer alan patolojik kumar oynama ölçütlerini uyarlayarak araştırmıştır. Young çalışmasını internet kullanıcılarını arayan bir ilana cevap verenlerin oluşturduğu bir örneklem ile gerçekleştirmiştir. Young

uyarladığı 8 ölçütten 5 ya da daha fazlasına uyanları internet bağımlısı olarak sınıflandırmıştır. 605 katılımcıdan 396'sının internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir, bağımlılardan oluşan bu grup, bağımlı olmayanlardan oluşturulan 100 kişilik kontrol grubu ile karşılaştırılmıştır. İnternet bağımlısı bireyler haftada ortalama 38.5 saat internet kullanırken, bağımlı olmayan bireyler haftada ortalama 4.9 saat internet kullanmaktadır. Young bağımlıların çoğunun, internet bağımlılığı ve buna bağlı olarak tolerans, kontrol kaybı, yoksunluk, işlevselliğin bozulması ile sonuçlanan olumsuz akademik, sosyal, ekonomik ve mesleki sonuçlar deneyimlediklerini belirtmiştir. Ek olarak internet bağımlılarının görece internet kullanmaya yeni başlayan kullanıcılar olduğu belirlenmiştir.

Sanders ve arkadaşları (2000) çalışmalarında yüksek düzeyde internet kullanımının, depresyon ve sosyal yalnızlıkla bağlantılı olup olmadığını lise öğrencileri örnekleminde araştırmışlardır. 37 kız, 52 erkek toplam 89 lise son sınıf öğrencisine, internet kullanım seviyesini belirlemek için tek soruluk bir anket, aile ve arkadaş ilişkisinin niteliğini belirlemek için Blyth ve Foster-Clark (1987) tarafından geliştirilen 24 maddelik Samimiyet Ölçeği, ayrıca gençlerin çok çeşitli davranış ve psikolojik yönlerini incelemek için 181 soruluk bir anket ve CES-D Depresyon Ölçeği uygulanmıştır. Sonuçta internet kullanım düzeyleri düşük çıkan öğrenciler yüksek çıkanlarla karşılaştırıldığında, kullanım düzeyi düşük olanların anne-baba ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, yüksek internet kullanımının zayıf sosyal bağlarla ilgili olduğunu göstermekte ancak ilişkinin yönünü göstermemektedir. Yani, zayıf sosyal bağları olan gençlerin internet faaliyetlerine yönelip yönelmediklerine ya da aşırı internet kullanımının bağları azaltıp azaltmadığına veya her ikisine karar vermek imkânsızdır. Bunlarla birlikte internet kullanım düzeyi ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Tsai ve Lin (2001) gençlerin bilgisayar ağı ve internet bağımlılığına olan yaklaşımları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, 753 Tayvanlı genci başlangıç örneklemini alıp anket cevaplarının incelemesinden sonra 90 internet bağımlısını inceleme için seçmişlerdir. Sonuç olarak gençlerin internete ilişkin tutumlarının, internet bağımlılığının oluşmasında etkili olduğu bulunmuştur.

İnternetin faydalı olduğunu düşünen gençlerin aksini düşünen gençlere kıyasla interneti daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Pawlak (2002) lise öğrencileri örnekleminde internet bağımlılığı ile yalnızlık, sosyal destek, kişilik türü, cinsiyet, akademik başarı çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçladığı çalışmasında 202 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Bulgular yalnızlık ve sosyal desteğin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Pawlak, üst düzeyde yalnızlık ve düşük sosyal destek hisseden lise öğrencilerinin bu duyguları değiştirmek için internette yönelebildiklerini, bu bağlamda yalnızlık hissini ve sosyal destek eksikliğinin öğrencileri internet bağımlısı haline getirebildiğini belirtmiştir. Kişilik türü, akademik başarı, romantik ilişki ve cinsiyet değişkenleri ise internet bağımlılığı ile ilişkili bulunmamıştır.

Nalwa ve Anand (2003) Hindistan'da 16–18 yaşları arasındaki lise öğrencilerinde internet bağımlılığının yaygınlığını inceleyen çalışmalarının ön çalışması niteliğinde bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada Patolojik internet kullanımını değerlendirmek için Davis, Flett ve Besser (2002) tarafından geliştirilen İBDÖ kullanılmıştır. Ölçek puanlarından hareketle katılımcılar internet bağımlıları ve bağımlı olmayanlar olmak üzere iki gruba ayrıldıktan sonra her iki gruba da UCLA Yalnızlık Ölçeği uygulanmıştır. Yalnızlık düzeyleri açısından, iki grup arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur, bağımlıların yalnızlık düzeylerinin bağımlı olmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İki grup arasında anlamlı davranışsal ve işlevsel kullanım farklılıkları ortaya çıkarılmıştır. Bağımlıların zamanlarını internette geçirmek için diğer işlerini erteledikleri, gece geç saatlere kadar internette olduklarından uykusuz kaldıkları, internetsiz yaşamın sıkıcı olduğunu hissettikleri bulunmuştur. Bağımlı olanların internette harcadıkları saatler ise bağımlı olmayanlara göre daha fazladır.

Tsai ve Lin (2003) Tayvanlı ergenlerin internet bağımlılığı hakkında yapılan bir dizi araştırmanın devamı niteliğindeki çalışmalarından 700 lise öğrencisi arasından bir dizi anket uygulaması ve değerlendirmesi sonucunda tespit ettikleri 10 Tayvanlı internet bağımlısı ergen derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmişlerdir.

Ergenlerle yapılan görüşme verileri sonucunda görüşülen ergenlerin hemen hemen tamamı daha önceki çalışmalarda tanımlanan takıntılı kullanım ve yoksunluk, tolerans; okul, sağlık, aile, iş ve zaman yönetimiyle ilgili problemler gibi internet bağımlılığı belirtilerini sergiledikleri belirtilmiştir. Bundan başka, görüşülen ergenlerin neredeyse tamamı internet üzerindeki mesajların, kendileri için en önemli bilgi kaynağını oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ergenlerin çoğunun internetin kendisine değil, mesajlara ve internet üzerindeki aktivitelere bağımlı oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, internet dünyası ergenlerin depresyonlarını açığa çıkarıp atabilecekleri bir yer gibi görünmektedir. Görüşülen ergenlerin çoğu açıkça böyle bir bağımlılıkla ne yapacaklarını bilmediklerini söylemişlerdir.

Johansson ve Göttestam (2004) Norveç’li gençler arasında internet bağımlılığının görülme sıklığını araştırdıkları çalışmaları kapsamında telefon yoluyla 10000, posta yolu ile de 3000 kişiye ulaşmışlar ancak 3237 kişiden geri dönüş alabilmişlerdir. Katılımcıların % 4.9’u interneti hiç kullanmazken % 35.8’i interneti sık kullanmazken % 49.6’sı sık kullanıcı olarak sınıflandırılmıştır. Haftalık ortalama internet kullanım süresi 4.3 saat olarak tespit edilmiştir. Young (1998) tarafından geliştirilen Young Tanı Anketi kriterlerine göre katılımcıların % 1.98’i internet bağımlısı olarak tanımlanırken, % 8.68’nin ise riskli internet kullanımına sahip oldukları bulunmuştur. Araştırmacılar değerlendirmeyi sadece sık internet kullanıcıları arasında yapmış olmaları durumunda internet bağımlılığı oranının %4.02’ye çıkabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmada diğer bağımlılık türleri (alkol ve tütün bağımlılığı) ile internet bağımlılığı arasında ve internet kullanım derecesi ile internet bağımlılığı arasında çok düşük bir ilişki saptanmıştır.

Kaltiala-Heino ve arkadaşları (2004) zararlı internet kullanımının 12-18 yaş aralığındaki Fin ergenler arasındaki yaygınlığını belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarını posta yolu ile gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacılar internet bağımlılığı kriterlerini patolojik kumar oynama kriterlerine paralel olarak hazırlamışlar ve oluşturdukları 7 kriterden 4’üne uyanları internet bağımlısı olarak sınıflandırmışlardır. Çalışmanın örneklemini posta yoluyla yollanan ankete cevap veren 7292 ergenden oluşmaktadır, ergenlerin % 26’sı her gün internet

kullandıklarını, % 59'u duruma bağlı olarak internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Günlük internet kullanıcılarından kızların % 4.7'si, erkeklerin de % 4.6'sının internet bağımlısı olası oldukları, tüm örneklem değerlendirildiğinde ise kızların %1.4' ünün erkeklerin ise % 1.7'sinin internet bağımlısı olduğu bulunmuştur. İnternet bağımlıları günde ortalama 2.7 saat internet kullanırken, bağımlı olmayanlar 1.3 saat internet kullanmaktadır.

Cao ve Su (2007) Çinli ergenler arasında internet bağımlılığını görülme sıklığını ve internet bağımlılığı ile ilişkili olabilecek psikolojik özellikleri araştırmışlardır. Araştırmaya 12-18 yaş aralığında 2620 lise öğrencisi katılırken veri toplama araçları olarak İnternet Bağımlılığı için Tanı Anketi, Eysenck Kişilik Anketi, Güçler ve Güçlükler Anketi, Zaman Yönetiminde Bozulma Ölçeği kullanılmıştır. Öğrenciler arasında internet kullanımı oranı % 88'iken, internet bağımlılığı oranı % 2.4 olarak bulunmuştur. İnternet bağımlısı 64 öğrencilik bir grup ve bağımlı olmayan öğrencilerinden oluşan yine 64 kişilik kontrol grubu oluşturularak, belirlenen değişkenler açısından gruplar arası karşılaştırmaya gidilmiştir. İnternet bağımlılarından oluşan grup Zaman Yönetiminde Bozulma Ölçeği'nin zaman üzerinde kontrol, zamanın değerini bilme, zaman etkinliği hissi alt boyutlarında kontrol grubuna göre daha düşük puanlar almışlardır. Kontrol grubuna kıyasla internet bağımlısı grup Güçler ve Güçlükler Anketi'nin duygusal belirtiler, temas problemleri, hiperaktivite ve toplam güçlükler alt boyutlarında anlamlı derecede yüksek puanlar almışlardır. İnternet bağımlısı grup Eysenck Kişilik Anketi'nin alt boyutları olan nevroz, psikotizm ve yalan alt boyutlarında kontrol grubundan daha yüksek puanlar kaydetmişlerdir.

Yang ve Tung (2007) Tayvan'da gerçekleştirdikleri araştırmalarında internet bağımlısı ergenler ile bağımlı olmayan ergenler arasında çeşitli değişkenler açısından farklılık olup olmadığını incelemişlerdir. Young internet bağımlılığı kriterlerini karşılayan 239 katılımcı internet bağımlısı olarak tanımlanmıştır, internet bağımlıları örneklemin % 13.8'ini oluşturmaktadır. İnternet bağımlılarının bağımlı olmayanlara göre daha uzun süre internete bağlı kaldıkları ve internette harcanan haftalık zaman ve internet bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. İnternet bağımlıları,

internetin, günlük aktiviteler, okul performansı, öğretmen ve ailesel ilişkiler üzerinde, bağımlı olmayanlara göre daha çok olumsuz etkisi olduğunu düşünürken; her iki grupta internet kullanımının, akranları ile aralarındaki ilişkiyi olumlu etkilediğini düşünmektedir. Erkeklerin kızlara oranla daha fazla internet bağımlısı oldukları, eğlence ve bilgi aramanın ergenleri internet kullanımı için motive eden en önemli iki faktör olarak belirlenmiştir. Bunun yanında, bağımlılık, utangaçlık, depresyon ve özgüven eksikliği tarafından karakterize edilmiş kişilikteki öğrencilerin bağımlı olma ihtimali, bu karakterde olmayan öğrencilerden daha yüksektir.

Park ve arkadaşları (2008) Güney Koreli ergenler arasında internet bağımlılığını görülme sıklığını ve internet bağımlılığının ailesel faktörler ile ilişkisini ele aldıkları araştırmalarını 903 ergenle gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada internet bağımlılığının değerlendirilmesine yönelik olarak Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılırken ergenlerin % 10.7'si internet bağımlısı olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma bulgularına göre internet bağımlılığı ebeveyn tutumları, aile içi iletişim, aile içi şiddet gibi değişkenlerle ilintilidir. Ayrıca erkeklerin ve üst ekonomik sınıftakilerin daha fazla internet bağımlısı oldukları ortaya çıksada bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir. Bu bulgular ışığında araştırmacılar, ailenin internet bağımlılığının önlenmesinde önemli bir rol oynayabileceğini ve konuyla ilgili geliştirilecek programlarda mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Mythily ve arkadaşları (2008) Singapur gençliğinde aşırı internet kullanımının yaygınlığını ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmacılar günlük 5 saatten fazla internet kullanımını aşırı internet kullanımı olarak tanımlamışlardır. Çalışmaya 2735 ergen katılırken, katılımcıların % 25'i her gün internete girmediklerini belirtirken, % 17.1'i her gün 5 saatten fazla internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Aşırı internet kullanan gençler internet kullanımının notlarında ve okul performanslarında düşüşe neden olduğunu bildirmişlerdir. Araştırmacılar erkeklerin kızlara oranla iki kat daha fazla aşırı internet kullanıcısı olduklarını, aşırı internet kullanıcıların kendilerine güvenilmediğini düşündüklerini bildirmişlerdir.

2.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemiz için yeni sayılabilecek bir çalışma alanı olan İnternet bağımlılığı ve internet kullanımı konulu çalışmalar artan ilgi ile doğru orantılı olarak çoğalmaktadır. Çalışmaların çoğunda internet bağımlılığının üniversite öğrencileri örnekleminde ele alındığı ancak son yıllarda ergenlerde internet bağımlılığı ve ergenlerde internet kullanımını ele alan araştırmaların yapıldığı görölmektedir.

Bayraktar (2001) internetin ergenlerin gelişimindeki etkisini incelemeyi amaçladığı çalışmasını Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan 12-17 yaş aralığındaki 686 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırmada Young (1998) tarafından geliştirilen, İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin dilimize uyarlanması yapılarak, internet bağımlılığının dağerlendirilmesinde bu ölçek kullanılmıştır. Ayrıca Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda internetin çoğunlukla erkek ergenler ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki kişiler tarafından kullanıldığı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey arttıkça internet kullanımı da artmaktadır. İnternet kullanan ergenler interneti çoğunlukla eğlence ve iletişim amaçlı kullanmaktadırlar. Araştırmada internet problemlili internet kullanımı da ele alınarak internet kullanan ergenlerin % 1.1'inin internet bağımlısı olduğu bulunmuştur. Araştırmada ele alınan konulardan biri de internet üzerinden yapılan sohbetin niteliğidir, internet üzerinden yapılan sohbet sırasında ergenlerin genellikle kendilerini olduğundan farklı gösterdikleri, karşılarındaki kişilere genellikle güvenmedikleri ve dostluk kurmadıkları bulunmuştur. İnternet bağımlılığı ile depresyon arasında bir ilişki bulunmasına rağmen, bu ilişkinin yönü belirlenememiştir.

Orhan ve Akkoyunlu (2004) 4. ve 8. sınıf aralığındaki ilköğretim öğrencilerinin internete erişim ve kullanım amaçlarını incelemişlerdir. Araştırmaya 10-14 yaş aralığında 307'si kız, 369'u erkek toplam 676 öğrenci katılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin % 79'unun interneti kullandığı ve yaş arttıkça internet kullanımının arttığı, kız ve erkek öğrencilerin internet kullanım dağılımlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Öğrencilerin oyun amaçlı internet

kullanımının yaş büyüdükçe azaldığı, bilgiye ulaşma, oyun ve haberleşme gibi çok amaçlı kullanımın arttığı görülmüştür.

Özcan ve Buzlu (2005) İnternette Bilişsel Durum Ölçeği'nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada ölçeğin dilimize uyarlanmış formunun yanı sıra UCLA Yalnızlık Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulamışlardır. Çalışma haftada en az 2 saat internet kullanan 108 kız, 40 erkek toplam 148 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Benzer ölçeklerle gerçekleştirilen geçerlik sınavında, İBDÖ puanları ile depresyon ve yalnızlık arasında aynı yönde, algılanan sosyal destek ile ters yönde ilişki bulunmuş, belirlenen faktör yapısının ölçeğin orijinali ile iyi uyum gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak İBDÖ'nün üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirlik verilerinin, araştırmalarda kullanılabilirlikte yeterli olduğu görülürken, öğrencilerin internette en sık gerçekleştirdikleri etkinliklerin genel bilgi arama, eğitimle ilgili araştırma yapma ve elektronik posta kullanımı olduğu, ayrıca İBDÖ ve yalnızlık-depresyon, azalmış dürtü kontrolü, sosyal destek, dikkat dağıtma alt boyutlarının, internet kullanım süresi ile pozitif yönde ilişkide olduğu bulunmuştur.

Esen (2007) akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenlerinin, internet bağımlılığını yordama gücünü incelediği çalışmasında, 15-17 yaş aralığındaki 479 lise öğrencisi üzerinde çalışmıştır. Çalışmasının sonucunda, ele alınan değişkenlerden, akran baskısının, internet bağımlılığını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığını, algılanan aile ve öğretmen desteğinin ise negatif yönde anlamlı olarak yordadığını; bu üç değişkenin birlikte internet bağımlılığının, % 33'ünü açıkladığını bulmuştur.

Ceyhan (2008) üniversite öğrencilerinin problemlili internet kullanımı düzeyinin, cinsiyet, herhangi bağımlılık problemi olup olmama, psikolojik semptom düzeyi gibi değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. 244 kız, 193 erkek toplam 437 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada veri toplama aracı olarak Ceyhan ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği ve Kısa

Semptom Envanteri kullanılmıştır. Çalışmada erkek öğrencilerin problemlili internet kullanımını düzeylerinin kızlara göre daha yüksek olduğu, psikolojik semptom düzeyi arttıkça problemlili internet kullanımını düzeyinin de arttığı bulunmuştur. Ayrıca internet kullanım amacı ile problemlili internet kullanımını düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur, interneti yakınlarıyla ve arkadaşlarıyla iletişim kurmak ve iyi vakit geçirmek için kullanan öğrencilerin, interneti ödevlerinde kaynak olarak kullanan öğrencilere göre problemlili internet kullanımını düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kurtaran (2008) yalnızlık, depresyon ve benlik saygısı değişkenlerinin internet bağımlılığını yordamadaki katkılarını belirlemeyi amaçladığı çalışmasında 14-19 yaş aralığında 282'si kız, 368'i erkek toplam 650 lise öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırma sonucunda, internet bağımlılığını, benlik saygısının negatif yönde, yalnızlığın ise pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı, ancak depresyonun, istatistiksel olarak anlamlı olacak kadar yordamadığı görülmüştür.

Tahiroğlu ve arkadaşları (2008) ergenlerin internet kullanımını alışkanlıklarını ve ergenlerde problemlili internet kullanımını araştırmayı amaçladıkları çalışmalarında 12-18 yaş aralığındaki 3975 ergen ile çalışmışlardır. Araştırmada Davis, Flett ve Besser (2002) tarafından geliştirilen ve Özcan (2004) tarafından dilimize uyarlanan, dört alt boyuttan oluşan İBDÖ kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerin % 7.6' sının haftada 12 saatten fazla internet kullandıkları ve internet kullanımını artışına paralel olarak problemlili internet kullanımının da arttığı bulunmuştur. Erkeklerin İnternette Bilişel Durum Ölçeği puanlarının tüm alt boyutlarda ve toplam puanlarda kızlardan daha yüksek olduğu, ölçek puanları ile internet kullanım amaçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İnterneti eğitimle ilgili amaçlar için kullanan öğrencilerin İBDÖ puanlarının, interneti sohbet ve oyun amaçlı kullanan öğrencilere nazaran düşük olduğu belirlenmiştir.

Kelleci ve arkadaşları (2009) lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirti sıklığı ile ilişkisinin inceledikleri çalışmalarında internet kullandığını belirten 673 lise öğrencisi ile çalışmışlardır. Araştırma verileri

araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Kısa Semptom Envanteri ile elde edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin internet kullanma süresi açısından cinsiyetler arasında fark olduğu, özellikle 5 saat ve daha fazla internet kullanma süresinin kız öğrencilerde % 4.5 erkeklerde ise % 16.8 olduğu belirlenmiştir. Günde 3–4 saat ve daha fazla internet kullanan öğrencilerin Kısa Semptom Envanteri puan ortalamalarının günde 1–2 saat internet kullanan öğrencilerden daha yüksek olduğu, internet kullanım süresi günde 2 saati aştığında ruhsal sağlık sorunların ortaya çıktığı araştırmacılarca ortaya konmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenleri incelemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel yöntemli ilişkisel tarama modelli bir yordama çalışması niteliğindedir. Tarama modeli geçmişte ve halen var olan durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1998).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim öğretim yılında İzmir ili Çeşme ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarının 9., 10.,11. ve 12.sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma evreninde tamamı resmi altı lise bulunmaktadır. Bu liselerde toplam 1901 öğrenci öğrenim görmektedir (Çeşme İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2009).

Araştırma için uygun örnekleme belirleyebilmek amacıyla ilk olarak farklı büyüklükteki evrenler için $p<.05$ örneklem büyüklükleri tablosundan yararlanılmıştır. Söz konusu tabloda 1000 kişilik evrende % 3'lük örnekleme hatası ile çalışmak için gerekli örneklem büyüklüğü 416; 2500 kişilik evrende % 3'lük örnekleme hatası ile çalışmak için ise gerekli örneklem büyüklüğü 748 olarak belirtilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu araştırmanın evrenini de 1901 lise öğrencisi oluşturduğu için araştırmada yaklaşık 650 öğrenciye ulaşmak hedeflenmiştir.

Evrenden, belirlenen sayıdaki öğrenciye ulaşmak için ise çok aşamalı tabakalı örnekleme ve random (tesadüfi) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Buna göre evrende bulunan ortaöğretim kurumları okul türü bazında genel lise, Anadolu lisesi ve meslek lisesi olarak tabakalara ayrılmıştır. Ardından okul türlerindeki öğrenci sayılarının evrendeki oranı hesaplanmış ve örneklem grubu oluşturulurken bu oranlar dikkate alınmıştır (Tablo 1).

Evrende bir Anadolu Lisesi, 2 Genel Lise ve 3 Meslek Lisesi yer almaktadır. Evrende okul türüne göre sadece bir Anadolu Lisesi olduğu için araştırmanın örnekleminde okul türüne göre Anadolu lisesini aynı okul temsil etmiştir. Örnekleimde yer alacak genel lise ile meslek lisesi öğrencilerinin belirlenmesinde ise bir random yöntemi olan rastgele sayılar tablosu kullanılmıştır. Buna göre Sıdika Kelami Ertan Lisesi ile Yahya Kerim Onart Kız Teknik ve Meslek Lisesi ve Ulusoy Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi ve Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi araştırmanın yapılacağı okullar olarak belirlenmiştir. Hedeflenen örneklem sayısına ulaşmak için de belirlenen okullardan her sınıf düzeyinde en az birer şube kura yöntemiyle seçilmiş ve toplam 700 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmuştur. Evrendeki orana göre belirlenen araştırma örneklemini, Tablo 1’ de gösterilmiştir.

Tablo 1. Evren ve Örneklemdaki Öğrenci Sayıları

Okul Türü	Evren		Örneklem	
	Öğrenci Sayısı	%	Öğrenci Sayısı	%
Anadolu Lisesi	314	% 16.5	120	% 17.1
Genel Lise	656	% 34.5	219	% 31.3
Meslek Lisesi	931	% 49.5	361	% 51.6
TOPLAM	1901	% 100	700	% 100

Örnekleme yer alan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Sosyo-demografik Özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kız	333	47.6
Erkek	367	52.4
Yaş		
14 yaş	16	2.3
15 yaş	170	24.3
16 yaş	207	29.6
17 yaş	176	25.1
18 yaş	115	16.4
19 yaş ve üzeri	16	2.3
Sınıf		
9. sınıf	217	31.0
10.sınıf	200	28.6
11. sınıf	171	24.4
12.sınıf	112	16.0
Annenin Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	29	4.1
Okur yazar	27	3.9
İlkokul mezunu	329	47.0
Ortaokul mezunu	98	14.0
Lise mezunu	155	22.1
Üniversite mezunu	58	8.3
Yüksek lisans-doktora	4	0.6
Babanın Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	5	0.7
Okur yazar	13	1.9
İlkokul mezunu	272	38.9
Ortaokul mezunu	163	23.3
Lise mezunu	160	22.9
Üniversite mezunu	82	11.7
Yüksek lisans-doktora	5	0.7

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin elde edilmesinde Young (1996) tarafından geliştirilen, Bayraktar (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "İnternet Bağımlılık Ölçeği"; Russel, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen, Demir (1989) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "UCLA Yalnızlık Ölçeği"; Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilen, Çakır (1993), Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve Diener, Emmans, Lorsen ve Giffin (1985; Akt: Aysan, 2001) tarafından geliştirilen, Aysan (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.3.1. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Young (1996) tarafından, DSM-IV'ün "Patalojik Kumar Oynama" ölçütlerinden uyarlanarak oluşturulan "Tanı Anketi" daha sonra geliştirilmiş ve 20 soruluk bir "İnternet Bağımlılık Ölçeği" oluşturulmuştur. Likert tipi bir ölçek olan İnternet Bağımlılık Ölçeği'nde katılımcıdan "hiçbir zaman" "Nadiren" "Arada sırada" "Çoğunlukla" "Çok sık" ve "Devamlı" seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Bu seçeneklere sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. 80 ve üzeri puan alanlar "İnternet bağımlısı" olarak tanımlanmaktadır. 50-79 puan arası alanlar "Sınırlı Semptom gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "Semptom Göstermeyenler" olarak tanımlanmıştır (Bayraktar, 2001).

Bayraktar (2001)'ın araştırması sırasında İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen ölçek, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim dalındaki beş öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve ölçek maddeleri anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde 12- 17 yaş grubu ergenlerin anlayabileceği şekilde uyarlanmıştır. Çeviri testin standardize edilmiş Alpha değeri açısından güvenilirliği .91, Spearman – Brown değeri açısından da .87'dir. Bu sonuçlar testin güvenilir olduğunu düşündürmektedir (Bayraktar, 2001). Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik için Cronbach alpha katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır

3.3.2. UCLA Yalnızlık Ölçeği

Bireylerin genel yalnızlık düzeylerini ölçmek amacıyla Russell, Peplau ve Ferguson tarafından 1978 yılında geliştirilen UCLA (University of California Los Angeles) Yalnızlık Ölçeği'nin tüm maddeleri olumsuz ifadeler içeren bir ölçektir. Bu ölçek Russell, Peplau ve Cutrona tarafından 1980'de tekrar gözden geçirilmiş ve ölçeğin maddelerinin yarısı olumlu, yarısı olumsuz yönde olacak şekilde düzenlenmiştir (Demir, 1989).

UCLA Yalnızlık Ölçeği 10'u düz, 10'u ters yönde kodlanmış 20 maddeden oluşmaktadır. Bireylerden maddelerde yer alan durumları ne sıklıkla yaşadıklarını dördümlü likert tipi ölçek üzerinde belirtmeleri istenmektedir. Ölçek olumlu yöndeki ifadeleri içeren maddelere, "hiç yaşamam" 4, "nadiren yaşarım" 3, "bazen yaşarım" 2, "sık sık yaşarım" 1 puan; olumsuz ifadeleri içeren maddelere ise bunun tam tersi olarak, "hiç yaşamam" 1, "nadiren yaşarım" 2, "bazen yaşarım" 3, "sık sık yaşarım" 4 puan verilerek puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Ölçekten alınan puan arttıkça yalnızlık düzeyi de artmaktadır (Demir, 1989).

UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin güvenilirliği çeşitli teknikler kullanılarak test edilmiş ve güvenilirlik yüksek bulunmuştur. Ölçeğin Russell ve Ferguson (1978) tarafından ilk geliştirme aşamasında yapılan çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılığı .96, iki ay ara ile yapılan ölçeğin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenilirliği $r=.73$ olarak saptanmıştır. Ölçeğin gözden geçirilmesi sırasında Russell, Peplau ve Cutrona (1980) ilk geliştirilen ölçek ile gözden geçirilerek elde edilen ölçek arasındaki ilişkiyi .91 olarak bulmuş ve iç tutarlılığının .94 olduğunu belirtmişlerdir (Demir, 1989).

Ölçeğin orijinali için yapılan geçerlik çalışmasında Russell, Peplau ve Ferguson, Beck Depresyon Envanterini ölçüt olarak kullanarak benzer ölçekler geçerliğini saptamışlar ve geçerlik katsayısını .67 olarak bulmuşlardır. Ölçeğin tekrar gözden geçirilmesi çalışmasında Russell, Peplau ve Cutrona, Beck Depresyon

Envanteri ile UCLA Yalnızlık Ölçeği arasında .62'lik bir korelasyon saptamışlardır (Demir, 1990).

Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Demir (1989)'in yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach alpha katsayısı .47 olarak hesaplanmıştır.

Demir (1989), tarafından yapılan bir geçerlik çalışmasında, ölçeğin yalnızlıktan yakınan ve yakınmayanları ayırt etmede yeterli olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaçla Demir (1989) nörotik depresif tanısı konulmuş ve yoğun yalnızlık duygusu yaşayan 36 kişilik hasta bir grup ve bu hasta grup ile benzer demografik özellikler gösteren ve yalnızlıktan yakınmayan 36 kişilik normal bir grup oluşturmuştur. Her iki gruba UCLA Yalnızlık Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Çok Yönlü Depresyon Envanteri'nin Sosyal İç Dönüklük alt ölçeği uygulanmıştır. Sonuçta, UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin Beck Depresyon Ölçeği ile .77 ve Sosyal İç Dönüklük alt ölçeği ile de .82 düzeyinde bir korelasyonun olduğu bulunmuştur. Ayrıca UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin geçerliğine ilişkin bulguların, yalnızlıktan yakınan ve yakınmayan bireyleri birbirinden anlamlı düzeyde ayırt ettiği bulunmuştur.

3.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği

Ölçek Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 12 maddeden oluşan bireyin sosyal desteği ile ilgili kaynağın yeterliliğini ölçen “ Tamamen Katılmıyorum” (1) ile “ Tamamen Katılıyorum” (7) arasında değişen 7'li likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek algılanan sosyal desteğin kaynağını aile, arkadaşlar ve anlamlı diğerleri olmak üzere üç alt boyutta ölçebilmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı alt ölçeklerde farklı örneklemelerde .79 ve 98 arasında, test tekrar test katsayısı ise 2-3 aylık periyotlarla ölçüldüğünde .72 ve

.85 arasında değiştiği gözlenmiştir (Akt: Çeçen, 2008). Bu çalışmada aileden algılanan sosyal destek, arkadaştan algılanan sosyal destek ve özel kişiden algılanan sosyal destek alt ölçeklerinin güvenilirlik için Cronbach alpha katsayıları sırasıyla .81 , .85 ve .90 olarak hesaplanmıştır

Ölçeği ülkemizde ilk kez Çakır 1993 yılında normal ergenlerle yaptığı çalışmada kullanmıştır. Daha sonra Eker ve Arkar (1995), üniversite öğrencileri ve bedensel hastalığı olan grupla yürüttükleri çalışmada kullanmışlardır. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Türkçe formunun faktör yapısı, güvenilirliği ve yapı geçerliği, ülkemizde kullanımı açısından, genel olarak tatmin edici bulunmuştur (Eker ve Arkar, 1995).

Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa ile bu çalışmada iki farklı uygulama sonucunda .80 ve .95 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin geçerlik çalışmalarında kullanılan dış ölçeklerle korelasyonu da yüksek ($r = .73$) bulunmuştur (Altay, 2007).

3.3.4. Yaşam Doyumu Ölçeği

Diener, Emmans, Lorse ve Giffin (1985) tarafından geliştirilen, 5 maddeden oluşan 7'li likert tipinde, öznel iyilik durumunu ölçen bir ölçektir. Yaşam doyumu ölçeğinin iç tutarlık katsayıları .80 ile .89 arasında değişmektedir. Faktör analizi sonuçları, bireyin yaşamına ilişkin doyumu bütün olarak değerlendiren bir faktör olduğunu belirlemektedir. Ölçek ile öznel iyilik hali ve yaşam doyumunu ölçen diğer ölçekler arasındaki korelasyonların .35 ile .82 arasında değiştiği belirtilmektedir (Pavot ve Diener, 1993; Akt: Aysan, 2001).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması Aysan (2001) tarafından yapılarak güvenilirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik için Cronbach alpha katsayısı .84 olarak hesaplanmıştır.

3.3.5. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf, algılanan akademik başarı, ailelerinin gelir ve eğitim düzeyleri), internette geçirdikleri süreyi, internete bağlandıkları yerleri, internette geçirdikleri süreye ilişkin algılarını ve romantik ilişki durumlarını belirlemek için, araştırmacı tarafından hazırlanan, “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırmanın birinci alt problemine yanıt aramak için de hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın ikinci ve üçüncü alt problemlerine yanıt aramak için t-testi; araştırmanın dördüncü ve beşinci alt problemlerine yanıt aramak için de tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı bir farklılık çıkması durumunda farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Scheffe testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık değeri olarak $p < .05$ alınmıştır. Verilerde dağılımın normalliğini test etmek için, verilerin dağılımına histogram grafiği yoluyla bakılmış ve çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri +1 ile -1 değerleri aralığında olduğundan dağılımın normalliğinin sağlandığı görülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin internet kullanımına ilişkin frekans dağılımları, İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistiklere, veri analizi sonucu elde edilen bulgulara ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Ergenlerde İnternet Kullanımı ile İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan ergenlerin internette geçirdikleri süre, internete bağlandıkları yerlere ve internette geçirdikleri süreye ilişkin algıları ile ilgili frekans dağılımları ve ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler yer almaktadır. Ergenlerin internette geçirdikleri süre, internete bağlandıkları yerlere ve internette geçirdikleri süreye ilişkin algıları ile ilgili frekans dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ergenlerde İnternet Kullanımı ile İlgili Bilgiler

	f	%
Haftalık internet kullanım süresi		
Hiç	42	6.0
2 – 5 saat	257	36.7
6 – 14 saat	193	27.6
15 – 21 saat	91	13.0
22 saatten fazla	117	16.7

	f	%
İnternete bağlanılan yer		
Ev	552	78.9
Okul	12	1.7
İnternet kafe	102	14.6
Cep telefonu	4	0.6
Arkadaş veya komşu	13	1.9
Yurt	4	0.6
Diğer	13	1.9
İnternette geçirilen süreye ilişkin algı		
Oldukça az zaman geçiriyorum	202	28.9
Kabul edilebilir ölçüde zaman geçiriyorum	347	49.6
Oldukça fazla zaman geçiriyorum	151	21.6

Tablo 3'te görüldüğü üzere ergenlerin %16.7'si haftada 22 saatten fazla bir süreyi internette geçirirken sadece % 6'lık kısmı düzenli olarak internete bağlanmamaktadır. Ergenlerin büyük çoğunluğu (% 78.9) internete evlerinden bağlanırken, % 14.6'sı ise internete internet kafelerden bağlanmaktadır. Araştırmaya katılan ergenlerin % 21.6'sı internette oldukça fazla zaman geçirdiklerini belirtirken, % 49.6'sı ise internette kabul edilebilir ölçülerden zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nden Alınan Puanlara İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçekler	n	\bar{X}	ss	Minimum	Maksimum
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	700	44.604	15.512	20.00	95.00
Yaşam Doyumu Ölçeği	700	24.747	6.408	5.00	35.00
Ucla Yalnızlık Ölçeği	700	49.982	5.540	28.00	76.00
Aileden Algılanan Sosyal Destek	700	22.891	5.252	4.00	28.00
Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	700	22.980	5.101	4.00	28.00
Özel Kişiden Algılanan Sosyal Destek	700	19.034	7.867	4.00	28.00
Algılanan Sosyal Destek Toplam	700	64,905	13.153	12.00	84.00

Araştırmada kullanılan İnternet Bağımlılığı Ölçeği, 80 ve üzeri puan alanlar “İnternet bağımlısı” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre araştırmaya katılan ergenlerin % 3.28’i internet bağımlısıdır. İnternet bağımlısı olarak değerlendirilen ergenlerin % 56.5’i erkek iken, % 43.5’i kız öğrencilerden oluşur.

4.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmada ele alınan alt problemlere ilişkin verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Ergenlerin İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlere İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda ele alınan psiko-sosyal değişkenlerin ergenlerin internet bağımlılığını yordama gücünü belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analiz yapılmıştır. Hiyerarşik regresyon analizine internet bağımlılığı ile anlamlı ilişkisi olan yalnızlık, aileden algılanan sosyal destek ve yaşam doyumu değişkenleri ile internet bağımlılığına ilişkin puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılık gösteren cinsiyet ve algılanan akademik başarı değişkenleri dahil edilmiştir. Cinsiyet ve algılanan akademik başarı değişkenleri hiyerarşik regresyon analizine kukla (dummy) değişken olarak alınmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Psiko-sosyal Değişkenlerle Yordanmasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	R	R ²	R ² ch	F	sd	Beta	β	p	Korelasyonlar	
									İkili Korelasyon	Kısmi Korelasyon
1 (Sabit)	.203	.041	.041	29.953	1/698					
Cinsiyet						-6.296	-.203	.000	-.203	-.203
2 (Sabit)	.217	.047	.006	17.289	2/697					
Cinsiyet						-6.334	-.204	.000	-.203	-.205
Akademik Başarı						2.765	-.078	.035	.075	.080
3 (Sabit)	.245	.060	.013	14.752	3/696					
Cinsiyet						-6.691	-.216	.000	-.203	-.216
Akademik Başarı						2.848	.081	.029	.075	.083
Yalnızlık						.315	.113	.002	.089	.115
4 (Sabit)	.270	.073	.013	13.655	4/695					
Cinsiyet						-6.300	-.203	.000	-.203	-.204
Akademik Başarı						2.350	.066	.071	.075	.068
Yalnızlık						.328	.117	.001	.089	.120
Aileden Algılanan Sosyal Destek						.343	-.116	.002	-.140	-.118

Tablo 5’de de görüleceği gibi, cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek olarak belirlenen psiko-sosyal değişkenler birlikte ergenlerde internet bağımlılığına ilişkin varyansın % 7.3’ünü açıklamaktadır, $F_{(4, 695)}=13.65$, $p<.05$. Analiz sonucunda yaşam doyumunun internet bağımlılığının yordayıcıları arasında olmadığı görülmüştür.

Birinci aşamada internet bağımlılığının yordayıcısı olarak cinsiyet değişkeni hiyerarşik regresyon analizine girmiş ve toplam varyansın % 4.1’ini açıklamıştır. Cinsiyet değişkeni ile internet bağımlılığı arasındaki ikili korelasyon negatif yönde ve anlamlı olarak bulunmuştur ($R= .203$, $R^2= .041$, $F_{(1, 698)}= 29.953$, $p<.05$).

İkinci aşamada cinsiyet değişkenine ek olarak analize algılanan akademik başarı değişkeni sokulmuştur. Bu değişkenin getirdiği ek katkı % 0.6 olup iki değişken birlikte internet bağımlılığına ilişkin açıklanan varyansı % 4.7’ye yükseltmiştir. Algılanan akademik başarı değişkeni ile internet bağımlılığı arasındaki ikili korelasyon pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur ($R= .217$, $R^2= .047$, $F_{(2, 697)}= 17.289$, $p<.05$).

Üçüncü aşamada cinsiyet, algılanan akademik başarı değişkenlerine ek olarak yalnızlık değişkeni analize dahil edilmiştir. Bu değişkenin getirdiği ek katkı % 1.3 olup üç değişken birlikte internet bağımlılığı puanlarındaki toplam varyansı % 6’ya yükseltmiştir. Yalnızlık internet bağımlılığı arasındaki ikili korelasyon pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur ($R= .245$, $R^2= .060$, $F_{(3, 696)}= 14.752$, $p<.05$).

Dördüncü aşamada cinsiyet, algılanan akademik başarı ve yalnızlık değişkenlerine ek olarak internet bağımlılığının yordayıcısı olarak aileden algılanan sosyal destek değişkeni analize girmiştir. Bu değişkenin getirdiği ek katkı % 1.3 olup dört değişken birlikte internet bağımlılığına ilişkin açıklanan toplam varyansı % 7.3’e yükseltmiştir. Aileden algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı arasındaki ikili korelasyon negatif yönde ve anlamlı bulunmuştur ($R= .270$, $R^2= .073$, $F_{(4, 695)}= 13.655$, $p<.05$).

4.2.2. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda internet bağımlılığına ilişkin puanların romantik ilişki durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılığına ilişkin puanlarının romantik ilişki değişkenine göre ortalamaları, standart sapmaları ve t-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Romantik İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Betimleyici İstatistikler ve t-testi Sonuçları

Romantik İlişki Durumu		n	\bar{X}	ss	t	SD	p
İnternet Bağımlılığı	Romantik ilişkisi olan	240	45.28	16.06	.842	698	.400
	Romantik ilişkisi olmayan	460	44.24	15.22			

Tablo 6'da da görüldüğü gibi romantik ilişkisi olan ($\bar{X} = 45.28$, $ss = 16.06$) ve romantik ilişkisi olmayan ($\bar{X} = 44.24$, $ss = 15.22$) öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puanları ortalamaları karşılaştırıldığında, romantik ilişki durumu açısından internet bağımlılığı ölçeği puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, [$t_{(698)} = 0.842$; $p > .05$].

4.2.3. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda ergenlerin internet bağımlılığına ilişkin puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılığına ilişkin puanlarının cinsiyete göre ortalamaları, standart sapmaları ve t-testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Betimleyici İstatistikler ve t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t	SD	p
İnternet Bağımlılığı	Kız	333	41.30	15.62	5.473	698	.000
	Erkek	367	47.59	14.80			

Kız ve erkek öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puanları karşılaştırıldığında, erkek öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puanlarının ortalamalarının ($\bar{X} = 47.59$, $ss = 14.80$) kız öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puanlarının ortalamalarından ($\bar{X} = 41.30$, $ss = 15.62$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu, [$t_{(698)} = 5.473$; $p < .01$] görülmüştür.

4.2.4. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi doğrultusunda ergenlerin internet bağımlılığına ilişkin puanlarının algılanan akademik başarı değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini araştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Algılanan akademik başarı değişkenine göre öğrencilerin internet

bağımlılığı ölçeğinden aldığı puanların ortalama ve standart sapmaları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı’na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Betimleyici İstatistikler

	Akademik Başarı	n	\bar{X}	ss
İnternet Bağımlılığı	1,99 ve altı	29	49.51	15.83
	2,00 – 2,99	182	46.56	15.81
	3,00 – 3,99	316	44.98	15.46
	4,00 – 4,49	138	41.94	15.44
	4,50 – 5,00	35	37.37	10.30

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılığına ilişkin puanlarının algılanan akademik başarı değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı’na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		KT	SD	KO	F	p
İnternet Bağımlılığı	Gruplar arası	4255.78	4	1063.94	4.51	.001
	Gruplar içi	163943.61	695	235.89		
	Toplam	168199.39	699			

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılığı ölçeği puanlarının ortalamaları karşılaştırıldığında öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının

algılanan akademik başarı değişkenine göre farklılaştığı görülmüştür [$F_{(4, 695)} = 4.51$; $p < .05$]. Farkın kaynağını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırmalar testi olarak Scheffe testi uygulanmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Algılanan Akademik Başarı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Akademik Başarı (I)	Akademik Başarı (J)	Ortalamalar Farkı (I-J)	SH	p
İnternet Bağımlılığı	1,99 ve altı	2,00 – 2,99	2.951	3.070	.921
		3,00 – 3,99	4.529	2.980	.679
		4,00 – 4, 49	7.575	3.137	.214
		4,50 – 5,00	12.145(*)	3.856	.043
	2,00 – 2,99	1,99 ve altı	-2.951	3.070	.921
		3,00 – 3,99	1.578	1.429	.875
		4,00 – 4, 49	4.623	1.733	.131
		4,50 – 5,00	9.194(*)	2.834	.033
	3,00 – 3,99	1,99 ve altı	-4.529	2.980	.679
		2,00 – 2,99	-1.578	1.429	.875
		4,00 – 4, 49	3.045	1.567	.438
		4,50 – 5,00	7.615	2.736	.103
	4,00 – 4, 49	1,99 ve altı	-7.575	3.137	.214
		2,00 – 2,99	-4.623	1.733	.131
		3,00 – 3,99	-3.045	1.567	.438
		4,50 – 5,00	4.570	2.906	.650
	4,50 – 5,00	1,99 ve altı	-12.145(*)	3.856	.043
		2,00 – 2,99	-9.194(*)	2.834	.033
		3,00 – 3,99	-7.615	2.736	.103
		4,00 – 4, 49	-4.570	2.906	.650

Tablo 10’da da görüldüğü üzere Scheffe testi sonucunda algılanan akademik başarı düzeyi “1,99 ve altı” aralığında olan öğrencilerin ($\bar{X}=49.51$, $ss=15.83$) ve algılanan akademik başarı düzeyi “2,00–2,99” aralığında olan öğrencilerin ($\bar{X}=46.56$, $ss=15.81$) internet bağımlılığı ölçeği puanları ortalamalarının algılanan akademik başarı düzeyi “4,50–5,00” aralığında olan öğrencilerden ($\bar{X}=37.37$, $ss=10.3$), $p<.05$ düzeyinde, anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.2.5. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı’na İlişkin Puanlarının Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda ergenlerin internet bağımlılığına ilişkin puanlarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini araştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldığı puanların ortalama ve standart sapmaları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı’na İlişkin Puanlarının Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Betimleyici İstatistikler

		n	\bar{X}	ss
Aylık Toplam Gelir				
İnternet Bağımlılığı	Asgari ücretten az	59	41,983	15.764
	Asgari ücret – 1000 T.L. arası	260	43,307	16.064
	1001 T.L. – 2000 T.L. arası	275	45,265	14.822
	2000 T.L. den fazla	106	47,528	15.392

Araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Ergenlerin İnternet Bağımlılığı'na İlişkin Puanlarının Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		KT	SD	KO	F	p
İnternet Bağımlılığı	Gruplar arası	1868.983	3	622.994	2.607	.051
	Gruplar içi	166330.4	696	238.980		
	Toplam	168199.4	699			

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre araştırmaya katılan ergenlerin internet bağımlılığı ölçeği puanlarının ortalamaları karşılaştırıldığında öğrencilerin internet bağımlılığı puanları ortalamaları arasında ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F_{(3, 696)} = 2.607; p > .05$].

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, elde edilen verilerin çözümlenmesi doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilecek, tartışılacak ve bulgulara dayalı çeşitli önerilere yer verilecektir.

5.1. Tartışma

5.1.1. Ergenlerde İnternet Kullanımı ile İlgili Bulguların Tartışılması

Araştırmaya katılan ergenlerin % 16.7'sinin haftada 22 saatten fazla internet kullandıkları, % 13'ünün haftada 15-21 saat arasında internet kullandığı, % 27.6'sının haftada 6-14 saat arasında internet kullandığı ve % 42.7'sinin ise haftalık internet kullanımının 5 saatin altında olduğu bulunmuştur. Ülkemizde yapılan bir çalışmada 12-18 yaş grubundaki çocuk ve ergenler arasında haftada 12 saatin üzerinde internet kullanımı oranını % 7.6 olarak belirlenmiştir (Tahiroğlu ve ark., 2008). Hardie ve Tee (2007) bağımlı olmayan bireylerin interneti haftada ortalama 21,84 saat, bağımlı kullanıcıların ise haftada ortalama 68.88 saat kullandıklarını, Simkova ve Cincera (2004) bağımlı olmayan bireylerin haftada ortalama 13 saat internet kullandığını ve bağımlı bireylerin haftada ortalama 44 saat internet kullandığını tespit etmiştir. Morahan- Martin ve Schumacher (2000) problemlili kullanıcıların haftada 8.48 saatten fazla internet kullandığını bildirirken, Chou ve Hsiao bu süreyi 20-25 saat olarak bildirmişlerdir. Görüldüğü üzere farklı çalışmalarda haftalık internet kullanım süresi ile ilgili farklı sonuçlar tespit edilmektedir.

Ergenlerin büyük bir kısmı (% 78.9) internete evlerinden bağlanırken, % 14.6'sı ise internet kafelerden internete bağlanmaktadır. Tahiroğlu ve arkadaşları (2008) ergenlerle yaptıkları çalışmada katılımcıların % 31.5'inin evinde internet bağlantısı olduğunu bulmuşlardır. Özcan ve Buzlu (2005) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarından öğrencilerin % 49.4'ünün internete evden bağlandıklarını tespit ederken, Oğuz ve arkadaşları (2008) çalışmalarında bu oranı % 36.6 olarak belirlemişlerdir.

Ergenlerin % 21.6'sı internette oldukça fazla zaman geçirdiklerini belirtirken, % 49.6'sı internette kabul edilebilir ölçüde zaman geçirdiklerini, % 28.9'u ise internette oldukça az zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Bu çalışmada ergenlerin % 3.28'inin internet bağımlısı olduğu belirlenirken, ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılan çalışmada % 1.1 (Bayraktar ve Gün, 2007), Güney Kore'de yapılan bir çalışmada % 1.6 (Kim ve ark., 2006), Finlandiya'da yapılan çalışmada erkeklerde % 1.7, kızlarda %1.4 (Kaltiala-Heino ve ark., 2004), Norveç'te yapılan çalışmada % 1.98 (Johansson ve Götestam, 2004), İtalya'da gerçekleştirilen çalışmada % 5.4 (Pallanti, Bernardi ve Quercioli, 2006), Tayvan'da gerçekleştirilen çalışmada % 7.5 (Ko, Yen, Yen, Lin ve Yang., 2007) ve Yunanistan'da yapılan çalışmada ise %8.2 (Siomos ve ark., 2008) olarak bulunmuştur. Bu farklılığın kültürel farklılıklardan, araştırmaların yapıldığı zaman diliminden ya da örneklem seçiminden kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Thatcher ve Goolam, 2005; Bayraktar ve Gün, 2007; Park ve ark., 2008).

5.1.2. İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Algılanan sosyal desteğin alt boyutları arasında yer alan aileden algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunurken; arkadaş ve özel kişiden algılanan sosyal destek, algılanan toplam sosyal destek ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Özcan ve

Buzlu (2005) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında algılanan sosyal destek ve internet bağımlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuşlardır, algılanan sosyal destek azalırken internet bağımlılığı artmıştır. Kraut ve arkadaşları (1998) internetin sosyal ilişkileri ve algılanan sosyal desteği azalttığını bildirmişlerdir. Bu bulgular arasındaki farklılaşmanın bir nedeni olarak bu çalışmada yer alan öğrencilerin aile, arkadaş ve özel kişiden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının oldukça yüksek olması gösterilebilir. Aile, arkadaş ve özel kişiden algılanan sosyal destek alt ölçeklerinden alınabilecek en yüksek puan 28 puanken araştırmaya katılan öğrencilerin bu alt ölçeklere ilişkin puan ortalamaları sırasıyla 22.89 , 22.98 ve 19.03 olarak bulunmuştur.

Sosyal destek ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiye ilişkin tartışmalar devam etmektedir, bazı araştırmacılar (Kraut ve ark. 1998) internette geçirilen zamanın artmasına bağlı olarak yüz yüze etkileşimin ve ilişkilerin azalmasıyla birlikte gerçek yaşamdaki ilişkilerde şefkatin, samimiyetin ve yakınlığının azalabileceğine işaret ederken; bazı araştırmacılar ise internetin sosyal ilişki ağlarını geliştirerek (Valkenburg ve Peter, 2007) sosyal etkileşim ve desteği arttırdığını öne sürmüşlerdir (Silverman, 1999; Shaw ve Gant, 2002).

Yalnızlık ve internet bağımlılığı arasında düşük düzeyde ancak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çalışmamızın bu sonucu, yalnızlık ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu gösteren Kraut ve arkadaşları (2002), Morahan- Martin ve Schumacher (2000), Caplan (2002) , Pawlak (2002), Özcan ve Buzlu (2005)'nin çalışmalarıyla tutarlıdır. Söz konusu ilişkinin nedenselliğinin açıklanmasında birbirinden farklı iki görüş bulunmaktadır. Bazı araştırmalar internet kullanımının yalnızlığı arttırmadığını (Hamburger ve Ben-Artzi, 2003), kendini yalnız hisseden bireylerin internet bağımlısı olmaya daha eğilimli olduklarını (Ceyhan ve Ceyhan, 2008) öne sürmektedirler. Morahan- Martin ve Schumacher (1999) yalnız insanların daha çok internet kullandıkları ve interneti daha çok başkalarıyla iletişim kurmak, yeni insanlarla tanışmak ve duygusal destek almak için kullandıklarını bildirmiştir (Akt: Pawlak, 2002). Diğer açıklamayı destekleyen bazı araştırmalar ise internet bağımlılığının bireylerin yalnızlıklarının artmasına katkı

sağladığını (Kraut ve ark., 1997; Morahan-Martin 1999; Akt: Pawlak, 2002, Chou ve Hsiao, 2000) belirtmişlerdir. Morahan- Martin (1999; Akt: Pawlak, 2002) internet bağımlılarının internette geçirdikleri zamanın yüz yüze iletişime, diğer sosyal etkinliklere zarar verdiğini; aşırı internet kullanımının bireyi toplumdan ve gerçek dünyadan yalıtarak aidiyet duygusundan mahrum bıraktığını bildirmiştir. Chou ve Hsiao (2000) internetin sosyal yalnızlaşmaya neden olarak gerçek sosyal ilişkileri azalttığını ve bu bireylerin daha yüksek düzeyde yalnızlık bildirdiklerini bulmuşlardır.

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde, cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin internet bağımlılığının yordayıcıları oldukları ancak yaşam doyumu, arkadaştan algılanan sosyal destek, özel kişiden algılanan sosyal destek ve toplam algılanan sosyal destek değişkenlerinin internet bağımlılığını yordamadıkları görülmektedir.

İnternet bağımlılığının en önemli yordayıcısı olarak cinsiyet değişkeni, ikinci sıradaki yordayıcılar olarak ise yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenleri, üçüncü sıradaki yordayıcısı olarak algılanan akademik başarı değişkeni yer almıştır.

Literatürdeki araştırmalara bakıldığında Caplan (2002), Ceyhan ve Ceyhan (2008)'in, Kurtaran (2008)'in da yalnızlığı internet bağımlılığının yordayıcılarından biri olarak buldukları görülmektedir. Ceyhan ve Ceyhan (2008) 559 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmasında, yalnızlık, depresyon ve bilgisayar yeterliliği değişkenlerinin internet bağımlılığını yordama gücünü el almıştır. Çalışmada yalnızlık internet bağımlılığının en önemli yordayıcı olarak bulunmuştur. Geçtan (1997; Akt: Kurtaran, 2008)'a göre bireyler yalnızlık hissiyle yüzleşmemek için farkında olmadan; sürekli ve aşırı yemek yeme, anlamsızca alışveriş yapma, seçim yapmadan sürekli televizyon izleme ve bilgisayarda vakit geçirme gibi savunma mekanizmaları geliştirmektedirler.

5.1.3. İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Romantik İlişki, Ailenin Sosyo-ekonomik Düzeyi ve Algılanan Akademik Başarı Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Cinsiyet değişkenine göre internet bağımlılık durumlarının incelenmesi sonucunda, internet bağımlılığının erkek ergenlerde kızlara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Literatürde yer alan çalışmalardan bir kısmı araştırmada elde edilen sonuca paralel şekilde erkeklerin kızlardan daha fazla internet bağımlısı olduğunu belirtirken (Scherer ve Bost, 1997; Akt: Griffiths, 1999; Di Nicola, 2004; Johansson ve Götestam, 2004; Cao ve Su, 2007; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Siomos ve ark. 2008, Balta ve Horzum, 2008; Günüş, 2009) , bir kısmı ise internet bağımlılığının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediğini bulmuştur (Kim ve ark., 2006; Jang ve ark., 2008; Bayraktar ve Gün, 2007; Kaltiala-Heino ve ark., 2004, Pawlak, 2002). Bu farklılığın, araştırmalardaki internet bağımlılığı ölçüm biçiminden ve/veya araştırmaların gerçekleştirildiği ülkelerin farklı olması nedeniyle kültürel farklılıklar gibi değişkenlerden kaynaklanmış olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Erkeklerin internet bağımlılığına olan yatkınlıklarının fazla olmasının, kompulsif kullanımla ilintili olan online oyunlar, sanal seks ve internet üzerinden kumar oynama gibi aktivitelerle daha fazla meşgul olmalarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Bruckman, 1992; Turkle, 1995; Akt: Pawlak, 2002).

Araştırmada internet bağımlılığının romantik ilişki durumu değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu sonuç literatürde benzer içerikteki bir diğer araştırmayla tutarlıdır (Pawlak, 2002). Çalışılan yaş grubu ve yerel sosyo-kültürel özellikler göz önüne alındığında, ergenlerin romantik ilişkilerini sınırlı ölçüde ve kısıtlı sürelerde sürdürebildikleri gözlemlenir.

Araştırmada internet bağımlılığının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmadığı, son yıllarda yapılan çalışmalarla (Park ve ark., 2008; Balta ve Horzum, 2008; Yoo ve ark., 2004) tutarlı olarak bulunmuştur. Ancak Bayraktar (2001) çalışmasında ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi ile ergenlerin internet

kullanımı arasında doğrusal bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Son yıllarda yapılan çalışmalar ile bu öncül çalışma arasındaki farkın son yıllarda internete ulaşımın giderek daha kolay ve ucuz hale gelmesiyle ilişkili olduğu tahmin edilmektedir.

Bu araştırmada internet bağımlılığının algılanan akademik başarı değişkenine göre farklılaştığı, algılanan akademik başarısı düşük olan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerinin, algılanan akademik başarısı yüksek olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, literatürdeki araştırmalarla tutarlıdır (Young, 1996; Anderson, 2001; Kubey, Lavin ve Barrows, 2001; Bayraktar, 2001; Mythily ve ark., 2008). Bu durumun internette geçirilen zamanla ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçları internet bağımlılığı ile internette geçirilen zaman arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir (Chou ve Hsiao, 2000; Morahan – Martin ve Schumacher, 2000; Bayraktar, 2001). Öğrenci sorumlulukları içinde ilk basamaklarda yer alan, akademik başarıyı doğrudan etkileyen ödev yapma, ders çalışma gibi etkinliklere ayrılan sürenin azalması, bu sürenin internet kullanımına ayrılmasının akademik başarıyı olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde, ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında pozitif yönde; internet bağımlılığı ile aileden algılanan sosyal destek arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken; internet bağımlılığı ile çok boyutlu algılanan sosyal destek toplam ve alt boyutlarından olan arkadaşan algılanan sosyal destek, özel kişiden algılanan sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bulgular değerlendirildiğinde, internet bağımlılığının en önemli yordayıcısının cinsiyet değişkeni olduğu, bu değişkeni yalnızlık, aileden algılanan sosyal destek ve algılanan akademik başarı değişkenlerinin izlediği görülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin, internet bağımlılığını beklenilenden daha az açıkladığını ortaya koymuştur.

Ergenlerin internet bağımlılığı ölçeği puanlarının ortalamalarının cinsiyete ve algılanan akademik başarı durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşırken, internet bağımlılığı ölçeği puanlarının ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur.

Bu araştırmanın bulgularına ve yorumlarına dayanılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Araştırmada ele alınan cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordayarak internet bağımlılığındaki varyansın % 7.3'ünü açıklamış olmaları, internet bağımlılığının % 92.7'lik bölümünün hala açıklanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda internet bağımlılığını etkileyen diğer değişkenlerin bulunabilmesi için farklı değişkenleri içeren yeni araştırmalar yapılabilir.

2. Bu çalışma, İzmir ili Çeşme ilçesindeki liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerle gerçekleştirilmiş olup daha geniş bir evren ve örnekleme başka il ve ilçelerde benzer çalışmaların yapılması önerilebilir.

3. Yalnızlık ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki ele alındığında, psikolojik danışmanlarca yüz yüze ilişkilerin özendirilmesi ve sosyal destek ağlarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

4. Aileden algılanan sosyal destek ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki ele alındığında, psikolojik danışmanlarca ergen ve ailesi arasındaki iletişim geliştirilmesine yönelik ailelere yönelik iletişim seminerleri düzenlenebilir.

5. İnternet bağımlılığına ilişkin farkındalığın arttırılmasını yönelik çalışmalarla birlikte, ailelere, çocuklara ve ergenlere yönelik bilinçli ve güvenli internet kullanımına amaçlayan eğitim çalışmaları yapılabilir.

6. İnternete erişimin giderek kolaylaşması ve internet kullanma yaşının giderek azaldığı göz önüne alındığından daha ufak yaş gruplarına yönelik çalışmalarında gündeme gelmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Altay, M. (2007). *Okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile çok boyutlu algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: An exploratory study. *Journal of American College Health*, 50(1); 21-26.
- Andrade, J. A. (2003). *The effect of Internet on children's perceived social support*. Unpublished doctorate dissertation. University of Hartford, Connecticut.
- Antaramian, S.P., Huebner, E.S. ve Valois, R.F. (2008). Adolescent life satisfaction. *Applied Psychology: An International Review*, 57; 112-126.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1);55-67
- Aslanbay, M. (2006). *A compulsive consumption: Internet use addiction the case of Turkish high school students*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M.E. ve Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14; 115-129.
- Ayaroğlu, N.S. (2002). *The relationship between internet use and loneliness of university students*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara.

- Aydoğdu, C. (2003). *Televizyon ve bilgisayarın (18-24 yaş) gençler üzerindeki psikolojik etkileri: Hendek örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Aysan, F. (2001). Bir grup lise öğrencisinin yaşam kalitesine ilişkin bazı değişkenler. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 12; 101-124.
- Bahadır, ř. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözüme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Bakken, I. J., Wenzel, H. G., Götestam, K. G., Johansson, A. ve Ören, A. (2009). Internet addiction among Norwegian adults: A stratified probability sample study. *Scandinavian Journal of Psychology*, 50; 121-127.
- Balta, Ö. Ç. ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Dergisi*, 41(1); 185-203.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2008). İnternet Kullanımı ve Aile Araştırması. <http://www.aile.gov.tr/index/index/konu/129> adresinden 11.10.2009 tarihinde alınmıştır.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Bayraktar, F. ve Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychology & Behavior*, 10;191-197.

- Berson I. ve Berson M. (2003). Digital literacy for effective citizenship. *Social Education*, 67(3);164-167.
- Blais, J., Craig, W. M., Pepler, D. J. ve Connolly, J. (2008). Adolescents online: The importance of internet activity choices to salient relationship. *Journal of Youth and Adolescence*, 37 (5); 49-58.
- Block J.J. (2008). Issues for DSM-V: Internet Addiction. *The American Journal of Psychiatry*, 165; 306- 307.
- Bradley, R.H., ve Corwyn, R.F. (2004). Life satisfaction among European American, African American, Chinese American, Mexican American, and Dominican American adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 28; 385–400.
- Brenner, V. (1997). Psychology of computer use: XLVII. Parameters of Internet use, abuse and addiction: the first 90 days of the Internet usage survey. *Psychological Reports*, 80; 879–82.
- Bölükbaş, K. (2003). *İnternet kafeler ve internet bağımlılığı üzerine sosyolojik bir araştırma:Diyarbakır örneği*. Yüksek lisans tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Bugay, A. (2007). Loneliness and life satisfaction of Turkish university students. http://www.ece.salford.ac.uk/proceedings/papers/38_07.pdf adresinden 01.09.2009 tarihinde alınmıştır.
- Cao, F. ve Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child Care Health Development* ,33(3); 275-81.
- Caplan, S.E. (2002). Problematic Internet use and psychological well-being: development of a theory-based cognitive- behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18; 553–75.

- Cheng, H. ve Furnham, A. (2002). Personality, peer relations, and selfconfidence as predictors of happiness and loneliness. *Journal of Adolescence*, 25 (3), 327-339.
- Chen, X. , Li, F. H. ve Long, L. L. (2007). Prospective study on the relationship between social support and internet addiction. *Chinese Mental Health Journal*, 21(4); 240-243.
- Chou C. , Chou, J. ve Nay-Ching, N. (1998). An exploratory study of internet addiction usage, an communication pleasure, Paper presented at 1998 AECT National Convention, February 18-22, 1998
- Chou C. ve Hsiao M.C. (2000) Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college student's case. *Computers and Education*, 35; 65-80.
- Chou, C., Condron, L., Belland, J.C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*,17 (4); 363-388.
- Cloutier, R. (1997). Ergenlik psikolojisinde kuramlar. (çev. B. Onur) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/491/5805.pdf> adresinden 08.09.2009 tarihinde alınmıştır.
- Cengizhan, C. (2005). *Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık*. VIII. Ulusal PDR Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ceyhan, A.A. (2008). Predictors of problematic internet use on Turkish university students, *CyberPsychology & Behavior*, 11 (3); 363-366.

- Ceyhan E. , Ceyhan A.A. ve Gürcan, A. (2007). Problemlerle internet kullanımı ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) Dergisi*, 7; 387-416.
- Colwell, J. ve Kato, M. (2003). Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. *Asian Journal of Social Psychology*, 6(2); 149-158.
- Cummins, R.A. , ve Nistico, H. (2002). Maintaining life satisfaction: The role of positive cognitive bias. *Journal of Happiness Studies*, 3; 37-69
- Cutrona, C. E. , Cole, V. , Colangelo, N. , Assouline, S. G., ve Russell, D. (1994). Parenteral social support and academic achievement: An attachment theory perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(2); 369-378.
- Çakır, Y. (1993). *12-22 yaş grubundaki gençlerde çok yönlü algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, Y. ve Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek-çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz Dergisi*, 5; 15-24.
- Çeçen, A.R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı, *Eğitimde Kuram ve Uygulama* ,4 (1); 19–30.
- Çeşme İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2009). Çeşme İlçesi Sayılar Bilgileri. http://cesme.meb.gov.tr/sayisal_veriler.htm adresinden 11.10.2009 tarihinde alınmıştır.

- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17; 187-195.
- Davis, S. , Smith, B. , Rodrigue, K, ve Pulvers, K. (1999) An examination of Internet usage on two college campuses. *College Student Journal*, 33; 257-260.
- Davis, R.A., Flett, G.L. ve Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic internet use: Implications for pre-employment screening. *CyberPsychology & Behavior*. 5(4); 331–345.
- De Jong Gierveld, J. (1998). A review of loneliness : Concept and definitions, determinants and consequences. *Review in Clinical Geontology*, 8; 73-80.
- Deniz, M. E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision making styles and desicion self esteem: An investigation with Turkish University Students. *Social Behaviour and Personality*, 34(9); 1161-1170.
- Demir, A. (1990). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23); 14-28.
- DiNicola, M. D. (2004). *Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates*. Doctoral Dissertation. Ohio University.
- Diener, E. ve Lucas, R. E. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125 (2); 276-303.

- Elbir, N. (2000). *Lise 1. sınıf öğrencilerinin sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 101(34); 45-55.
- Ergene, T. ve Yıldırım, İ. (2004). Üniversite adaylarının depresyon düzeyleri. *Psikiyatri Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 12 (2); 91-100.
- Ersoy, A. ve Yaşar, Ş. (2003). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin internet kullanma durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4); 401- 425.
- Eryılmaz, A. (2004). *Ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Esen, K. N. (2007). Akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenlerine göre, ergenlerde internet bağımlılığının yordanması. *Ülkemizde bağımlılıkla ilgili gelişmeler içinde* (ss.1- 9). I. Uluslararası Bağımlılık Kongresi, İstanbul.
- Ferraro G., Caci B., D'Amico A. ve Blasi M. (2007). Internet addiction disorder: An Italian study. *CyberPsychology & Behavior*, 10 (2); 170-175.
- Furr, R. M. ve Funder, D. C. (1998). A multi-modal analysis of personal negativity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74; 1580-1591.
- Furman, W., Low, S., ve Ho, M. J. (2009). Romantic experience and psychosocial adjustment in middle adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 38 (1), 75-90

- Gilman, R., ve Huebner, E.S. (2000). Review of life satisfaction measures for adolescents. *Behavior Change*, 17; 178-183.
- Goldberg, I. (1996). *Goldberg's message*.
<http://www.usr.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html> adresinden
05.09.2009 tarihinde alınmıştır.
- Gonzalez, N. A. (2002). *Internet addiction disorder and its relation to impulse control*. Unpublished master's thesis, Texas A&M University-Kingsville.
- Gölge, E. ve. Arlı, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin üniversite dışında bilgisayar ve internet kullanma durumları. *VIII. Türkiye'de İnternet Konferansı*. İstanbul: Harbiye Askeri Müze ve Kültür Sitesi.
- Gönül, A. S. (2002) *Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı / kötüye kullanımı)*. *New Symposium*, 40 (3); 105-110.
- Greenfield, D.N. (1999). Psychological characteristics of compulsive Internet use: a preliminary analysis. *CyberPsychology & Behavior*, 2; 403-412
- Griffiths, M. (1996) Internet addiction: An issue for clinical psychology? *Clinical Psychology Forum*, 97; 32-36.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist*, 12(5); 246-251.
- Griffiths, M. (2000). Does internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence. *CyberPsychology & Behavior*, 3 (2); 211-218.
- Grohol, J. (1999). Internet addiction guide. <http://psychcentral.com/netaddiction> adresinden 01.06.2009 tarihinde alınmıştır.

- Gross, E. (2004). Adolescent internet use: what we expect, what teens report. *Journal of Applied Developmental Psychology: An International Lifespan Journal*, 25(6), 633-649.
- Grusser, S.M. , Thalemann, R. , Albrecht, U. ve Thalemann, C.N. (2005). Excessive computer usage in adolescents- results of psychometric evaluation. *Wiener klinische Wochenschrift* 117(5-6);188-95.
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Ha, J. H. , Kim, S. Y. , Bae, S. C. , Bae, S. , Kim, H. , Sim, M. , Lyoo, I. K. ve Cho, S. C. (2007). Depression and Internet addiction in adolescents. *Psychopathology*, 40(6); 424-430.
- Hall, A.S. ve Parsons, J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 23; 312-327.
- Hansen, S. (2002). Excessive Internet usage or “Internet addiction? The implications of diagnostic categories for student users. *Journal of Computer Assisted Learning*, 18, 235–236.
- Hamburger, Y. A. ve Ben-Artzi E. (2003). Loneliness and Internet use. *Computers in Human Behavior*, 19; 71–80.
- Hardie, E., ve Tee, M.Y. (2007). Excessive internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in internet addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, 5(1); 34-47.

- Hur, M. H. (2006). Demographic, habitual, and socioeconomic determinants of internet addiction disorder: An empirical study of Korean teenagers. *CyberPsychology & Behavior*, 9 (5); 514-525.
- Işık, U. (2007). *Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Iftene, F., Napoca, C. ve Roberts, N. (2004). Internet use in adolescents: Hobby or avoidance. *Canadian Journal of Psychiatry*, 49(11); 789–790.
- İçel, K. (1998) *Kitle haberleşme hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Internet World Stats (2009). Usage and population statistics. <http://www.internetworldstats.com/eu/tr.htm> adresinden 10.12.2009 tarihinde alınmıştır.
- Jang, K.S. , Hwang, S.Y. ve Choi, J.Y. (2008). Internet addiction and psychiatric symptoms among Korean adolescents. *Journal of School Health*, 78; 165-171.
- Johansson, A. ve Götestam, K. G. (2004). Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 Years). *Scandinavian Journal Of Psychology*, 45; 223–229.
- Kahriman, İ. ve Yeşilçiçek, K. (2007). Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*,10(1);10-21.

- Kaltiala-Heino, R. , Lintonen, T. ve Rimpela, A. (2004). Internet addiction? Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year-old adolescents *Addiction Research & Theory*, 12(1); 89-96.
- Kandell, J.J. (1998) Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *Cyber Psychology & Behavior*, 1; 11-17
- Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya, A. ve Siyez, D. M. (2008). Farklı sosyometrik statülerdeki ilköğretim öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 32; 69-82.
- Kelleci, M. , Güler, N. , Sezer, H. ve Gölbaşı Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 8(3); 223 230.
- Kerber, C.J. (2005). Problem and pathological gambling among college athletes. *Ann Clin Psychiatry*, 17(4); 243-247.
- Kılıçcı, Y. (2000). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kılınç, H. (2005). *Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılınç, H. ve Sevim, S.A. (2005). Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38; 67-89.

- Kiesler, S. ve Kraut, R. (1999). Internet use and ties that bind. *American Psychologist*, 54,; 783–784.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M-Y., Yeun, E-J., Choi, S-Y., Seo, J-S. ve Nam, B-W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *International Journal Of Nursing Studies*, 43; 185–192.
- Kraut, R., Kiesler, S., Mukhopadhyay, .T. ve Scherlis, (1997) W. Why people use the Internet. Home-Net Project Report.
- Kraut, R., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., Scherlis, W., ve Patterson, M. (1998). Social impact of the Internet: what does it mean? *Communications of the ACM*, 41; 21–22.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. ve Scherlis, W. (2002). Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *Journal of Social Issues*, 58 (1), 49-74.
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Chen, C.C., Chen, S.H., & Yen, C.F. (2005). Gender differences and related factors affecting online gaming addiction among Taiwanese adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 193:273–277
- Ko, C.H., Yen, J.Y., Yen, C.F., Lin, H.C. ve Yang, M.J. (2007). Factors predictive for incidence and remission of internet addiction in young adolescents: a prospective study . *CyberPsychology & Behavior*,10(4);545-51
- Kozaklı, H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Kubey, R.W., Lavin, M.J. ve Barrows, J.R. (2001) Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51; 366-382.
- Kurtaran, G. T. (2008). *İnternet bağımlılığını yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Laursen, B. ve Williams, V.A. (1997). Perceptions of interdependence and closeness in family and peer relationships among adolescents with and without romantic partners. In S. Shulman, & W.A. Collins (Eds.), *Romantic relationships in adolescence: Developmental perspectives* (pp. 3–20). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Lenhart, A., Rainie, L., ve Lewis, O. (2001). *Teenage life online: The rise of the instant message generation and the internet's impact on friendships and family relationships*. Washington D.C.: Pew Internet & American Life Project. http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP_Teens_Report.pdf adresinden 10.08.2009 tarihinde alınmıştır.
- Leung, L. (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the internet as predictors of online activities and internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(3); 333-348.
- Lin, S.S.J. ve Tsai, C.C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computer in Human Behavior*, 18: 411-426.
- Lin, C.H. ve Yu, S.F. (2008). Adolescent internet usage in Taiwan: Exploring gender differences. *Adolescence*, 43(170): 317-331.

- Lopez, E., Ehly, S. ve Vazquez, E. G. (2002). Acculturation, social support and academic achievement of Mexican and Mexican American high school students: An exploratory study. *Psychology in the Schools*, 39 (3); 245-257.
- Martin, M. M. ve Anderson, C. M. (1995). Roommate similarity: are roommates who are similar in their communication traits more satisfied? *Communication Research Reports*, 12; 46–52.
- McCulough, G., Huebner, E.S. ve Laughlin, J.E. (2000). Life events, self-concept, and adolescents' positive subjective well-being. *Psychology in the Schools*, 37; 281- 290.
- McKenna, K. Y. A. ve Bargh, J. A. (2000). Plan 9 from cyberspace: the implications of the Internet for personality and social psychology. *Personality and Social Psychology Review*, 4; 57–75.
- McNelles, L. R. ve Connolly, J.A.. (1999). Intimacy between adolescent friends: Age and gender differences in intimate affect and intimate behaviors. *Journal of Research on Adolescence*, 9; 143-159.
- Meerkerk, G.J., Van Den Eijnden. R.J. ve Garretsen, H.F. (2006). Predicting compulsive Internet use: it's all about sex. *Cyberpsychology & Behavior*, 9; 95-103.
- Mitchell P. (2000). Internet addiction: genuine diagnosis or not? *The Lancet*, 355; 632-633.
- Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16; 13-29.

- Montgomery, M.J. (2005). Psychosocial Intimacy and Identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 20 (3); 346-374.
- Mythily, S., Qiu, S. ve Winslow, M. (2008). Prevalence and correlates of excessive internet use among youth in Singapore. *The Annals, Academy of Medicine, Singapore*, 37(1); 9-14.
- Nalwa, K. ve Anand, A. P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6); 653-656.
- Neilsen, J. (2000). Does the internet make us lonely? <http://www.useit.com/alertbox/20000220.html> adresinden 13.02.2007 tarihinde alınmıştır.
- Oğuz, B., Zayim, N., Özel, D. ve Saka, O. (2008). Tıp öğrencilerinin internette bilişsel durumları. http://ab.org.tr/ab08/kitap/Bildiriler/120,1_90_AB08.pdf adresinden 01.06.2009 tarihinde alınmıştır.
- O'Reilly, M. (1996). Internet addiction :A new disorder enters the medical lexicon. *CMAJ*, 154; 1882-1883.
- Orhan, F. ve Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26; 107-116.
- Osseiran-Waines, N. & Almacian, S. (1994) Types of social support: Relation to stress and academic achievement among prospective teachers. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 26(1); 1-20.

- Ömüriş, E. ve Ehtiyar, R.V. (2008). Örgütsel yapılarda romantik ilişkiler: Algılanan güdüler ve davranış değişiklikleri üzerine bir araştırma. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 16; 20-39
- Özbay, Y. (1996). Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama arasındaki ilişki. IX.Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul, 176-189.
- Özcan, N. (2004). *The relation between Internet use and psychosocial state in university students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, N. ve Buzlu, S. (2005). Problemlerle internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: "internet bilişsel durum ölçeği"nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6 (1); 19-26.
- Özdemir, K. (2006). Romantik ilişkilerde kendini ayarlama: Prototip analiz yöntemiyle ilgili bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. ve Kalyoncu, Ö.A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi, *Bağımlılık Dergisi*, 8 (1); 36-41.
- Pallanti, S., Bernardi, S. ve Quercioli, L. (2006). The Shorter PROMIS Questionnaire and the Internet Addiction Scale in the assessment of multiple addictions in a high-school population: prevalence and related disability. *CNS spectrums*, 11(12);966-74.
- Park, S.K., Kim, J.Y. ve Cho, C.B. (2008). Prevalence of Internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. *Adolescence*, 43(172); 895-909.

- Pawlak, C. (2002). Correlates of Internet use and addiction in adolescents. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities & Social Sciences*, 63(5-A), pp. 1727.
- Richaud de Minzi, M.C. ve Sacchi, C. (2004). Adolescent loneliness assesment. *Adolescence*, 39 (156); 701-709.
- Robinson, J. P., Kestnbaum, M., Neustadtl, A. ve Alvarez, A. (2000). Mass media use and social life among internet users. *Social Science Computer Review*, 18(4); 490-501.
- Ross, L.T., Lutz, C.J. ve Lakey, B. (1999). Perceived social support and attributions for failed support. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(7); 896 – 908.
- Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M., ve Kaplan, M. (2000). The relationship of Internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35; 237-241.
- Schentke, M. M. (2007). The relationship between recreational technology use and attachment style. Master's thesis. University of South Africa. <http://uir.unisa.ac.za/bitstream/10500/2029/1/dissertation.pdf> adresinden 05.07.2009 tarihinde alınmıştır
- Scherer, K. (1997). College life online: Healthy and unhealthy internet use. *Journal of College Student Development*, 38; 655-665.
- Selçukoglu, Z. (2001). *Araştırma görevlilerinde tükenmişlik düzeyi ile yalnızlık düzeyi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., Keck, P.E., Khosla, U.M. ve McElroy, S.L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorder*, 57; 267-272.
- Shapira, N.A., Lessig, M.C., Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazoritz, M., Gold, M.S. ve Stein, D.J. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depress Anxiety*, 17; 207-216.
- Shaw, L.H. ve Gant, L.M. (2002). In defense of the Internet: The relationship between internet communication and depression, loneliness, self-esteem and perceived social support. *CyberPsychology & Behavior*, 5; 157-171.
- Shek, D. T. L. (1999). Parenting characteristics and adolescent psychological well-being: A longitudinal study in a Chinese context. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 125 (1); 27-55.
- Silverman, T. (1999). The Internet and relational theory. *American Psychologist*, 54;780–781.
- Simkova, B. ve Cincera, J. (2004). Internet addiction disorder and chatting in the Czech Republic. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(5). 536 – 539.
- Siomos, K.E., Dafouli, E.D., Braimiotis, D.A., Mouzas, O.D. ve Angelopoulos, N.V. (2008). Internet addiction among Greek adolescent students. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6); 653-7.
- Siyez, D.M. (2008). Adolescent self esteem, problem behaviors and perceived social support in Turkey. *Journal of Social Behavior and Personality*, 36 (7); 973-984.
- Song, I. (2003). *Internet gratifications depression self-efficacy and Internet addiction*. Master's thesis. Michigan State University.

- Sorias, O. (1988). Sosyal desteklerin ruhsal sağlığı koruyucu etkisinin depresyonlu ve sağlıklı kontrollerde araştırılması. *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 27(3); 1033-1039.
- Souza, K. ve Barbara, L. (1998). Internet addiction disorder, interpersonal computing and technology. *An Electronic Journal for the 21 th Century*, 6(1-2).
- Subrahmanyam, K. ve Lin, G. (2007). Adolescents on the net: Internet use and well-being. *Adolescence*, 42; 659-77.
- Stratton, J. (2002). Siberalan ve kültürün küreselleştirilmesi. *Cogito*, 30; 80-99.
- Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P. ve Gross, E. (2001). New forms of electronic media: The impact of interactive games and the Internet on cognition, socialization, and behavior. In D. Singer & J. Singer (Eds.), *Handbook of Children and the Media* (pp. 73-99). Los Angeles, CA: Sage.
- Suhail, K. ve Bargees, Z. (2006). Effects of excessive Internet use on undergraduate students in Pakistan. *CyberPsychology & Behavior*, 9; 297-307
- Suler, J. (1996). Why is this thing eating my life? Computer and cyberspace addiction at the "palace". <http://www-usr.rider.edu/~suler/psyber/eatlife.html> adresinden 05.07.2009 tarihinde alınmıştır
- Suler, J. (1999). Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology and Behavior*, 2; 385-394.
- Sürücü, M. (2005) . *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Swickert, R. J., Hittner, J. B., Harris, J. L. ve Herring, J. A. (2002). Relationships among internet use, personality, and social support. *Computers in Human Behavior, 18*; 437-451.
- Şendağ, S. ve Odabaşı, F. (2007). İnternet bağımlılığı: Çocukların Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri. <http://home.anadolu.edu.tr/~fodabasi/doc/ty20.swf> adresinden 01.06.2009 tarihinde alınmıştır.
- Tahiroğlu, A.Y., Celik, G.G., Uzel, M., Ozcan, N. ve Avcı, A. (2008). Internet use among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior, 11*(5); 537-543.
- Thatcher, A. ve Goolam, S., (2005). Defining the South African internet "addict": Prevalence and biographical profiling of problematic internet users in South Africa. *South African Journal of Psychology, 35*(4); 766-792
- Treuer, T., Fabian, Z. ve Füredi, J. (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder? *Journal of Affective Disorders, 66*(2-3), 283.
- Tsai, C. ve Lin, S. J. (2001). Analysis of attitudes toward computer networks and internet addiction of Taiwanese adolescents. *Cyberpsychology & Behavior, 4* (3); 373-376.
- Tsai, C. ve Lin, S.J. (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: an interview study. *CyberPsychology & Behavior, 6* (6); 649- 652.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2007). 2007 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanımını araştırması sonuçları. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. Sayı 186. Ankara.

- Uruk, A. ve Demir, A. (2003). The role of peers and families in predicting the loneliness level of adolescents. *Journal of Psychology*, 137 (2); 1-15.
- Valkenburg, P. M. ve Peter, J. (2007). Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology*, 43 (2); 267-277.
- Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumu ve genel yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yalçın, C. (2003). Sosyolojik bir bakış açısıyla internet. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1); 77-90.
- Yalçın, N. (2006). İnterneti doğru kullanıyor muyuz? İnternet bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve gençlerimiz risk altında mı? <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/113.doc> adresinden 01.08.2009 tarihinde alınmıştır.
- Yang, C.K. (2001). Sociopsychiatric characteristics of adolescents who use computers to excess. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 104; 217-22.
- Yang, S.C. ve Tung, C.J. (2007). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23: 79-96.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yellowlees, P. M. ve Marks, S. (2007). Problematic internet use or internet addiction? *Computers in Human Behavior*, 23; 1447-1453.

- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18; 167-176.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E. ve Karaca F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 18(2); 71-79.
- Yim, S.J., Kim, J.H., Jang, D.W., Chung, E.K., Yoon, H.J. ve Kim, E.J. (2006). Temperament characteristics of internet addiction in adults. *Journal of Korean Neuropsychiatric Association.* , 45(6); 565-570.
- Yoo, H.J., Cho, S.C., Ha, J., Yune, S.K., Kim, S.J., Hwang, J., Chung, A., Sung, Y.H. ve Lyoo, I.K. (2004). Attention deficit hyperactivity symptoms and internet addiction. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 58; 487-494.
- Young, M.H., Miller, B.C., Norton, M.C. ve Hill, E.J. (1995). The effect of parental supportive behaviors on life satisfaction of adolescent offspring. *Journal of Marriage and Family*, 57; 813-822.
- Young, K. (1996). Internet addiction; the emergence of new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1; 237-244.
- Young, K. (1997). *What makes the internet addictive: potential explanations for pathological internet use.* 100. Annual Conference of The American Psychological Association, Chicago (15 August ,1997).
- Young, K. (1998) Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 3; 237-244.
- Young, K. ve Rodgers, C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *CyberPsychology and Behavior*, 1(1); 25-28.

- Young, K. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *The American Behavioral Scientist*, 48(1); 402-415.
- Young, K. (2007). Cognitive behaviour therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications. *CyberPsychology & Behavior*, 10; 671-679.
- Zimmer-Gembeck, M. J. (2002). The development of romantic relationships and adaptations in the system of peer relationships. *Journal of Adolescent Health*, 31; 216-225
- Zimet G., N. Dahlem, S. Zimet ve G. Farley (1988), "The Multidimensional Scale Of Perceived Social Support", *The Journal Of Personality Assesment*, 52 (1): 30-41.
- Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. *International Journal of Human-Computer Studies*, 55; 919-938
- Wang, E.S., Chen, L.S., Lin, J.Y. ve Wang, M.C. (2008). The relationship between leisure satisfaction and life satisfaction of adolescents concerning online games. *Adolescence*, 43(169);177-84.
- Whang, L.S-M., Lee, S. ve Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: a behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 6 (2); 143-150.
- Widyanto, L. ve McMurrin, M. (2004). The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychology & Behavior*, 7 (4), 443-450.
- Wolak, J., Mitchell, K. ve Finkelhor, D. (2002) Close online relationships in a national sample of adolescents. *Adolescence*, 37(147); 441-55.

EK-1**İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ**
Aşağıdaki sorularda, size en uygun düşen şıkkı işaretleyiniz:

1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?
 - 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?
 - 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?
 - 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?
 - 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?
 - 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı

6. Ne sıklıkla okula devamınız internetten dolayı olumsuz etkilenir?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikayet eder?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı

11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

13. Biri sizi internetteyken rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kırıcı konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçır?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

- 16.** Kendinizi ne sıklıkla internetteyken “yalnızca birkaç dakika daha” derken bulursunuz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
- 17.** Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
- 18.** İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
- 19.** Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı
- 20.** Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlarsınız?
- 1) Hiçbir zaman
 - 2) Nadiren
 - 3) Arada sırada
 - 4) Çoğunlukla
 - 5) Çok sık
 - 6) Devamlı

EK- 2

UCLA-YÖ

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenilen her ifade de tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakamı daire içine alarak belirtmenizdir.

	Ben bu durumu HİÇ yaşamam	Ben bu durumu NADİREN Yaşarım	Ben bu durumu BAZEN Yaşarım	Ben bu durumu SIK SIK Yaşarım
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1	2	3	4
2. Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3. Başvurabileceğim hiç kimsem yok.	1	2	3	4
4. Kendimi tek başıyım gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4
5. Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.	1	2	3	4
6. Çevremdeki insanlarla bir çok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7. Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.	1	2	3	4
9. Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10. Kendimi yakın hissettiğim insanlar var.	1	2	3	4
11. Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12. Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
13. Hiç kimse gerçekten beni iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15. İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18. Çevremde insanlar var ama benimle değil.	1	2	3	4
19. Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

EK- 3**ÇOK BOYUTLU ALGILANAN SOSYAL DESTEK ÖLÇEĞİ**

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplamanız için 1'den 7'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru veya olmadığını belirtmek için o cümlenin altındaki rakamlardan yalnız bir tanesini daire içine alarak işaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz. Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Size doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin,annem,babam,eşim,çocuklarım,kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin,annemden ,babamdan ,eşimden ,çocuklarımdan ,kardeşlerimden) alırım.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin ,annemle

,babamla,eşimle,çocuklarımla,kardeşlerimle) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

10. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

11. Kararlarımı vermede ailem(örneğin,annem,babam,eşim,çocuklarım,kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

EK- 4**YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ (YDÖ)**

YÖNERGE : Aşağıda size uygun olan veya olmayan beş adet madde bulunmaktadır. Her bir maddenin sizin için uygun olup olmadığını 1 ile 7 arasındaki puanları kullanarak belirtiniz.

1. Çoğu yönden yaşamım ideale yakın.

- (7) Çok Uygun
- (6)Uygun
- (5)Biraz Uygun
- (4)Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

2. Yaşamımdaki koşullar mükemmel.

- (7) Çok Uygun
- (6)Uygun
- (5)Biraz Uygun
- (4)Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

3. Yaşamımdan memnunum.

- (7) Çok Uygun
- (6)Uygun
- (5)Biraz Uygun
- (4)Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

4. Şimdiye dek yaşamda istediğim şeylere sahip oldum.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

5. Yaşamımı tekrar yaşayabilseydim hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.

- (7) Çok Uygun
- (6) Uygun
- (5) Biraz Uygun
- (4) Ne Uygun ne de Uygun Değil
- (3) Pek Uygun Değil
- (2) Uygun Değil
- (1) Hiç Uygun Değil

EK-5

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli öğrenci,

Bu çalışma, ergenlerin internet kullanımı ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sizden her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendinize uygun bulduğunuz bir seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Cevaplarınız araştırma amacıyla kullanılacak ve bilgiler saklı tutulacaktır. Yardımcı olduğunuz ve içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

1. **Cinsiyetiniz :** Kız
 Erkek
2. **Okulunuz :** Genel Lise
 Anadolu Lisesi
 Meslek Lisesi
3. **Sınıfınız :** 9
 10
 11
 12
4. **Yaşınız :** 14 15
 16 17
 18 19 ve üzeri
5. **Bu dönem derslerdeki başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?**
 Çok başarısız Başarısız Vasat Başarılı Çok başarılı
6. **Ailenizin ekonomik durumu** Asgari ücretten az Asgari ücret- 1000 TL arası
(ailenizin aylık toplam geliri) 1001 TL- 2000 TL arası 2000 TL den fazla
7. **Anne – babanız :** Sağ ve birlikteler Anne sağ – baba ölü
 Anne ölü –baba sağ Anne – baba ölü
 Anne – baba boşanmış Öz anne – üvey baba
 Öz baba – üvey anne

- 8. Annenizin eğitim durumu :** Okur- Yazar değil Okur- Yazar
 İlk Okul mezunu Ortaokul mezunu
 Lise mezunu Üniversite mezunu
 Yüksek Lisans- Doktora
- 9. Babanızın eğitim durumu :** Okur- Yazar değil Okur- Yazar
 İlk Okul mezunu Orta Okul mezunu
 Lise mezunu Üniversite mezunu
 Yüksek Lisans- Doktora

- 10. Romantik ilişki durumu :** Romantik bir ilişkim var.
 Romantik bir ilişkim yok.

11. Akademik başarı durumu:

- Son dönemdeki not ortalamanız nasıldı ? 4.50 - 5.00
 4.00 - 4.49
 3.00 - 3.99
 2.00 - 2.99
 1.99 ve altı

- 12. Haftada kaç saat internet kullanırsınız?** hiç
 2 - 5 saat
 6 - 14 saat
 15 - 21 saat
 22 saat daha fazla

13. Eğer internette zaman geçiriyorsanız, internette geçirdiğiniz zamanla ilgili değerlendirmenize aşağıdaki ifadelerden hangisi uymaktadır?

- İnternette oldukça az zaman geçiriyorum
 İnternette geçirdiğim zaman kabul edilebilir ölçülerde
 İnternette oldukça fazla zaman geçiriyorum

14. İnternete çoğunlukla nereden bağlanırsınız?

- Evden Okuldan İnternet kafeden Diğer.....

15. İnternete genellikle hangi amaçlarla kullandığınızı (önem derecesine göre 1'den başlayarak) işaretler misiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ödev hazırlamak Film -MP3 müzik indirmek
 Chat yapma (sohbet etmek) Oyun oynama
 İnternette sörf yapmak (internette gezinti yapmak) Diğer